

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Silvia Mancelová

**Základní povinnosti členů představenstva
s důrazem na povinnost loajality**

Disertační práce

Školitel autora disertační práce: doc. JUDr. Ivana Štenglová

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 27.1.2015

Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Silvia Mancelová

Obsah

ÚVOD	7
1. PRÁVNICKÉ OSOBY V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	10
1.1. Vymezení základního pojmu právnické osoby	10
2. STATUTÁRNÍ ORGÁN AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI V DUALISTICKÉM SYSTÉMU	14
2.1. Základní zásady právní úpravy orgánů právnických osob	14
2.2. Právní povaha vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností	18
2.3. Povaha příkazní smlouvy dle občanského zákoníku	20
2.4. Původ právní úpravy příkazu	21
2.5. Úprava příkazu ve zvykovém právu	25
2.6. Základní limity provedení příkazu - poctivost a pečlivost příkazníka	26
2.7. Porovnání historického vývoje právní úpravy standardu péče v příkazu	27
2.8. Povinnost jednat pečlivě	27
2.9. Povinnost jednat poctivě – vztah založený na důvěře	28
2.10. Fiduciární vztah v příkazní smlouvě	30
2.11. Fiduciární povaha vztahu statutárního orgánu s obchodní společností	34
2.12. Povinnost loajality jako absolutní míra určující meze dalších povinností	35
3. POVINNOST PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE	37
3.1. Obecná definice povinnosti péče řádného hospodáře	37
3.2. Historický vývoj institutu péče řádného hospodáře	42
3.2.1. Římské občanské právo – ius civile – původ péče řádného hospodáře	42
3.2.2. Obecný občanský zákoník z roku 1811	44
3.2.3. Všeobecný zákoník obchodní z roku 1862	45
3.2.4. Zákon o společnostech s ručením obmezeným, zák. č. 58/1906 Sb. z. a n. ..	47
3.2.5. Zákon o akciových bankách, zák. č. 239/1924 Sb. z. a n.	49
3.2.6. Občanský zákoník, zák. č. 141/1950 Sb.	49

3.2.7. Zákon o akciových společnostech, zák. č. 243/1949 Sb.....	50
3.2.8. Zákon o lidových družstvech a družstevních organizacích, zák. č. 53/1954 Sb.	50
3.2.9. Hospodářský zákoník, zák. č. 109/1964 Sb.	50
3.2.10. Občanský zákoník, zák. č. 40/1964 Sb.	51
3.2.11. Obchodní zákoník, zák. č. 513/1991 Sb.	52
3.2.12. Shrnutí stanovení míry péče v právních normách	52
3.3. Povinnost péče řádného hospodáře ve vztahu člena představenstva akciové společnosti.....	53
3.4. Povinnost péče řádného hospodáře kontra povinnost odborné péče	55
3.5. Náležitá péče v obchodním zákoníku, zák. č. 513/1991 Sb.	57
3.6. Objektivní povaha povinnosti péče řádného hospodáře	59
3.7. Jednotlivé přístupy k povinnosti péče řádného hospodáře dle obchodního zákoníku, zák. č. 513/1991 Sb.	61
3.8. Přístupy k povinnosti péče řádného hospodáře dle občanského zákoníku, zák. č. 89/2012 Sb.	63
3.9. Institut péče řádného hospodáře v rozhodovací soudní praxi.....	63
3.10. Povinnost péče řádného hospodáře v občanském zákoníku, zák. č. 89/2012 Sb.	69
3.10.1. Povinnosti člena představenstva – povinnosti člena orgánu společnosti.....	69
3.10.2. Občanský zákoník stanoví různé míry péče	71
3.11. Povinnost péče řádného hospodáře v zákoně o obchodních korporacích, zák. č. 90/2012 Sb.	78
4. PRAVIDLO PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU	78
5. DALŠÍ ZÁKLADNÍ POVINNOSTI ČLENA PŘEDSTAVENSTVA	92
5.1. Povinnost respektovat zásady a pokyny valné hromady	92
5.2. Povinnost mlčenlivosti.....	99
5.3. Povinnost dodržovat zákaz konkurence.....	99

5.4.	Povinnost dodržovat zákaz vnitřního obchodování	109
5.5.	Další povinnosti člena představenstva	112
6.	ODPOVĚDNOST ZA PORUŠENÍ POVINNOSTI.....	113
7.	SHRNUTÍ.....	120
7.1.	Úvahy de lege ferenda	123
8.	ZÁKLADNÍ POVINNOSTI ČLENŮ PŘEDSTAVENSTVA A POVINNOST LOAJALITY V PRÁVU VELKÉ BRITÁNIE.....	126
8.1.	Zákonné vymezení povinností členů představenstva	126
8.2.	Obecné povinnosti členů představenstva stanovené v CA 2006	128
8.3.	Povaha fiduciární povinnosti a povinnost loajality	129
8.4.	Členové představenstva jsou vázáni povinnostmi vůči společnosti	133
8.5.	Stínoví členové představenstva.....	135
8.6.	Trvání povinnosti a kumulativnost povinností členů představenstva.....	137
8.7.	Povinnost vyhnout se střetu zájmů - „no conflict rule“ a zákaz neoprávněného prospěchu – „no profit rule“	138
8.7.1.	Zákaz neoprávněného prospěchu	143
8.7.2.	Zákon omezuje rozsah aplikace povinnosti zákazu střetu zájmů	148
8.8.	Povinnost deklarovat zájem v navrhovaných transakcích anebo dohodách	150
8.9.	Povinnost deklarovat zájem v existující transakci nebo ujednání a jiné specifické transakce	151
8.10.	Zákaz akceptovat výhody od třetích osob	152
8.11.	Povinnost zajišťovat úspěch společnosti a povinnost jednat v dobré víře...	153
8.12.	Povinnost zajišťovat úspěch společnosti ku prospěchu jejich členů jako celku.....	158
8.12.1.	Povinnost jednat v zájmu společnosti - jednotlivé faktory, které je nutno zohlednit	160
8.13.	Povinnost jednat v mezích pravomocí.....	165

8.14. Povinnost nezávislého úsudku	165
8.15. Povinnost jednat s řádnou/přiměřenou péčí, odborně a svědomitě	166
8.16. Důsledky porušení fiduciárních povinností	167
ZÁVĚR.....	171
BIBLIOGRAFIE	177
SEZNAM ZKRATEK.....	188
ANOTACE.....	189
ABSTRACT.....	190
SHRNUTÍ.....	191
SUMMARY	194

Úvod

Postavení členů představenstva akciové společnosti a právní úprava základních povinností, kterými jsou vůči společnosti vázáni, patří mezi základní otázky práva obchodních společností. Přesné vymezení základních povinností členů představenstva je podstatné nejenom s ohledem na zaručení právní jistoty osob vykonávajících uvedenou funkci, ale i s ohledem na zaručení řádného výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. V průběhu přípravy předložené práce došlo k zásadní změně právního pořádku. Při zahájení práce zkoumající postavení členů představenstva byl účinný obchodní zákoník, zák. č. 513/1991 Sb. a občanský zákoník, zák. č. 40/1964 Sb. s tím, že nová právní úprava platná v současnosti ještě neměla jasné kontury. Tím, že v průběhu přípravy práce vstoupil v účinnost občanský zákoník, zák. č. 89/2012 Sb. spolu se zákonem o obchodních korporacích, zák. č. 90/2012 Sb., práce již reflektuje novou právní úpravu.

Předmětem zkoumání jsou základní povinnosti členů představenstva v akciové společnosti se zaměřením na vymezení povinnosti loajality. Právní doktrína již delší dobu připouští existenci povinnosti loajality člena představenstva, ale zatím ji nedefinovala, ani jí nevěnovala bližší pozornost. V odborné literatuře i v soudních rozhodnutích se lze setkat s vyjádřením, že povinnost loajality patří mezi základní povinnosti člena představenstva. Dokonce i zákonodárce v nové právní úpravě tuto povinnost výslovně členům představenstva stanoví. V tuzemské odborné literatuře ale nelze najít bližší specifikaci této povinnosti, důvod jejího vzniku, anebo analýzu jejího významu s ohledem na řádný výkon funkce člena statutárního orgánu akciové společnosti. Lze říct, že tuzemská odborná veřejnost připustila existenci povinnosti loajality, ale není zřejmé, jakou má tato povinnost povahu a co je její náplní. Pokud připustíme, že povinnost loajality je základní povinností člena představenstva, tak je nutné ji definovat, aby se s ní osoby, které jsou jí vázány,

mohly dostatečně obeznámit, a to s ohledem na vznik osobní odpovědnosti v případě jejího porušení.

Vedle povinnosti loajality je tradičně mezi základní povinnosti člena představenstva zařazována povinnost péče řádného hospodáře. Povinnosti péče řádného hospodáře bylo v odborné literatuře věnováno více pozornosti, než povinnosti loajality. V souvislosti s vymezením povinnosti péče řádného hospodáře se doktrína dotkla i částečného vymezení povinnosti loajality, a to ve významu zařazení povinnosti loajality pod povinnost péče řádného hospodáře bez toho, aby byl tento přístup adekvátně zdůvodněn. Objevily se i některé opačné názory, a to, že povinnost loajality je samostatnou povinností, oddělenou od povinností péče řádného hospodáře. Tím, že povinnost loajality není řádně zadefinovaná, tak mohlo docházet k tomu, že se s ní volně nakládalo, bez toho, aby byla zohledněná její povaha, účel a funkce, které má plnit.

Cíl práce

Základním cílem předložené práce je zkoumání základních povinností člena představenstva akciové společnosti, a to s důrazem na povinnost loajality. Práce je zaměřena na zkoumání původu povinnosti loajality, tedy na základě jaké skutečnosti povinnost loajality vzniká. Dále cílem práce je zkoumání povahy povinnosti loajality, co je obsahem povinnosti loajality a jaké funkce plní. Předmětem zkoumání je i povinnost loajality jako obecný právní pojem a také povinnost loajality jakožto povinnost, kterou jsou vázáni členové představenstva akciové společnosti. Se snahou o definování povinnosti loajality souvisí i zkoumání původu, povahy a náplně povinnosti péče řádného hospodáře. V práci bude zaměřena pozornost na povinnost péče řádného hospodáře jakožto obecné povinnosti, která se netýká jenom statutárních orgánů obchodních korporací, ale i dalších osob, kterým zákonodárce tuto povinnost stanoví jakožto abstraktní míru požadované péče. Po zhodnocení povahy jednotlivých základních povinností,

kterými je člen představenstva vůči společnosti vázán, by výsledkem práce mělo být potvrzení, anebo vyvrácení hypotézy, že povinnost loajality je samostatnou povinností, která není součástí povinností péče řádného hospodáře.

Použité metody

V práci je kladen důraz na metodu analýzy dostupných teoretických přístupů k problematice, která je předmětem výzkumu a jejich následné komparace. Pomocí metody abstrakce a syntézy získaných poznatků došlo k vytvoření obecně platných závěrů ohledně předmětu zkoumání. Rovněž byla využita metoda historické a teleologické interpretace. Významný podíl na použitých metodách je představován použitím komparativní metody, a to v souvislosti se srovnáním právních institutů, které jsou předmětem zkoumání s obdobnými právními instituty v právních řádech jiných států. Při určení povahy jednotlivých základních povinností člena představenstva byla použita i metoda jazykového výkladu.

1. Právnícké osoby v občanském zákoníku

1.1. Vymezení základního pojmu právnícké osoby

Právní úprava civilního práva účinná od 1. 1. 2014, kterou představuje zejména zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen o.z.) a zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích (dále jen z.o.k.) přinesla významné změny do úpravy právníckých osob, a tedy i do úpravy obchodních společností. Občanský zákoník je obecním kodexem, který obsahuje obecná ustanovení ohledně právníckých osob s tím, že zákon o obchodních korporacích je ve vztahu k občanskému zákoníku, zákonem speciálním, upravujícím obchodní korporace.

Občanský zákoník obsahuje obecnou úpravu právníckých osob v první části nazvané obecná část, v hlavě druhé, která je nazvána osoby.

Dle občanského zákoníku se rozlišují osoby fyzické, které zákon také označuje pojmem člověk a osoby právnícké, které zákon dále dělí na korporace, fundace, ústav. Zákon o obchodních korporacích v ust. § 1 stanoví, že obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti a družstva. Mezi obchodní společnosti patří veřejná obchodní společnost a komanditní společnosti jako společnosti osobní, společnost s ručením omezeným a akciová společnost jako společnosti kapitálové a evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Družstva jsou družstvo a evropská družstevní společnost.

Právnícká osoba je v ust. § 20 o.z. definována jako organizovaný útvar, který má dle zákona právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Zákon dále stanoví, že právnícká osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou. Zákonodárce tímto dodatkem vyjádřil skutečnost, která přirozeně vyplývá ze samé podstaty věci, a to, že existuje rozdíl v právech a povinnostech právnícké a fyzické osoby. Právnícká osoba může mít jenom taková práva, která nejsou vyloučena její právní povahou jakožto osoby

uměle vytvořené, osoby fiktivní. Zřetelným příkladem tohoto rozlišení je oblast rodinného práva, kde např. právnická osoba není způsobilá být předmětem osvojení.

Jak již bylo uvedeno, právnická osoba má právní osobnost, anebo má zákonem uznanou právní osobnost. Právní osobností je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (§ 15 o.z.). Pojem právní osobnost nahradil pojem způsobilost mít práva a povinnosti, který používal zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále také jen „obč. zák.“) Dle ust. § 118 o.z. právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku. Dále zákon stanoví, že právnická osoba vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku a zaniká pak výmazem z takového rejstříku. V určitých případech zákon stanoví, že právnická osoba nevzniká zápisem do veřejného rejstříku.

Podstatným rozdílem oproti předchozí právní úpravě je samotné pojetí právnické osoby. Občanský zákoník vychází z teorie fikce, dle které právnická osoba není svéprávní, a tedy ani nemůže sama vytvářet závazná rozhodnutí, a musí za ni jednat její zástupce, který právnickou osobu zastupuje, což znamená, že zástupce nejedná přímo jejím jménem.

Občanský zákoník v ust. § 151 stanoví, že zákon nebo zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli. Předchozí právní úprava vycházela ohledně pojetí právnické osoby z odlišné koncepce, a to koncepce přenesené reality právnické osoby.¹ V souladu s tímto konceptem právnická osoba disponovala právní subjektivitou i způsobilostí k právním úkonům. Vůle právnické osoby byla vytvářena a projevována statutárními orgány, to znamená, že právnická osoba mohla jednat přímo prostřednictvím statutárních orgánů.

¹ ČERNÁ, Stanislava a Stanislav PLÍVA. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 156 s. Scripta iuridica. ISBN 978-80-87146-76-7.

Zavedení teorie fikce právnické osoby do právního řádu přináší mnoho nejasností v souvislosti s postavením statutárního orgánu jakožto zástupce právnické osoby. Jak je uvedeno v pracovní verzi připravovaného návrhu změn občanského zákoníku, které zveřejnilo Ministerstvo spravedlnosti: „...*stávající právní úprava, zvláště pak povaha zastoupení statutárním orgánem, činí jak právní teorii, tak právní praxi nemalé problémy. Tento fakt dobře ukazuje příklad, kdy v rámci jediné publikace (Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I, Praha, WoltersKluwer, 2014) byly třemi odlišnými autory postupně vyjádřeny tři odlišné názory na povahu tohoto zastoupení - dle T. Dvořáka se jedná o zastoupení zákonné – srov. str. 536; dle K. Svobody jde o specifickou formu přímého zastoupení na pomezí mezi zákonným a smluvním zastoupením – srov. str. 1 037; a konečně dle J. Pokorné má statutární orgán povahu smluvního zástupce – srov. str. 1 089. Zmatení právní nauky je tedy nepřehlédnutelné. Dodejme k tomu, že podobné úvahy přehlízejí skutečnost, že orgán sám o sobě není právním subjektem, takže přiznat mu postavení zástupce ve skutečnosti ani není možné. Jestliže se tomuto problému snaží zákonodárce v NOZ uniknout formulací § 151, podle které „Zákon stanoví, popř. zakladatelské právní jednání určí, v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli“, ve svém důsledku to znamená popření autonomní funkce orgánu, nejenom tedy fikční povahu právnické osoby, ale dokonce i popření funkce orgánů této osoby“.²*

V této souvislosti Svejkovského komentář³ uvádí, že vůli právnické osoby nahrazuje a za právnickou osobu rozhoduje nejvyšší orgán společnosti, v případě akciové společnosti valná hromada. S tímto tvrzením nelze bezvýhradně souhlasit. Valná hromada skutečně v určitých záležitostech vyjadřuje vůli akciové společnosti, ale není jediným orgánem, který vůli právnické osoby vytváří. V rámci působení jednotlivých orgánů v obchodní společnosti rozlišujeme orgány, které za

² Ministerstvo spravedlnosti uveřejňuje pracovní verzi návrhu změn občanského zákoníku. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 20.8.2014. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=337646>

³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

právníckou osobu rozhodují a nahrazují její vůli a orgány, které kromě toho, že za právníckou osobu rozhodují a nahrazují její vůli, tak ji i zastupují, a tedy její vůli vykonávají navenek vůči třetím osobám. Valná hromada jakožto nejvyšší orgán je způsobilá vytvořit vůli akciové společnosti v oblastech, které jí svěřil zákon anebo stanovy, ale není způsobilá tuto vůli projevit navenek. Orgánem, který je způsobilý kromě vytvoření vůle ji i projevit, je typicky statutární orgán, jakožto zástupce akciové společnosti. Lze říct, že každý orgán akciové společnosti je oprávněn ve vymezeném rozsahu vytvořit vůli akciové společnosti. Nelze tedy říct, tak jak uvádí Svejkovský J.⁴, že výhradně valná hromada je orgánem, který nahrazuje vůli akciové společnosti a rozhoduje za ni.

Rovněž Černá S.⁵ uvádí, že právnícké osoby sice mají právní osobnost, ale jsou nesvéprávné a tedy „*Nejsou samy schopny vytvářet vlastní vůli či ji projevovat, ale jejich vůle je nahrazena vůlí členů jejich statutárních orgánů. Právnícké osoby nejsou schopny právně jednat a vždy za ně musí jednat zástupce.*

Občanský zákoník v ust. § 436 odst. 1 stanoví, že ten, kdo je oprávněn právně jednat jménem jiného, je jeho zástupcem a ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému. Akciová společnost je dle ust. § 420 o.z. podnikatelem. Právní teorie rozlišuje jednání podnikatele na přímé a nepřímé. Tím, že dle teorie fikce právnícká osoba není svéprávná, nemůže jednat přímo, ale jenom v zastoupení. Zastoupení se dále rozlišuje na zákonné zastoupení a smluvní.⁶ Rozdíl mezi přímým a nepřímým zastoupením spočívá v tom, že u přímého zastoupení zástupce jedná jménem zastoupeného a na jeho účet, kdežto v případě nepřímého zastoupení zástupce jedná na účet zastoupeného vlastním jménem. Typickým zákonným zástupcem je statutární orgán právnícké osoby. Zákon o obchodních korporacích rozlišuje v případě akciové společnosti dva různé typy

⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

⁵ ČERNÁ, Stanislava a Stanislav PLÍVA. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnícká fakulta, 2013, 156 s. Scripta iuridica. ISBN 978-80-87146-76-7.

⁶ ČERNÁ, Stanislava a Stanislav PLÍVA. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnícká fakulta, 2013, 156 s. Scripta iuridica. ISBN 978-80-87146-76-7.

statutárního orgánu, a to v závislosti dle zvoleného systému vnitřní struktury, kterou si společnost ve stanovách určí. Zákon nově rozlišuje dualistický systém, ve kterém je statutárním orgánem představenstvo a systém monistický, kde statutárním orgánem je statutární ředitel. Kromě statutárního orgánu může být zákonným zástupcem také vedoucí odštěpného závodu, osoba pověřená určitou činností při provozu obchodního závodu nebo nepověřená osoba v provozovně podnikatele. Zástupcem na základě uzavřené smlouvy je prokurista, nebo obecný zmocněnec, jakožto přímý zástupce a komisionář, nebo zasílatel jakožto nepřímý zástupce.

Předmětem dalšího posouzení jsou postavení a základní povinnosti statutárního orgánu akciové společnosti v dualistickém systému vnitřní struktury.

2. Statutární orgán akciové společnosti v dualistickém systému

2.1. Základní zásady právní úpravy orgánů právnických osob

Jak již bylo uvedeno výše, občanský zákoník obsahuje obecnou úpravu obchodních společností jakožto právnických osob s tím, že zákon o obchodních korporacích obsahuje úpravu speciální. Speciální úprava zákona o obchodních korporacích stanoví, že nejvyšším orgánem akciové společnosti je valná hromada, statutárním orgánem představenstvo, nebo statutární ředitel a kontrolním orgánem dozorčí rada. Občanský zákoník v ust. § 163 stanoví, že **statutárnímu orgánu** náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby s tím, že člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. Statutárnímu orgánu náleží generální zástupčí oprávnění.

Dle obecné úpravy občanského zákoníku, orgány právnické osoby se dělí na individuální a kolektivní. S tím, že individuálním orgánem je orgán, který má

jednoho člena a v případě, že působnost statutárního orgánu náleží více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jakým způsobem členové statutárního orgánu akciovou společnost zastupují, činí tak každý člen samostatně. Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby členové statutárního orgánu jednali společně, může člen právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně, jen byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání. Rozlišení, zda je orgán individuální, nebo kolektivní má význam zejména při rozhodování tohoto orgánu. Dle ust. § 156 o.z. v případě, že orgán je kolektivní, rozhoduje o záležitostech právnické osoby ve sboru a je usnášeníschopný za přítomnosti nebo jiné účasti většiny členů a rozhoduje většinou hlasů zúčastněných členů. Individuální orgán rozhoduje samostatně.

Zákon připouští, aby působnost jednotlivých členů orgánu byla rozdělena podle určitých oborů tzv. horizontální delegace.⁷ V takovém případě se zákonné ustanovení ohledně rozhodování kolektivního orgánu nepoužije. Ostatní členové, kterým nebyla přidělena působnost pro konkrétní oblast, mají povinnost dohlížet, jak jsou záležitosti právnické osoby spravovány. Tedy platí, že i v případě rozdělení působnosti mezi jednotlivé členy orgánu právnické osoby, členové orgánu mohou být odpovědní za oblast, která nespadá do přiděleného oboru, pokud zanedbali povinnost dohledu. Lze připustit i opačný postup, když člen orgánu, kterému nebyla dána působnost v určitém oboru, zasáhl do rozhodování v tomto oboru a způsobí tím škodu, tak může vzniknout odpovědnost za porušení péče řádného hospodáře.⁸

Občanský zákoník v obecných ustanoveních stanoví podmínky, které musí osoba, která je členem orgánu právnické osoby, splňovat. Občanský zákoník v ust. § 152 zakotvuje legislativní zkratku, dle které, pokud zákon říká o členovi voleného

⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Dědič JAN a Miloš TOMSA. *Základy obchodního práva: Vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-052-9.

⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Ještě několik poznámek k zákonnému zastoupení obchodní společnosti či družstva členem statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 4. ISSN 1803-6554.

orgánu, myslí tím i osobu, která je jmenována, nebo jinak povolána. Členy představenstva volí a odvolává valná hromada. Stanovy mohou určit, že tato působnost náleží dozorčí radě (§ 438 z.o.k.). Statutárního ředitele volí buď valná hromada, nebo jmenuje správní rada, případně dozorčí rada.

Základním předpokladem výkonu funkce orgánu právnické osoby, a tedy i výkonu funkce člena představenstva akciové společnosti je plná svéprávnost. Občanský zákoník v ust. § 154 výslovně připouští, že členem orgánu právnické osoby může být i jiná právnická osoba. V takovém případě pak právnická osoba, která je členem voleného orgánu právnické osoby, zmocní fyzickou osobu, aby ji v orgánu zastupovala, jinak právnickou osobu zastupuje člen jejího statutárního orgánu. Splnění základní podmínky plné svéprávnosti je vyžadováno i pro zástupce právnické osoby, která je členem voleného orgánu jiné právnické osoby. Zákon svéprávností (§ 15 odst. 2 o.z.) rozumí způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tedy právně jednat.

Zákon o obchodních korporacích stanoví v ust. § 46, že zástupce právnické osoby, která je členem orgánu obchodní korporace, musí splňovat požadavky a předpoklady pro výkon funkce stanovené zákonem pro samotného člena orgánu. Rovněž se na něj použijí ustanovení zákona o střetu zájmů, nepřípustnosti konkurenčního jednání a ustanovení právního předpisu o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti.

Zákon o obchodních korporacích v ust. § 46 stanoví kromě obecných podmínek stanovených občanským zákoníkem další podmínky výkonu funkce člena orgánu obchodní korporace. Je nutno podotknout, že zákon o obchodních korporacích užívá pojem „člen orgánu obchodní korporace“. Z uvedeného vyplývá, že by se tyto zákonem dané podmínky měly vztahovat na členy všech orgánů obchodní korporace, tedy kromě statutárních a kontrolních orgánů, také na členy valné hromady. Uplatnění předmětného ustanovení na členy valné hromady, tedy na

akcionáře společnosti, zřejmě nebylo záměrem zákonodárce a bylo by nepřiměřeným omezením pro způsobilost být společníkem obchodní korporace.

Kromě občanského zákoníku, zákon o obchodních korporacích stanoví další podmínky výkonu funkce člena orgánu obchodní korporace, a to bezúhonnost ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a absence skutečnosti, která je překážkou provozování živnosti ve smyslu uvedeného zákona dle § 8. Zákon o živnostenském podnikání definuje bezúhonnost v ust. § 6, když za bezúhonnou se nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

Občanský zákoník v ust. § 153 stanoví další překážky výkonu funkce člena orgánu právnické osoby, a to v případě, že byl osvědčen úpadek této osoby. V takovém případě osoba, která se má stát členem orgánu právnické osoby, musí oznámit předem tomu, kdo ji do funkce povolal, že byl na její osobu osvědčen úpadek. To neplatí, pokud od skončení insolvenčního řízení uplynuly alespoň tři roky.⁹

Oznamovací povinnost má i osoba, která se již stala členem voleného orgánu právnické osoby, a to tomu, kdo ji do funkce povolal. Sankcí za porušení oznamovací povinnosti je, že každý, kdo na tom má právní zájem, se může domáhat, aby člena voleného orgánu z funkce odvolal soud. To neplatí, pokud ten, kdo člena voleného orgánu povolal, rozhodl poté, co se o osvědčení úpadku této osoby dozvěděl, že má ve funkci setrvat. Z uvedeného vyplývá, že splnění oznamovací povinnosti není podmínkou výkonu funkce. V případě, že povinná osoba oznamovací povinnost nesplní, anebo soud nerozhodne o jejím odvolání, osoba, která porušila oznamovací povinnost, zůstává ve funkci s tím, že je odpovědná za škodu, která takovým porušením vznikla.

⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. In: *Karlovarské právníké dny*. Praha: Linde. ISBN 978-80-87576-56-4.

Zákon o obchodních korporacích zakotvuje informační povinnost v ust. § 46 pro osoby, které se mají stát členem orgánu obchodní korporace, a to zda ohledně majetku této osoby nebo majetku obchodní korporace, v níž osoba působí nebo působila v posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení podle jiného právního předpisu nebo řízení o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce podle zákona o obchodních korporacích, nebo zda u něho není dána jiná překážka funkce.

V případě, že byla do funkce povolána osoba, která nesplňuje zákonné podmínky výkonu funkce, hledí se na její povolání do funkce, jako by se nestalo, tzv. fikce nezvolení.¹⁰ V případě, že dojde ke ztrátě způsobilosti být členem voleného orgánu v průběhu výkonu funkce, funkce zaniká.

2.2. Právní povaha vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností

Vztah mezi členem představenstva a akciovou společností má povahu závazkového vztahu. Zákon o obchodních korporacích v ust. § 59 stanoví, že práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce v případě, že byla uzavřena, nebo ze zákona o obchodních korporacích plyne něco jiného. Zákon o obchodních korporacích výslovně stanoví, že ustanovení občanského zákoníku o správě cizího majetku se nepoužijí.

Z uvedeného vyplývá, že závazkový vztah mezi členem představenstva a akciovou společností bude mít ve své podstatě povahu příkazu s tím, že zákon o obchodních korporacích, nebo smlouva o výkonu funkce mohou tento vztah v konkrétním případě upravit odlišně od dispozitivních ustanovení občanského zákona o příkazu.

¹⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Dědič JAN a Miloš TOMSA. *Základy obchodního práva: Vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-052-9.

Havel B. v komentáři k zákonu o obchodních korporacích¹¹ k tomu uvádí, že „*K regulaci vztahů mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu úpravou příkazu v občanském zákoníku dochází ze zákona, aniž by k tomu bylo třeba uzavření smlouvy, a uplatní se i na případy, kdy je uzavřena smlouva o výkonu funkce, a to pro otázky v této smlouvě či zákoně neupravené. Naopak tedy platí, že použití těchto pravidel mohou obchodní korporace a člen jejího orgánu vyloučit tím, že uzavřou smlouvu o výkonu funkce s komplexní úpravou vztahu, takže pro použití úpravy příkazu neponechají žádný prostor.*“ Havel B. dále uvádí, že člen představenstva se společností nemusí smlouvu o výkonu funkce uzavřít ve formě smlouvy příkazní, může ji uzavřít např. jako smlouvu pracovní nebo nepojmenovanou s tím, že se ale vždy uplatní pravidla odpovědnosti za výkon funkce dle občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích. Krčmář J. v pojednání o právu obligačním¹² uvádí, že každá obligační smlouva je nutně smlouvou kauzální, když sliby se dávají a přijímají z určitých důvodů, a aby určitý účel byl smlouvou dosažen. S tím, že typ smlouvy je určen dvěma skutečnostmi, a to plněním, které bylo slíbeno, nebo poskytnuto a důvodem tzv. causa proxima, který k tomuto plnění vedl. Souhrn těchto skutečností charakterizujících smlouvu je kauzou smlouvy.

Domnívám se, že tím, že zákon stanovil, že vztah mezi statutárním orgánem a obchodní korporací se přiměřeně bude řídit smlouvou o příkazu, tak je tím vyjádřena i podstata vztahu, který mezi statutárním orgánem a obchodní společností existuje. Podstatou příkazního vztahu je obstarání záležitosti pro jiného, za předem stanovených podmínek. Jakýkoliv jiný typ smlouvy, tak jak to navrhuje Havel B., mění podstatu vztahu, který mezi statutárním orgánem a obchodní společností je a co je podstatné, tak tím, že předmět plnění je v jednotlivých právních vztazích odlišný, tak náplní těchto právních vztahů budou odlišná práva a povinnosti. Je rozdíl, pokud člen představenstva bude vykonávat funkci v pracovním vztahu nebo

¹¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, xiv, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3 (váz.).

¹² KRČMÁŘ, Jan. *Základy přednášek o právu občanském. Právo obligační*. V Praze: Všehrd, 1926. 301 s. Publikace Všehrdu; č. 25.

ve vztahu příkazním, nebo v úplně jiném. Havel B. sice uvádí, že pravidla odpovědnosti za výkon funkce dle zákona nelze vyloučit, ale zároveň nelze připustit, aby výkon funkce statutárního orgánu měl v různých obchodních společnostech různou povahu. Konkrétní náplň povinností a oprávnění se bude v jednotlivých akciových společnostech měnit, ale s tím, že základní povaha tohoto vztahu se nemůže změnit dle vůle stran. Protože kdybychom připustili, že vztah mezi statutárním orgánem a obchodní společností může mít jinou povahu než vztah příkazní, tak by se mohlo stát, že některá složka typická pro vztah příkazní v něm bude chybět. Část povinností, které statutární orgán vůči společnosti má, se odvíjí právě od povahy tohoto vztahu.

2.3. Povaha příkazní smlouvy dle občanského zákoníku

Právní úprava již nerozlišuje mezi mandátní smlouvou, která byla upravena obchodním zákoníkem a příkazní smlouvu upravenou občanským zákoníkem z r. 1964. Právní úprava mandátní a příkazní smlouvy je sjednocena pod příkaz, který je smlouvou obstaratelského typu. **Příkaz** je ust. § 2430 a násl o.z. definován jakožto smlouva, kterou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce. V případě, že někdo obstarává určité záležitosti jako podnikatel, má povinnost, v případě, že byl o obstarání takové záležitosti požádán, dát druhé straně bez zbytečného odkladu výslovně najevo, zda na sebe obstarání záležitosti bere nebo ne, jinak má povinnost nahradit tím způsobenou škodu.

Zákon stanoví podmínky obstarání záležitosti pro jiného tak, že příkazník plní příkaz poctivě a pečlivě podle svých schopností s tím, že má povinnost využít přitom každého prostředku, kterého vyžaduje povaha obstarávané záležitosti, a který se shoduje s vůlí příkazce. Od příkazcových pokynů se příkazník může odchýlit, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas. V případě, že příkazník obdržel od příkazce pokyn zřejmě nesprávný, má

povinnost ho upozornit na to a je oprávněn takový pokyn splnit jen tehdy, když na něm příkazce trvá.

Výkon obstarání záležitostí dle smlouvy o příkazu je osobní povahy. V případě, že by příkazník svěřil provedení příkazu jinému, odpovídá, jako by příkaz prováděl sám. Pokud bylo ustanovení náhradníka při provedení příkazu dovoleno příkazcem, anebo pokud je to nezbytné dle povahy příkazu, příkazník nahradí škodu, kterou způsobil chybnou volbou náhradníka.

Provedení příkazu může být sjednáno úplatně i bezúplatně. Příkazce poskytne příkazníkovi odměnu, byla-li ujednána nebo je-li obvyklá, zejména vzhledem k příkazcovu podnikání. V případě, že je sjednáno jako bezúplatné, příkazce, pokud není ujednáno jinak, je povinen příkazníkovi nahradit náklady účelně vynaložené při provádění příkazu, byť se výsledek nedostavil.

Mezi povinnosti příkazce patří povinnost nahradit příkazníkovi i škodu, která mu vznikla v souvislosti s plněním příkazu. V případě bezúplatného provedení příkazu, příkazce má povinnost mu nahradit škodu, kterou příkazník utrpěl při plnění příkazu náhodou, avšak jenom do výše obvyklé odměny, která by byla ujednána.

Příkazce má povinnost vystavit příkazníkovi plnou moc, pokud to vyžaduje provedení příkazu. Samotné ujednání smlouvy o provedení příkazu nenahrazuje plnou moc.

2.4. Původ právní úpravy příkazu

Zákonodárce při přípravě nového občanského zákoníku převzal právní úpravu příkazu z ustanovení Obecného občanského zákoníku platného v zemi České a Moravsko - Slezské 1811 č. 946 Sb. z. s. (dále také jen „o.o.z.“ nebo občanský zákoník z r. 1811) upravujících smlouvu zmocňovací v ust. § 1002 a násl. Tento

zákon byl recepční normou, zákonem č. 11/ 1918 Sb. z. a n. přebrán do právního řádu Československé republiky.

Obecný občanský zákoník z r. 1811 smlouvu zmocňovací definoval jako smlouvu, když někdo „*béře na sebe jednání uložené mu, aby je obstaral jménem jiného*“. Úprava příkazu v občanském zákoníku je shodná s právní úpravou smlouvy zmocňovací v obecném občanském zákoníku z r.1811 i v dalších ustanoveních. Dle ust. § 1003 o.o.z. „*osoby, které jsou veřejně ustanoveny, aby obstarávaly určitá jednání, jsou povinny, když jim někdo dává příkaz k takovému jednání se vztahující, se vyjádřiti bez prodlení vůči příkazateli výslovně, zda příkaz na sebe berou čili nic, jinak budou příkazateli odpovídati za škodu tím vzniklou*. Příkaz je v dané souvislosti chápán jako oferta k uzavření smlouvy. Všeobecný zákoník obchodní č. 1 ř. z. z r. 1863 (dále také jen „v.z.o. nebo obchodní zákoník z r. 1863) v čl. 323 jakožto vůči obecnému občanskému zákoníku z r. 1811, zákon speciální stanoví, že „*Jestliže mezi kupcem, jemuž se příkaz dává, a příkazcem jest obchodní spojení, nebo jestliže se kupec nabídl příkazci k vyřízení takových příkazů, jest povinen neprodleně odpověděti, jinak platí jeho mlčení za převzetí příkazu*“ Hermann-Otavský¹³ k tomu uvádí, že se jedná o případ konkludentního jednání, které je výjimkou z obecně platné zásady, že pasivní chování, tedy mlčení, nelze považovat za projev souhlasné vůle. Za podmínek čl. 323 v.z.o. zákon připouští konkludentní jednání pouze ve vymezeném případě, a to pokud se jedná o nabídku ke smlouvě mandátní, předmětem které je obchod a která se děje kupci, který má s oferentem obchodní spojení anebo se sám nabídnul k vyřizování takových příkazů. V případě, že vznikne spor, zda takové spojení existovalo a zda příkaz odpovídal nabídce k vyřizování takových příkazů, bude na soudu, aby posoudil, zda je daný příkaz obsahově shodný s obsahem obecné nabídky obláta, která ale sama o sobě **nemá povahu oferty**. Za podmínek uvedených v čl. 323 v.z.o. je s mlčením spojen zákonný důsledek přijetí nabídky příkazní, tedy vznik příkazní smlouvy se všemi

¹³ HERMANN-OTAVSKÝ, Karel, ed. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických*. Praha: Československý Kompas, 1929. 2 sv. Komentované zákony Československé republiky; Sv. 20.

následky, nikoliv jenom vznik právní domněnky, připouštějící protidůkaz. Hermann-Otavský¹⁴ dále uvádí, že tuto úpravu konkludentního přijetí oferty nelze analogicky rozšířit mimo zákonem vymezené podmínky, zejména nelze ji aplikovat na nabídky k uzavření smlouvy tržové, i když by byla formulována v podobě mandátu. Smlouva tržová je ve své podstatě dnešní smlouvou kupní, když dle ust. § 1053 o.o.z., tržovou smlouvou přenechává někdo jinému věc za určitou částku peněz.

Tak jak je uvedeno výše, obecný občanský zákoník v určitých případech spojuje mlčení příkazníka, ohledně oferty příkazce na uzavření smlouvy zmocňovací (příkaz), se vznikem příkazníkově odpovědnosti za škodu s tím, že všeobecný zákoník obchodní za splnění daných předpokladů spájí takové mlčení příkazníka s následkem uzavření příkazní smlouvy. Rozdíl vyplývá zřejmě ze skutečnosti, že právní úprava obecného občanského zákoníku směřuje zejména k ochraně slabší strany, kdežto všeobecný zákoník obchodní vychází z profesionality účastníků právního vztahu. Podmínkou dle obecného občanského zákoníku, která musí být splněna, aby nastaly zákonem předpokládané následky mlčení je, že příkazník je osobou, která je veřejně ustanovena, aby obstarávala určitá jednání, kdežto dle všeobecného zákoníku obchodního stačí, pokud mezi stranami existuje určitý obchodní vztah.

Tento princip soud aplikoval v soudním rozhodnutí N. S. 1191: 20. září 1921, Rv I 382/21:

„Nebyly-li strany v obchodním spojení, nebylo tu povinnosti zodpověděti bez otálení nabídku pod následky čl. 323 a nebyla tím, že prodávatel zaslal kupiteli část zboží, uvedeného v objednávce, mlčky uzavřena smlouva v příčině všeho objednaného zboží.“

¹⁴ HERMANN-OTAVSKÝ, Karel, ed. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických*. Praha: Československý Kompas, 1929. 2 sv. Komentované zákony Československé republiky; Sv. 20.

Obecný občanský zákoník z r. 1811 dále stanoví, že zmocňovací smlouva může být uzavřena úplatně nebo bezúplatně, ústně nebo písemně. V případě, že byla uzavřena písemně, zmocnitel má povinnost udělit zmocněnci plnou moc. Plné moci zákon rozlišoval na všeobecné a zvláštní s tím, že zvláštní plné moci, jsou plné moci jenom pro některá jednání. Plná mohla být udělena s neomezenou nebo s omezenou volností jednání. Při neomezené plné moci je zmocněnec oprávnění jednat dle svého nejlepšího vědomí a svědomí, při omezené jsou plné moci určité meze a způsob jednání zmocněnce.

Dle ust. § 1009 o.o.z. zmocněnec je povinen jednat „*dle svého slibu a plné moci, kterou obdržel, pilně a poctivě opatřiti, a všechen užitek z jednání plynoucí přenechati zmocniteli.*“ Jak uvádí Sedláček J., zákon stanoví zvláštní míru bedlivosti a péče, kterou musí zmocněnec vynaložit, neboť musí jednat **nejen jako řádný hospodář, ale také tak, aby jednání odpovídalo zájmům zmocnitelovým.**¹⁵

Zákon dále stanoví, že zmocněnec je oprávněn užít všech prostředků, které jsou nevyhnutně spojeny s povahou jednání nebo přiměřené projevenému úmyslu zmocnitele. V případě, že meze plné moci překročí, odpovídá za následky. Zmocněnec je povinen nahradit zmocniteli škodu, kterou způsobil svým zaviněním. Pokud zmocněnec uzavřel dle udělené plné moci smlouvu s třetí osobou, vzniknou práva a povinnosti tím založené zmocniteli a osobě třetí, nikoliv však zmocněnci.

Z uvedené charakteristiky smlouvy zmocňovací upravené obecným občanským zákoníkem z r. 1811 je zřejmé, že tato smlouva se shoduje s úpravou příkazní smlouvy, dle platného občanského zákoníku.

¹⁵ ROUČEK, František et al. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: V. Linhart, 1935-1937. 6 sv. Komentáře velkých zákonů československých.

2.5. Úprava příkazu ve zvykovém právu

V období první Československé republiky se na území dnešní České republiky aplikoval obecný občanský zákoník, na území dnešního Slovenska se aplikovalo právo uherské, tedy právo zvykové s tím, že občanské právo nebylo kodifikováno. Navzdory těmto odlišným právním systémům, pojetí smlouvy zmocňovací, nebo smlouvy příkazní, resp. mandátní bylo v obou právních systémech obdobné.

Luby Š.¹⁶ uvádí, že dle zvykového práva se na příkazní smlouvu, kterou se jedna strana zavazuje obstarat věci jiné osoby, dlouho hledělo jako na smlouvu o zplnomocnění, kdy jedna strana udělila druhé straně pravomoc jednat v jejích záležitostech, v jejím jméně a s plnou pravomocí a byla založena na udělení plné moci. Aby byla plná moc platná, musela být opatřena věrohodnou pečetí, s výjimkou procesní plné moci, kterou bylo možné udělit do soudního protokolu. Udělenou plnou moc bylo možné kdykoliv odvolat, odvolání muselo být rovněž opatřeno věrohodnou pečetí. K odvolání plné moci stačilo, že zmocnitel **ztratil důvěru** v osobu zmocněnou. Zmocněnec měl povinnost **jednat věrně a se starostlivostí starostlivého hospodáře s tím, že ručil za veškerou škodu způsobenou porušením této povinnosti**. Jak Luby Š.¹⁷ dále uvádí, později již zvykové právo rozeznávalo smlouvu příkazní, jakožto smlouvu, kterou jedna strana příkazuje jiné osobě obstarání své věci, co ona přijímá. Ke vzniku smlouvy se vyžadovala dohoda o předmětu obstarání s tím, že se může jednat o každou dovolenou věc. Příkazník má povinnost obstarat věc s péčí **rozvážného muže a je zodpovědný za veškerou škodu, kterou způsobil zaviněně**. V případě, že smlouva byla uzavřena bezúplatně, tak se porušení povinnosti starostlivosti rozvážného muže posuzuje mírněji a je odpovědný jenom za zlý úmysl a velkou nedbanlivost.

¹⁶ LUBY, Štefan. *Dejiny súkromného práva na Slovensku*. 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2002. 626 s. Via Iuris Aurea. ISBN 80-89047-48-3.

¹⁷ LUBY, Štefan. *Základy všeobecného súkromného práva*. 3. vyd., pôvodného diela. Šamorín: Heuréka, 2002. ISBN 80-891-2200-0.

Dobové soudní rozhodnutí k povinnosti věrnosti plynoucí ze závazkového vztahu založeném na pověření uvádí:

„Poměr zastupitelský se zakládá na důvěře, z čeho plyne, že ten, kdo se zavázal obstarat cizí věc, nemůže si vymínit a ni přijmout žádnou odměnu anebo výhodu bez vědomí pověřovatele anebo bez jeho svolení od třetí osoby se kterou chce v zájmu pověřovatele na základě pověření uskutečnit právní úkon - pokud tak učiní, třeba pokládat takový čin pověřené osoby za porušení povinné věrnosti a poctivosti plynoucí z pověření.“¹⁸

K povinnosti jednat s náležitou pečlivostí soud rozhodl následovně:

„Pověřeník je povinen splnit pověření s náležitou pečlivostí, a proto je svému pověřovateli jen potud odpovědný za činy vykonané v rámci pověření, pokud opominul zachovat řádnou pečlivost při splnění přijatého pověření.“¹⁹

2.6. Základní limity provedení příkazu - poctivost a pečlivost příkazníka

Občanský zákoník v ust. § 2432 odst. 1 stanoví, že příkazník plní příkaz poctivě a pečlivě podle svých schopností. Jedná se o základní, zákonem stanovené podmínky obstarání záležitosti pro jiného.

¹⁸ Soudní rozhodnutí bývalé uherské královské Kúrie uveřejněno pod č. 150 v díle: *Zásadné rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie (do 28./X.1918) a Najvyššieho súdu Československej republiky (do r. 1926) vo veciach občianskych z oboru práva súkromného platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi*. Právnická jednota na Slovensku v Bratislave In ZÁTURECKÝ Adolf, Vladimír FAJNOR. *Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi: so zreteľom aj na banské právo a na právne predpisy o pozemkovej reforme (s príslušnými časťami návrhu čsl. všeobecného zákoníka občianskeho, zhotoveného superrevíznou komisiou)*. 3. vyd. pôvodného diela judikatúrou siahajúcou do r. 1935. Šamorín: Heuréka, 1998. ISBN 978- 80-967-6534-5.

¹⁹ Soudní rozhodnutí bývalé uherské královské Kúrie uveřejněno pod č. 151 v díle: *Zásadné rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie (do 28./X.1918) a Najvyššieho súdu Československej republiky (do r. 1926) vo veciach občianskych z oboru práva súkromného platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi*. Právnická jednota na Slovensku v Bratislave In ZÁTURECKÝ Adolf, Vladimír FAJNOR. *Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi: so zreteľom aj na banské právo a na právne predpisy o pozemkovej reforme (s príslušnými časťami návrhu čsl. všeobecného zákoníka občianskeho, zhotoveného superrevíznou komisiou)*. 3. vyd. pôvodného diela judikatúrou siahajúcou do r. 1935. Šamorín: Heuréka, 1998. ISBN 978- 80-967-6534-5.

2.7. Porovnání historického vývoje právní úpravy standardu péče v příkazu

Obsahem smlouvy zmocňovací, později smlouvy příkazní je obstarání určité záležitosti příkazníkem pro příkazce, za předem stanovených podmínek. Obecný zákoník občanský z r. 1811 to v ust. § 1009 vyjadřuje tak, že stanoví, že zmocněnec je „*povinen jednání podle svého slibu a plné moci, kterou obdržel, pilně a poctivě opatřiti*“. Tyto podmínky, které musí příkazník při obstarání záležitosti splnit, jsou dané ujednáním stran smlouvy, tedy to, co si strany ujednaly nad rámec zákona, nebo jinak, než stanoví dispozitivní ustanovení zákona a jednak ustanoveními zákona. Obecný občanský zákoník v citovaném ustanovení stanovil, že zmocněnec musí jednat **pilně a poctivě**. Platný občanský zákoník rovněž v ust. § 2432 stanoví, že příkazník plní příkaz **poctivě a pečlivě**. Uherské zvykové právo stanovilo povinnost příkazníka jednat **věrně a se starostlivostí starostlivého hospodáře**, později se **starostlivostí rozvážného muže**. Následkem porušení takto stanovené povinnosti péče byla odpovědnost za škodu způsobená zmocniteli/příkazci.

Jak vyplývá z výše uvedeného, navzdory tomu, že se v průběhu vývoje práva na našem území měnila terminologie upravující příkazní smlouvu, podstata a základ této smlouvy zůstává shodný. Vždy se jedná o pověření obstarat záležitosti pro jiného domluveným způsobem a vždy je to spojeno s abstraktně stanovenou minimální mírou péče, kterou je nutné dodržet, aby nevznikla odpovědnost za škodu.

2.8. Povinnost jednat pečlivě

Jak již bylo uvedeno výše, právní úprava upravující obstarání záležitosti pro jiného, vždy stanovila určitou míru, která představovala limit pro jednání příkazníka při obstarání záležitosti pro příkazce. **Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. vyjádřil tuto povinnost povinností konat pečlivě s tím, že příkazník je pečlivosti povinen do**

takové míry, jaké je schopen. Pečlivostí lze rozumět jednání, které je pozorné, starostlivé, rozvážné. Občanský zákoník oproti obecnému občanskému zákoníku z r. 1811 tuto zákonnou povinnost pečlivosti omezuje na schopnosti příkazníka. Zákon tak stanoví míru, která je subjektivní povahy. Zákon v citovaném ustanovení stanoví, že příkazník plní příkaz nejenom poctivě, ale i pečlivě podle svých schopností. Výkladem lze dovodit, že toto subjektivní omezení se bude vztahovat jenom na povinnost pečlivosti a ne na povinnost poctivosti. Jinak by mohla nastat situace, kdy například osoba s kriminální minulostí převezme obstarání určité záležitosti pro příkazce a její jednání nebude vykazovat znaky poctivého jednání. V takovém případě by následně nebyla za porušení této povinnosti odpovědná s tím, že v jejích subjektivních schopnostech prokazatelně není poctivé jednání.

Omezení povinnosti pečlivosti na schopnosti příkazníka není z důvodu následné odpovědnosti za porušení této povinnosti zcela vhodné. Splnění povinnosti konat pečlivě by mělo být stanoveno objektivně, a ne jenom dle schopností příkazníka.

Předchozí právní úprava občanského zákoníku z r. 1964 rovněž obsahovala v ustanovení § 725 o příkazu omezení povinnosti plnit příkaz podle schopností a znalostí příkazníka, kdežto dle úpravy obchodního zákoníku z r. 1991, mandatář měl povinnost odborné péče (§ 567 obch. z.) s tím, že mandatář byl povinen uskutečnit činnost, ke které se zavázal dle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná nebo musí znát.

2.9. Povinnost jednat poctivě – vztah založený na důvěře

Kromě povinnosti konat pečlivě, příkazník má povinnost provést příkaz poctivě. **Poctivé jednání lze charakterizovat jako jednání, které je slušné, věrné, v souladu s určitými morálními zásadami.** Poctivé jednání není lživé, není založeno na podvodu ani na neoprávněném zvýhodnění. Rovněž k poctivému jednání náleží, že v případě, že v souvislosti s obstaráním záležitosti získá osoba

prospěch od třetích osob, který nebyl součástí dohody, tak tento prospěch náleží oprávněné osobě – příkazci, což je v občanském zákoníku vyjádřeno jako samostatná povinnost. Poctivé jednání je totiž jednání v zájmu oprávněné osoby.

Poctivost je základem vztahu mezi zmocněncem/příkazníkem a zmocnitelem/příkazcem. Je to vztah založen na důvěře. Důvěře ve smyslu toho, že osoba pověřená/příkazník obstará záležitost pro příkazce co nejlépe, v jeho prospěch. Příkazník nezneužije této důvěry ve svůj prospěch. Zájem toho, kdo ho obstaráním záležitosti pověřil, je pro něho přednější než jeho vlastní prospěch, kterým by se mohl při obstarání záležitosti obohatit. **Jeho jediným prospěchem v souvislosti s obstaráním záležitosti pro příkazce je smluvní odměna. Tato důvěra, jinými slovy loajalita je základním principem vztahu mezi příkazníkem a příkazcem.**

Skutečnost, že důvěra je základem příkazní smlouvy, se odvozuje od skutečnosti, že v případě, že osoba někoho pověří obstaráním záležitosti, tak přirozené předpokládá, že pověřená osoba obstará záležitost v její prospěch, důvěřuje jí, že nezneužije vložené důvěry. Důvěra je jakýmsi přirozeným a nezbytným základem tohoto vztahu. Právně lze tuto důvěru vyjádřit jako povinnost příkazníka konat v zájmu příkazce, tedy jako povinnost loajality.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. na rozdíl od obchodního zákoníku, zák. č. 513/1991 Sb. nestanoví výslovně, že příkazník má povinnost konat v zájmu příkazce. Občanský zákoník tuto povinnost konat v zájmu příkazce, tedy loajálně, vyjádřil v povinnosti konat poctivě.

Zákaz přijímat neoprávněný prospěch

Z povinnosti konat poctivě vyplývá i další povinnost příkazníka, a to zákaz přijímat neoprávněný prospěch.

Obecný občanský zákoník z r. 1811 v ust. § 1009 stanovil, že všecken užitek vyplývající z jednání je zmocněnec povinen přenechat zmocniteli. Zmocněnci nejsou oprávněni, pokud se nejedná o smlouvu úplatnou, žádat odměnu za svoji činnost. Zákon vyloučil bez svolení zmocnitele rovněž přijímat dary od třetích osob v souvislosti s obstaráním záležitosti. Takto formulovanou povinnost bychom mohli vyjádřit jako povinnost nevyužít prospěch, který vznikl v souvislosti s obstaráním záležitosti a nebyl předem druhou smluvní stranou schválen.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. obdobně v ust. § 2432 odst. 2 stanoví, že příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti. Užitek lze rozumět jakýkoliv prospěch související s obstarávanou záležitostí. Z uvedeného ustanovení zákona jasně vyplývá, že příkazník není oprávněn si ponechat prospěch ze záležitosti, kterou pro příkazce obstarává.

V případě, že toto ustanovení aplikujeme na vztah člena představenstva a akciovou společnost, tak člen představenstva, který akciovou společnost zastupuje, a tedy obstarává pro ni veškeré záležitosti související s řízením a správou obchodní společnosti, tak není např. oprávněn využít obchodní příležitost, která náleží obchodní společnosti, ve svůj prospěch, což lze považovat za jeden z typických projevů povinnosti loajality statutárního orgánu vůči obchodní společnosti.

2.10. Fiduciární vztah v příkazní smlouvě

Aktuálně platná právní úprava fiduciární vztah nedefinuje a rovněž doktrína se mu blíže nevěnuje, i když jí tento pojem není zcela neznámý. Ani právo Velké Británie, kde pojmy fiduciář, fiduciární vztah a fiduciární povinnosti mají dlouholetou tradici, neposkytuje přesnou definici tohoto pojmu. To, že není jednoduché definovat fiduciární vztah ani v právním prostředí, kde se tento pojem běžně používá, svědčí i vyjádření prof. Donovana Waterse, ohledně zkoumání, kdy

fiduciární vztah vlastně vzniká, když poznamenal, že tato otázka je pro právníky ekvity tak fascinující, jako bylo hledání Svatého grálu pro rytíře starověku.²⁰ Tímto výrokem jsou docela přesně vyjádřené těžkosti spojené s definicí fiduciárního vztahu. Víme, že takový vztah existuje, ale nevíme zcela přesně, kdy vzniká a co je přesně náplní tohoto vztahu.

Fiduciární vztah lze vyjádřit jako vztah, ve kterém jedna strana pověří druhou stranu, aby pro ni něco zařídila, spravovala, obstarala. Základem tohoto pověření je důvěra, že pověřená osoba bude jednat v souvislosti s obstaráním předmětné záležitosti vůči osobě, která ji pověřila loajálně, tedy věrně, poctivě, v zájmu této osoby.

Bylo by v rozporu se základními principy soukromého práva, kdyby někdo požádal druhou osobu o obstarání nějaké záležitosti bez toho, aby očekával, že tato pověřená osoba bude jednat v jeho zájmu. Přípuštění opačného přístupu by připustilo patologický výkon práva, tedy takový výkon práva oprávněné osoby, který škodí a který je v rozporu se základními principy, na kterých právní řád stojí.

Ve vztahu mezi příkazníkem a příkazcem (mandatářem a mandantem, zmocnitelem a zmocněncem) se vždy objevuje prvek důvěry, věrnosti, poctivosti, jinými slovy loajality. Vztah mezi příkazníkem a příkazníkem je vztahem fiduciárním.

Již římské právo považovalo mandátní smlouvu uzavřenou v rozporu s *bona fides* za neplatnou, když:

„Gai Inst. 4, 155 Mandatum consistit, sine nostra gratia mandemus, sine aliena. Itaque sine ut mea negotia geras, sine ut alterius, mandaverim, contrahitur

²⁰ DWM Waters, Banks, Fiduciary Obligations and Unconscionable Transactions (1986) 65 Canadian Bar Review 37, 56 in CONAGLEN, Matthew. Fiduciary loyalty: protecting the due performance of non-fiduciary duties. Portland, OR: Hart Pub., 2010, ISBN 18-411-3583-6.

mandati obligatio, et invicem alter alteri tenebimur et id, quod vel me tibi vel te mihi bona fide prestare oportet.“

„Smlouva příkazní (*mandatum*) vzniká (tehdy), dáváme-li příkaz, ať již v zájmu našem nebo cizím. Proto, přikáží-li, abys obstaral záležitosti moje nebo (někoho) druhého, kontrahuje se obligace z příkazu a jeden druhému budeme zavázáni k tomu, co v dobré víře mám povinnost plnit já tobě nebo ty mně.“²¹

„*Gai Inst. 4, 157: Illud constat, vi quis de ea mandet, quae contra bonos mores est, non contrahi obligationem, veluti si tibi mandem, ut Titio furtum, aut iniuriam facias.*“

„(Naproti tomu) je jisté, že obligace nevzniká v (případě), že někdo dává příkaz k takovému jednání, které je proti dobrým mravům, jako když přikazují, abys Titia okradl anebo urazil na cti.“²²

Slovník spisovného jazyka českého definuje fiduciáře jako osobu, které bylo postoupeno vlastnictví jiné osoby za předpokladu, že s tímto vlastnictvím bude zacházet předepsaným způsobem a fiducianta jako osobu, která postoupila vlastnictví jiné osobě (fiduciáři) za předpokladu, že vlastnictvím bude zacházet předepsaným způsobem.²³

²¹ BĚLOVSKÝ, Petr, ed. a SKŘEJPEK, Michal, ed. *Bona fides: sborník z II. konference českých a slovenských romanistů, Praha 5.-6. listopadu 1999*. 1. vyd. Praha: Vodňák, 2000. 51 s. ISBN 80-85889-33-1.

²² BĚLOVSKÝ, Petr, ed. a SKŘEJPEK, Michal, ed. *Bona fides: sborník z II. konference českých a slovenských romanistů, Praha 5.-6. listopadu 1999*. 1. vyd. Praha: Vodňák, 2000. 51 s. ISBN 80-85889-33-1.

²³ HAVRÁNEK, Bohuslav et al. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ (AKADEMIE VĚD ČR). *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=fiduci%C3%A1%C5%99&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>

Slovo fiduciární má latinský původ s tím, že fiduciarius znamená svěřený, odevzdaný (do dočasné zprávy, na dočasné opatřování), příp. fiducia, právní výraz s významem svěřený, odevzdání.²⁴

Zahraniční literatura definuje fiduciární vztah jako vztah, který je založen na důvěře (trust, confidence a reliance) jedné strany a je ovlivněn povinnostmi druhé strany jednat v zájmu oprávněné strany. Tento fiduciární vztah může být vytvořen přímo dohodou stran anebo vyplývat přímo ze zákona. Za typický fiduciární vztah lze považovat vztah mezi správcem a beneficentem, nebo advokátem a klientem, členem představenstva a společností.

Z výše uvedeného významu slova fiduciář, fiduciární lze shrnout, že základem fiduciárního vztahu je obstarání záležitosti pro jiného, kterou může být a typicky bude správa svěřeného určitého majetku druhou osobou, která se zavázala spravovat tento svěřený majetek dohodnutým způsobem s tím, že tento vztah je založen na důvěře, že povinná osoba bude jednat při uskutečňování této činnosti v zájmu osoby, která ji touto činností pověřila.

Co se týče významu slova důvěra, tak slovník českého jazyka²⁵ definuje tato slova jako víru, důvěřování, ochotu někomu věřit. **Důvěru, na které je založen fiduciární vztah, lze vyjádřit jako povinnost loajality povinné osoby, vůči osobě oprávněné s tím, že slovník²⁶ loajalitou rozumí oddanost, věrnost, ale zároveň i poctivost a upřímnost.**

Z výše uvedeného vyplývá, že povaha vztahu, která vzniká při příkazu mezi příkazníkem a příkazcem, je fiduciární.

²⁴ ŠPAŇÁR, Július. *Latinsko-slovenský slovník*. 7. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2003, 658 s. ISBN 80-100-0347-6.

²⁵ HAVRÁNEK, Bohuslav et al. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ (AKADEMIE VĚD ČR). *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=d%C5%AFv&sti=13274&where=hesla>.

²⁶ HAVRÁNEK, Bohuslav et al. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ (AKADEMIE VĚD ČR). *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=loaj&sti=34162&where=hesla>.

Pokud lze prokázat, že existuje fiduciární vztah, tak je možné dále zkoumat, co je náplní tohoto vztahu, tedy jaká práva a povinnosti z tohoto vztahu vycházejí, respektive co jsou to fiduciární povinnosti.

Dle ustanovení občanského zákoníku příkazník nemá výslovnou povinnost konat v zájmu příkazce, což je základem fiduciárního vztahu, ale zákon stanoví, že při plnění příkazu má povinnosti konat poctivě a pečlivě, dle svých schopností. Zákonodárce sice neuvádí výslovně povinnost konat v zájmu osoby, pro kterou něco druhá osoba zařizuje, ale vyplývá to z povinnosti konat poctivě. Určitě by bylo možné posoudit jednání, které by bylo škodlivé pro příkazce, za jednání, které není poctivé.

Zákonodárce v ust. § 2444 o.z. vztáhnul úpravu příkazu na jakýkoliv vztah, kdy osoba má zařídit záležitost na účet jiného, tedy obstarat něco pro jiného.

Úprava příkazního vztahu odpovídá fiduciární povaze i v tom ohledu, že příkazník je povinen respektovat pokyny příkazce a řídit se nimi. Tedy jedná se o svěření určité záležitosti, za předem stanovených podmínek, které je osoba povinna dodržet.

2.11. Fiduciární povaha vztahu statutárního orgánu s obchodní společností

Dle zákona o obchodních korporacích vztah člena představenstva a akciové společnosti je ve své podstatě vztahem založeným na příkazu. Vztah mezi členem představenstva a akciovou společností je tedy i vztahem fiduciárním a člen představenstva je vůči obchodní společnosti vázán fiduciárními povinnostmi. Tak jak již bylo uvedeno, fiduciární vztah je založen na důvěře, tedy na povinnosti loajality.

Z uvedeného vyplývá, že člen představenstva je vázán vůči společnosti povinností loajality na základě skutečnosti, že se jedná o fiduciární vztah. Znění zákona nemusí tuto povinnost přímo stanovit, lze ji dovést přímo z povahy vztahu. Pokud je povinnost loajality základem vztahu mezi statutárním orgánem a obchodní společností, tak existují další povinnosti, které mají původ v této povinnosti loajality a lze je označit za fiduciární povinnosti. Povinnost loajality je obecným vyjádřením základní povinnosti s tím, že z ní vycházejí další jednotlivé dílčí povinnosti. Základním úkolem fiduciárních povinností je poskytnout zajištění dodržování podřízených, dalších povinností, kterými je statutární orgán, nebo jiný příkazník vázán. Jsou limitem pro další zákonem a smlouvou stanovené povinnosti související s výkonem funkce člena statutárního orgánu.

2.12. Povinnost loajality jako absolutní míra určující meze dalších povinností

Jak vyplývá z výše uvedeného mezi základní fiduciární povinnosti, kterými je člen představenstva vázán, patří povinnost loajality, jinými slovy povinnost jednat v zájmu oprávněné osoby, povinnost jednat poctivě.

Kromě povinnosti loajality, která má povahu fiduciární povinnosti, protože vyplývá z důvěry, na které je postaven fiduciární vztah, ve vztahu příkazního typu se obvykle objevoval další limit jednání povinné osoby, a to domluvené, nebo zákonem určené podmínky výkonu požadovaného jednání. Takto stanovený limit jednání je pro povinnou osobu závazný, ale s tím, že se nejednalo o povinnost mající fiduciární povahu. Jedním z těchto limitů je tradičně určení požadované kvality péče v souvislosti s plněním domluveného jednání. Tato stanovená míra péče může mít rozdílné pojmenování a jiný obsah, např. bude rozdílný, zda se jedná o odbornou péči, řádnou péči, péči starostlivého hospodáře, péči řádného muže, nebo povinnost jednat pečlivě dle svých schopností. Povinnost dodržet určitou míru péče nevychází z fiduciárního vztahu, fiduciář kromě povinností, které mají fiduciární povahu, může být vázán i povinnostmi, které nemají fiduciární povahu.

Občanský zákoník v ust. § 2432 stanoví, že příkazník je povinen takové pečlivosti, jaké je schopen. Stanovení standardu požadované péče na subjektivních schopnostech ale není dostačující pro úpravu jednání členů představenstva, jakožto statutárních orgánů. Tím, že statutárnímu orgánu náleží jednání za společnost, obchodní vedení a další záležitosti, je nutné určitým způsobem regulovat jednání přísněji, než stanovením, že mají jednat pečlivě dle schopností. Je nutné stanovit určitou objektivní míru požadovaného standardu. Občanský zákoník proto v ust. § 159 stanoví povinnost péče řádného hospodáře. Jedním z důvodů, proč zákonodárce reguluje jednání statutárního orgánu a stanoví míru požadované péče je, že tím, že statutární orgán stojí v čele obchodní společnosti, může mít jeho jednání vliv na velkou část obecné společnosti. Důsledky jeho rozhodování v rámci obchodní společnosti se mohou projevit v rozličných složkách lidské společnosti. Nezodpovědné řízení může přivést obchodní společnost do úpadku. Rovněž tak může negativně ovlivnit životy lidí, kteří nejsou přímo s fungováním určité obchodní společnosti spojeni, a to např. prostřednictvím dopadů v ekologické oblasti, lidských zdrojů, neplacení dluhů může vyvolat vznik řetězce insolventních společností.

V souvislosti s poukázáním na skutečnost, že člen představenstva jako fiduciář je vázán fiduciární povinností loajality a kromě toho i dalšími povinnostmi, které nemají fiduciární povahu, tak lze vyjádřit další specifickou vlastnost fiduciárních povinností, a to preventivní funkci. Fiduciární povinnost loajality jako absolutní limit pro jiné povinnosti, které nejsou povinnostmi fiduciární povahy a kterými je člen představenstva vázán, slouží k zajištění řádného výkonu těchto nefiduciárních povinností. Preventivní funkce povinnosti loajality spočívá v tom, že pomáhá předcházet situacím, kde hrozí, že fiduciář poruší povinnosti mající nefiduciární povahu. Tato preventivní funkce povinnosti loajality je zřejmá z povinnosti vyhnout se situacím, kde vzniká možný konflikt zájmů mezi osobním zájmem člena představenstva a akciovou společností, z důvodu, že je pravděpodobné, že

v takové situaci by člen představenstva upřednostnil vlastní zájem před zájmem společnosti. Povinnost loajality jako absolutní limit se projevuje v tom, že při plnění povinnosti péče řádného hospodáře je nutné zohlednit i povinnost loajality, která výkon povinnosti péče řádného hospodáře koriguje. Opačně tato preventivní funkce nefunguje, tedy povinnost péče řádného hospodáře, nebo jiné povinnosti nemající fiduciární povahu, nezajišťuje řádný výkon povinnosti loajality.

Zároveň ale nelze říct, že pokud je dodržena povinnost loajality, tak je automaticky dodržena i povinnost řádné péče. Člen představenstva může jednat absolutně loajálně a současně úplně neschopně.

Zákonodárce v občanském zákoníku z této koncepce nevychází, když fiduciární povinnost loajality zahrnuje přímo do povinnosti péče řádného hospodáře, která nemá povahu fiduciární povinnosti.

3. Povinnost péče řádného hospodáře

3.1. Obecná definice povinnosti péče řádného hospodáře

Členové představenstva jsou kromě fiduciárních povinností vázáni dalšími povinnostmi týkajícími se výkonu jejich funkce. Kromě základní fiduciární povinnosti loajality je další základní povinností člena představenstva povinnost péče řádného hospodáře. Povinnost péče řádného hospodáře stanoví občanský zákoník s tím, že se nejedná o povinnost, která je typická pro členy představenstva. Jedná se o povinnost, dodržení které občanský zákoník stanoví pro rozličné osoby v různých právních vztazích. **Povinnost péče řádného hospodáře je pro členy představenstva stanovená v ust. § 159 o.z., když každý, kdo přijme funkci člena voleného orgánu právnické osoby, se zavazuje, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.** S tím, že se má za to, že ten, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky, jedná

nedbale. V ust. § 159 o.z. zákon stanoví povinnost dodržení péče řádného hospodáře pro všechny osoby, které přijaly funkci voleného orgánu, a to ve všech typech právnických osob. Zákon v daném ustanovení říká o volené funkci, když dle ust. § 152 o.z. se za člena voleného orgánu považuje fyzická osoba, která je členem orgánu právnické osoby a která je do funkce volena, jmenována či jinak povolána. Občanský zákoník formuluje péči řádného hospodáře jako obecnou povinnost osob vykonávajících funkci volených orgánů v jakékoli právnické osobě s tím, že zákon o obchodních korporacích tuto povinnost pak blíže upravuje v souvislosti s postavením orgánů obchodních korporací.

Jak již bylo uvedeno, občanský zákoník nevztahuje dodržení povinnosti péče řádného hospodáře jenom na volené členy orgánů právnických osob. Zákon v daném ustanovení stanovujícím povinnost péče řádného hospodáře pro volené členy orgánů právnické osoby definuje povahu péče řádného hospodáře i pro další osoby, které jsou dle zákona povinny dodržet takto stanovenou míru péče. Z uvedeného vyplývá, že ust. § 159 o.z. je nutno brát jako obecnou definici povinnosti péče řádného hospodáře v občanském zákoníku.

Péče řádného hospodáře, tak jak je definována v citovaném paragrafu zákona, zahrnuje výkon funkce s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Dle znění zákona se jedná o tři základní složky, které tvoří náplň povinnosti péče řádného hospodáře.

Občanský zákoník zahrnuje pod povinnost péče řádného hospodáře povinnost nezbytné loajality. Dle koncepce, kterou zákonodárce zvolil, povinnost loajality není samostatnou povinností, ale jedná se o podmnožinu obecné povinnosti péče řádného hospodáře.

Z uvedeného vyplývá, že dle zákonodárce povinnost péče řádného hospodáře je základní povinností, od které se odvíjejí ostatní povinnosti, ke kterým je člen

představenstva vázán bez toho, aby zákonodárce blíže specifikoval jednotlivé složky této péče, které výslovně v definici uvádí.

Dle slovníku spisovného jazyka²⁷ pojem péče znamená snahu o prospěch, blaho, zdárný vývoj někoho, něčeho.

Jinými slovy lze povinnost péče řádného hospodáře, kterou je člen představenstva vůči společnosti zavázán vyjádřit, jako takovou snahu o prospěch, zdárný vývoj obchodní společnosti, kterou by uskutečnil řádný hospodář. Kdo je řádným hospodářem, občanský zákoník nedefinuje a ponechává tuto definici výkladu soudů, nebo právní doktríny. Obecné ustanovení občanského zákoníku doplňuje zákon o obchodních korporacích, když v ust. § 52 stanoví, že při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní společnosti. Zákon o obchodních korporacích tak přidává k stanovené míře požadované péče další objektivní prvek.

Povinnost péče řádného hospodáře lze vyjádřit jakožto požadavek na určitou kvalitu péče, kterou má člen představenstva dodržet při výkonu funkce statutárního orgánu společnosti. Zájmem zákonodárce je určitým způsobem regulovat výkon, jakým jednotlivé osoby vykonávají funkci volených orgánů právnických osob, respektive garantovat alespoň minimální míru výkonu této funkce. Na jedné straně je ze strany akcionářů snaha určitým způsobem regulovat jednání členů představenstva, když akcionáři nemohou kontrolovat každé jednotlivé jednání člena představenstva a rovněž existuje snaha regulovat jednání členů představenstva, jakožto statutárních orgánů z důvodu, že to, jak je obchodní společnost řízená, může mít vliv na celou společnost, jak se např. ukázalo při nedávno propuknuté finanční krizi.

²⁷ HAVRÁNEK, Bohuslav et al. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ (AKADEMIE VĚD ČR). *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=p%C3%A9%C4%8D&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

Povinnost péče řádného hospodáře lze tedy vyjádřit jako určitou míru nebo standard přijatelného chování osob, které přijaly funkci voleného orgánu právnické osoby. Skutečně vykonané jednání člena představenstva se porovnává s tímto zákonem daným standardem daného jednání. Pokud je péče řádného hospodáře zákonným standardem určitého jednání, tak je nutné tento standard specifikovat tak, aby bylo možné konkrétní jednání člena představenstva posoudit, zda je v rozporu s touto zákonnou mírou, anebo je v souladu.

Občanský zákoník definuje péči řádného hospodáře jenom obecně, jako jednání loajální, se znalostmi a pečlivostí a s doplněním zákona o korporacích s přihlédnutím na jednání jiné rozumně pečlivé osoby v obdobném postavení.

Je nutné zdůraznit, že zákon o obchodních korporacích **nestanoví výslovně, že člen orgánu má vynaložit standard péče řádného hospodáře, jaký by vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba v obdobné pozici, ale že se k této péči jiné rozumné osoby jenom přihlédne.** Mám za to, že tato formulace zákona vytváří prostor pro rozdílný výklad a následnou aplikaci daného ustanovení v jednotlivých případech, protože je rozdíl v tom, zda zákon stanoví, že standard jiné rozumně pečlivé osoby má být dodržen, anebo zda se k němu přihlédne jako jenom k dalšímu standardu, vedle již stanovené péče řádného hospodáře. Otázkou tedy je, zda jednání může být posouzeno jako jednání v souladu s péčí řádného hospodáře v případě, že tato péče nebude absolutně odpovídat standardu péče jiné rozumně pečlivé osoby v obdobném postavení a v obdobné situaci. **V takovém případě by zákon rozlišoval dva různé standardy péče - péči řádného hospodáře a péči rozumně pečlivé osoby.** Z textu zákona se lze zřejmě víc přiklonit k výkladu, že zákon za jinou rozumně pečlivou osobu považuje již řádného hospodáře, a v tom případě je v daném ustanovení relevantní část, která říká o podmínkách, v jakých by se tato jiná osoba zachovala, tedy v obdobné situaci a v postavení člena obdobného orgánu společnosti.

Už ze samotné definice a koncepce povinnosti péče řádného hospodáře v občanském zákoníku vyplývá, že se jedná o určitý minimální standard jednání, který by v dané situaci a v daném postavení ideální osoba řádného hospodáře dodržela, která je osobou rozumně pečlivou a vždy se bude jednat o obvyklý standard jednání v obdobné situaci a v obdobném postavení.

Občanský zákoník nevymezuje význam jednotlivých složek povinnosti péče řádného hospodáře.

Pečlivostí lze rozumět jednání starostlivé, odpovědné, ale zároveň by se nemělo jednat o pečlivost přehnanou, nebo naopak nedostatečnou.

Co se týče **nezbytné loajality**, tak zákonodárce zřejmě rozlišuje mezi pojmem loajalita a nezbytná loajalita. Nicméně, z textu zákona tento rozdíl není zřejmý. Otázkou je, v čem spočívá význam takového rozlišení? Může mít povinná osoba s ohledem na plnění svých povinností povinnost různé míry loajality? V právní praxi může vyvolat těžkosti určení, zda určité jednání dosáhlo míry nezbytné loajality nebo loajality.

Zákon stanoví, že jednání v souladu s péčí řádného hospodáře je jednání **s potřebnými znalostmi** s tím, že blíže nedefinuje, co potřebné znalosti jsou. Lze říct, že potřebnými znalostmi je takový objem znalostí, které jsou nutné k tomu, aby člen představenstva byl schopný řádně vykonávat svoji funkci. Tedy takové znalosti, které umožní členu představenstva přijmout rozhodnutí na základě dostatečného množství relevantních informací.

3.2. Historický vývoj institutu péče řádného hospodáře

3.2.1. Římské občanské právo – *ius civile* – původ péče řádného hospodáře

Stanovení určitého objektivního standardu očekávaného jednání povinné osoby není novým právním pojmem. Již římské právo zakotvovalo princip, když se hodnocené reálné jednání povinné osoby srovnávalo s jednáním očekávaným. Tímto standardem očekávané kvality jednání povinné osoby bylo jednání tzv. otce rodiny.

Dobry otec rodiny, tzv. „**Bonus pater familias**“ představoval čestného, rozumného a pilného člověka, kterého jednání je dáno jako vzor pro jednání ostatních osob a může být vyžadováno od kohokoliv. Jednání, které je v rozporu s tím, jak by se choval *bonus pater familias*, může založit vznik odpovědnosti za porušení tohoto standardu očekávaného jednání.²⁸

Kromě tzv. *bonus pater familias*, římské právo rozeznávalo další standard jednání, a to tzv. „**Diligens pater familias**“, jakožto starostlivá hlava rodiny. *Diligens pater familias* je mírou pro pečlivost a rozumnost při správě záležitostí.²⁹

Jak uvádí Blaho P.,³⁰ římské právo v souvislosti s odpovědností za škodu v důsledku porušení obligační povinnosti rozlišovalo různé stupně míry zavinění. Pro kontraktuální obligace byly základními stupni zlý úmysl (*dolus, dolus malus*) a nedbanlivost (*culpa*). Úmysl ve významu vědomého jednání, které není v souladu se stanovenou povinností a nedbanlivost, jako nevědomé jednání, které je v rozporu

²⁸ BERGER, Adolf. *Encyclopedic dictionary of Roman law*. Union, N.J.: Lawbook Exchange, 2002. Transactions of the American Philosophical Society: part 2, new ser., v. 43, pt. 2. ISBN 15-847-7142-9.

²⁹ BERGER, Adolf. *Encyclopedic dictionary of Roman law*. Union, N.J.: Lawbook Exchange, 2002. Transactions of the American Philosophical Society: part 2, new ser., v. 43, pt. 2. ISBN 15-847-7142-9.

³⁰ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. *Římské právo*. 3., přeprac. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X.

se stanovenou povinností, případně opomenutí, když povinná osoba nekonala s náležitou pozorností a pečlivostí.

V užším významu pak římské právo rozlišovalo hrubou nedbanlivost (*culpa lata*) a lehkou, normální nedbanlivost (*culpa levis*). V obou případech nedbanlivosti, na určení, zda k nedbanlivosti došlo, římské právo užívalo „abstraktní měřítko pečlivosti a ostražitosti starostlivého otce rodiny (*diligentis patris familias*)“.³¹

O hrubou nedbanlivost *culpa lata* se jednalo v případě, pokud jednání povinné osoby nedosahovalo míry pozornosti a pečlivosti, která se vyžadovala od každého průměrného člověka. Hrubá nedbanlivost je přílišná nedbanlivost, t.j. nevědomost toho, co všichni vědí („*Lata culpa est nimia negligentia, id est non intellegere quod omnes intellegunt*“).³² O lehkou nedbanlivost *culpa levis* se jednalo, pokud míra pozornosti a pečlivosti nedosahovala obecné míry, jakou zachovává pečlivý otec rodiny (*diligens bonus pater familias*).

Tím, že v obou případech nedbanlivosti je kritériem míry zavinění určitá abstraktní osoba, a to buď průměrná osoba, anebo pečlivý otec rodiny, tak římské právo stanovilo abstraktní vinu (*culpa in abstracto*). Kromě toho římské právo rozlišovalo i tzv. konkrétní vinu (*culpa in concreto*), kde míra zavinění byla posuzovaná s ohledem na konkrétního jednajícího a míra opatrnosti při správě cizího majetku se posuzuje dle pečlivosti, kterou věnuje svým věcem vlastním.

Římské právo používá abstraktní osoby jako míru určité požadované pečlivosti a pozornosti ve vztahu k plnění povinností vyplývajících z kontraktu.

³¹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin a SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Vyd. 2., dopl. a přeprac., v nakl. C. H. Beck vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1995. xxii, 386 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

³² Ulp. D. 50, 16, 213, 2)

3.2.2. Obecný občanský zákoník z roku 1811

Obecný občanský zákoník ze dne 1. června 1811, který platil na území České republiky do roku 1950, stanovil abstraktní objektivní míru určitého jednání, v souvislosti se stanovením minimální kvality určitých jednání. Obecný občanský zákoník z r. 1811 rozlišoval několik různých pojmů, které představovaly uvedenou abstraktní míru očekávaného jednání. Jak již bylo uvedeno výše u příkazní smlouvy, v případě zmocněnce se vyžadovalo kromě poctivého i pilné jednání. Kromě toho **zákon na několika místech obsahuje pojem „poctivý a usilovný hospodář“, ale i „dobrý hospodář“, „obyčejné schopnosti“.** Pojmy se různí, ale **vždy se jedná o stanovení požadované míry péče.**

Obecný občanský zákoník z r. 1811 (překlad z roku 1935) v ust. § 228 v části upravující poručenství a opatrovnictví stanoví, že „jakmile poručník nebo opatrovník převezme jmění, jest povinen je spravovati s veškerou péčí **řádného a svědomitého hospodáře** a ručí za své zavinění“ (*diligentia diligentis patris familias*). Překlad Obecného občanského zákoníku z roku 1862 uvádí místo řádného a svědomitého hospodáře pojem **poctivého a pilného hospodáře.**

Obecný občanský zákoník z r. 1811 dále v ust. § 513 v části upravující osobní služebnosti stanoví, že „poživatel jest povinen, aby služebnou věc jako **dobrý hospodář** udržoval v tom stavu, v jakém ji převzal...“ Znovu se jedná o *diligentia diligentis patris familias*.

Obecný občanský zákoník z r. 1811 v ust. § 1297 v části upravující odpovědnost za škodu stanoví domněnku, že „předpokládá se však též, že každý, kdo má zdravý rozum, může vynakládati tolik píce a pozornosti, jaká může býti vynaložena při **obyčejných schopnostech**. Kdo při jednáních, z nichž vzejde zkrácení práv jiného, opomene tohoto stupně píce a pozornosti, dopouští se nedopatření.“ S tím, že se jednalo o *presumptio uris et de iure*, tedy nevyvratitelnou domněnku.

V ustanovení § 1297 o.o.z. je stanoven obecný standard odpovědnosti, kdežto v ust. § 1299 o.o.z. zvýšený standard pečlivosti v míře odborníka, když:

„Kdo se veřejně hlásí k úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu; nebo kdo, aniž by k tomu byl nucen, dobrovolně převezme provedení něčeho, co vyžaduje zvláštních odborných znalostí nebo neobvyklé péle, dává tím najevo, že může vynaložiti nutnou péli a že má potřebné, mimořádné znalosti, jest tedy za nedostatek jich odpověden. Jestliže však ten, kdo mu svěřil tuto činnost, znal jeho nezkušenost, nebo při obyčejné pozornosti ji znáti mohl, dopouští se také i on nedopatření.“

3.2.3. Všeobecný zákoník obchodní z roku 1862

Všeobecný zákoník obchodní ze dne 17. prosince 1862, č. 1. ř. z. nabyt účinnosti 1. července 1863 a recepční normou z roku 1918 byl zahrnut do československého právního řádu s tím, že platil na území Čech, na Moravě a ve Slezsku. Zákon byl rozdělen na všeobecná ustanovení v čl. 1 až 3 a dále na čtyři knihy s tím, že Kniha první upravovala v čl. 4-84 obchodnictví, Kniha druhá upravovala v čl. 85-249 obchodní společnosti a Kniha třetí upravovala v čl. 250-270 společnost tichou a spolčení se k jednotlivým obchodům na společný účet a Kniha čtvrtá upravovala v čl. 271-431 obchody.

Všeobecný obchodní zákoník v článku 241 upravuje odpovědnost členů představenstva akciové společnosti za porušení stanovených povinností a výslovně je upraven zákaz neoprávněného vyplacení zisku, což patří mezi typické porušení dnešní péče řádného hospodáře:

„Členové představenstva nejsou z právních jednání, jež podnikli jménem společnosti, osobně zavázáni vůči třetím osobám za záruky společnosti.“

Členové představenstva, kteří jednají mimo meze svého příkazu anebo proti předpisům tohoto titulu nebo společenské smlouvy, ručí osobně a solidárně za škodu tím vzešlou. To platí zvláště tenkrát, když se proti předpisům článku 217 vyplácejí akcionářům dividendy neb úroky neb když se platy ještě konají v době, ve které by jim bylo musilo býti známo, že společnost není způsobilou k placení.“

V článku 94 je upravena povinnost společníků veřejné obchodní společnosti zachovávat starostlivost v míře, jakou by dosáhl při správě vlastních záležitostí:

„Každý společník jest povinen v záležitostech společnosti zachovávat touž píli a péči, jakou obyčejně zachovává ve svých vlastních záležitostech. Ručí společnosti za škodu, která jí vzešla jeho proviněním. Nemůže si s touto škodou sčítovati prospěchy, jaké v jiných případech zjednal společnosti svou pílí.“

K tomu Hermann-Otavský³³ uvádí, že měřítkem péče je „*diligentia quam suis*“, tedy ručení za „*culpa in concreto*“, což představuje odchylku od ustanovení čl. 282, který stanoví povinnost péče řádného kupce. Měřítkem odpovědnosti dle *culpa in concreto* je jednání povinné osoby ve věcech vlastních, a ne abstraktní míra starostlivého hospodáře.³⁴ Takto stanovená míra péče je odlišná od ustanovení Obecného občanského zákoníku v § 1191, dle kterého každý člen společnosti ručí za škodu, kterou společnosti svojí vinou způsobil. Ustanovení čl. 94 odst. 1 v.o.z. modifikuje jenom ručení za *culpa levis*, a ne za *culpa lata* a už vůbec ne *dolus*, to znamená, že společník by se nemohl zprostit ručení za hrubé zavinění důkazem, že je hrubě nedbalý i ve vlastních věcech.

Všeobecný zákoník obchodní v čl. 282 stanovil povinnost **péče řádného kupce** v případě obchodního jednání, když:

³³ HERMANN-OTAVSKÝ, Karel, ed. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických*. Praha: Československý Kompas, 1929. 2 sv. Komentované zákony Československé republiky; Sv. 20.

³⁴ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin a SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Vyd. 2., dopl. a přeprac., v nakl. C. H. Beck vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1995. xxii, 386 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

„Kdo jest z jednání, které jest na jeho straně obchodem, jinému povinen k péči, musí zachovati péči řádného kupce.“

Hermann-Otavský³⁵ k tomu uvádí, že měřítko dle čl. 282 v.z.o. – péče řádného kupce odpovídá ustanovením Obecného občanského zákoníku z r. 1811 §§ 1295, 1297, 1299 ohledně odpovědnosti za škodu, pokud se jedná o kupce. Ale dané ustanovení stanoví odchylku, pokud se jedná o osoby, které nejsou kupci, ale jsou z obchodního vztahu zavázány. Povinnost péče řádného kupce je dále výslovně stanovena v čl. 344 upravující povinnost prodávajícího zajistit s péčí řádného kupce zaslání zboží kupujícímu, v čl. 361, když komisionář je povinen provést obchod s péčí řádného kupce v zájmu komitentova, dle jeho příkazu, v čl. 367 je upravena odpovědnost komisionáře za ztrátu nebo poškození zboží, pokud jako uschovatel neprokáže, že ztrátu nebo poškození nebylo možno odvrátit s péčí řádného kupce, čl. 380, kdy speditoři ručí za škodu, způsobenou zanedbáním péče řádného kupce. Synonymně je užito pojmu „péče řádného obchodníka“ v čl. 343, odst. 2, když prodávající je povinen uschovat zboží s péčí řádného obchodníka, a v § 25 odst. 1 zák. o spol. s ručením obmez. č. 58/1906 Sb. z. a n.

Povinnost péče dobrého hospodáře a péče řádného kupce lze považovat obsahově za totožné pojmy, když oba představují odpovědnost za zavinění na základě stejného objektivního měřítka.³⁶

3.2.4. Zákon o společnostech s ručením obmezeným, zák. č. 58/1906 Sb. z. a n.

Společnost s ručením obmezeným nebyla upravena Všeobecným obchodním zákoníkem z roku 1862, ale její úprava byla doplněna zákonem o společnostech

³⁵ HERMANN-OTAVSKÝ, Karel, ed. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických*. Praha: Československý Kompas, 1929. 2 sv. Komentované zákony Československé republiky; Sv. 20.

³⁶ RECHBERGER, Thomas. K odpovědnosti správce konkursní podstaty v zákoně o konkursu a vyrovnání se zvláštním přihlédnutím k pojmu náležité a odborné péče v civilním právu. In: *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2008. č.3. ISBN 1210-6410.

s ručením omezeným, zák. č. 58/1906 Sb. z. a n. s tím, že byla zařazena mezi společnosti obchodní ve smyslu obchodního zákoníku. Hermann-Otavský³⁷ uvádí, že zavedení společnosti s ručením omezeným vzniklo z potřeby vzniku útvaru podnikového sdružení bez vlastního ručení společníků vůči věřitelům, a zároveň bez komplikovaných podmínek spojených se vznikem akciové společnosti.

Zákon stanovil v ust. § 25 povinnost jednatelů společnosti s ručením obmedzeným jednat s péčí řádného obchodníka, když:

„Jednatelé jsou povinni naproti společnosti při vedení jejich obchodů vynakládati péči řádného obchodníka.

Jednatelé, kteří by porušili svých povinností, ručí společnosti nerozdílnou rukou za škodu z toho vzniklou.

Zejména jsou povinni k náhradě, jestliže

1. proti předpisům tohoto zákona nebo společenské smlouvy rozdělí se společenské jmění, zejména vrátí-li se kmenové vklady nebo příplatky společníkům zcela nebo zčásti, jestliže se vyplatí úroky nebo podíl na zisku, nabývá-li se pro společnost vlastních závodních podílů, jestliže se berou do zástavy nebo stáhnou;

2. jestliže se konají platy po tom, kdy byli povinni žádati zahájení konkursu.

Jednatel ručí společnosti také za škodu vzniklou z právního jednání, které s ním uzavřel svým nebo cizím jménem, aniž si napřed opatřil souhlas dozorčí rady nebo, není-li dozorčí rady, všech ostatních jednatelů.

Pokud jest potřebí náhrady k uspokojení věřitelů, nezaniká závazek jednatelů tím, že jednali ve smyslu usnesení společníků. Nároky na náhradu promlčují se v pěti letech.

Na tyto nároky na náhradu se vztahují předpisy § 10 odst. 6.“

Všeobecný zákoník obchodní stanovil povinnost péče řádného obchodníka i členům dozorčí rady společnosti s ručením obmedzeným v ust. § 32:

³⁷ HERMANN-OTAVSKÝ, Karel, ed. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických*. Praha: Československý Kompas, 1929. 2 sv. Komentované zákony Československé republiky; Sv. 20.

„Dozorčí rada jest povinna dozírati kjednatelům při vedení jejich obchodů ve všech oborech správy s péčí řádného obchodníka a k tomuto účelu přesvědčovati se o postupu společností záležitostí.“

3.2.5. Zákon o akciových bankách, zák. č. 239/1924 Sb. z. a n.

Zákon o akciových bankách, zák. č. 239/1924 Sb. z. a n. ze dne 10. 10. 1924 o vkladních knížkách (listech), akciových bankách a o revisi bankovních ústavů stanovil povinnost **péče řádného kupce** v ust. § 9 odst. 1 když:

„Členové představenstva akciové banky jsou povinni spravovati jmění banky a provozovati její obchody s péčí řádného kupce a zachovávat mlčení o všech okolnostech, o nichž se při výkonu svého úřadu dovědí. Porušení povinnosti mlčenlivosti jest zanedbáním péče řádného kupce.“

3.2.6. Občanský zákoník, zák. č. 141/1950 Sb.

Nová kodifikace občanského zákoníku, zák. č. 141/1950 Sb. je výsledkem politických změn, které v Československu proběhly v roce 1948. Občanské právo mělo být nástrojem budování socialismu a prostředkem výchovy nového člověka s tím, že vzorem bylo socialistické sovětské občanské právo. Jak uvádí dobová učebnice občanského práva: „...nové občanské právo, občanské právo lidovodemokratického státu, nastoupeného cestu k socialismu, je občanským právem nového typu, sloužícím k upevnování a rozvoji hospodářské základny v našem státě a zatlačování, resp. likvidaci pozůstatků buržoazních majetkových vztahů i buržoazního myšlení v naší společnosti.“³⁸ V občanském zákoníku nelze najít institut, který by navazoval na institut podobný péči řádného kupce, nebo

³⁸ KNAPP, Viktor et al. *Učebnice občanského a rodinného práva: I. Sväzok Všeobecná časť. Vecné práva*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1953.

obchodníka, jak ho znal Obecný zákoník občanský z roku 1811 a Všeobecný zákoník obchodní z roku 1863.

3.2.7. Zákon o akciových společnostech, zák. č. 243/1949 Sb.

Zákon o akciových společnostech, zák. č. 243/1949 Sb. zrušil předchozí právní předpisy upravující akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. Akciová společnost byla přípustná forma v případě, že státní podnik provozoval zahraniční obchod nebo mezinárodní zasilatelství, a to dle zákona č. 119/1943 Sb., o státní organizaci zahraničního obchodu a mezinárodního zasilatelství. Akciová společnost, jako „typický výtvar buržoazní společnosti“ zůstal vhodnou podnikovou formou pro mezinárodní obchodní styk s kapitalistickými zeměmi.

Členové představenstva byli dle ust. § 15 citovaného zákona povinni v záležitostech společnosti jednat s **péčí řádného hospodáře**:

„Členové vedoucích, zastupujících a dozorčích orgánů společnosti (§ 9), jakož i plnomocníci (§ 14 odst. 1) musí jednat s péčí řádného hospodáře a odpovídají při opomenutí této péče za vzniklou škodu, a to společně a nedílně.“

3.2.8. Zákon o lidových družstvech a družstevních organizacích, zák. č. 53/1954 Sb.

Pojem péče řádného hospodáře je obsažen v zák. č. 53/1954 Sb., o lidových družstvech a družstevních organizacích, když dle ust. § 24 odst. 1.:

„Členové představenstva a revisní komise jsou povinni plnit své úkoly s péčí řádného hospodáře. Za svoji činnost odpovídají valné hromadě.“

3.2.9. Hospodářský zákoník, zák. č. 109/1964 Sb.

Hospodářský zákoník, zák. č. 109/1964 Sb., upravoval především hospodářské vztahy socialistických organizací s dominantním postavením státu jako vlastníka materiálních hodnot, základní právní úpravu obchodních společností přinesla novela zák. č. 103/1990 Sb. Hospodářský zákoník byl zrušen Obchodním zákoníkem, zák. č. 513/1991 Sb., který nabyl účinnosti od 1. 1. 1992 dále také jen obch. z.)

Je přirozené, že hospodářský zákoník institut péče řádného hospodáře neznal, když hospodářský zákoník se neaplikoval v tržní ekonomice s potřebou ochrany soukromoprávních majetkových vztahů.

3.2.10. Občanský zákoník, zák. č. 40/1964 Sb.

V občanském zákoníku, zák. č. 40/1964 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. dubna 1964, se pojem péče řádného hospodáře objevil až v roce 2001 v souvislosti se stanovením míry požadované péče v souvislosti se správou cizího majetku.

V ustanovení § 162 odst. 1 občanský zákoník upravuje povinnosti a práva zástavního věřitele:

*„Zástavní věřitel, jemuž byla zástava odevzdána, je oprávněn ji držet po celou dobu trvání zástavního práva. Je povinen starat se o ni s **péčí řádného hospodáře**, zejména ji opatrovat a chránit před poškozením, ztrátou a zničením. Vzniknou-li zástavnímu věřiteli plněním této povinnosti účelně vynaložené náklady, má proti zástavnímu dlužníku právo na jejich náhradu.“*

V ustanovení § 480a odst. 3 občanský zákoník stanoví povinnosti správce dědictví:

*„Správce dědictví je povinen vykonávat svou funkci s **péčí řádného hospodáře**. Za škodu, kterou způsobil porušením svých povinností, odpovídá podle § 420.“*

3.2.11. Obchodní zákoník, zák. č. 513/1991 Sb.

Obchodní zákoník, zák. č. 513/1991 Sb., účinný od 1. 1. 1992 stanovil povinnost náležitě péče členům představenstva, když novela č. 370/2000 Sb. nahradila v obchodním zákoníku pojem náležitě péče za péči řádného hospodáře.

V ust. obchodního zákoníku § 194 odst. 5 je stanoveno:

*„Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s **péčí řádného hospodáře** a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva.“*

Jednalo se o kogentní ustanovení, tj. nebylo možné smlouvu o výkonu funkce tuto povinnost vyloučit.

3.2.12. Shrnutí stanovení míry péče v právních normách

Z výše uvedeného je zřejmé, že zákonodárce opakovaně využívá koncept určité abstraktní míry očekávaného jednání, aby s ohledem na posouzení vzniku odpovědnosti bylo stanoveno objektivní měřítko jednání skutečného a jednání očekávaného.

Označení abstraktní míry požadované péče se může měnit, a jak možno v jednotlivých právních předpisech sledovat, tak se i měnilo. S tím, že výše uvedený výčet právních předpisů není vyčerpávající. Princip, nebo povaha tohoto institutu zůstává ve své podstatě ale nezměněná, došlo většinou jenom ke změnám terminologického označení, případně ke změně posouzení konkrétního obsahu vlastností stanovené abstraktní míry. **Princip určení abstraktní míry**

očekávaného jednání existoval v římském právu, v časech rakousko-uherského práva a rovněž i současném občanském zákoníku. Zákonodárce vždy stanovil určitou abstraktní míru, aby následně bylo možné posoudit rozdíl mezi předpokládaným jednáním, a tím skutečně zrealizovaným jednáním. Zákonodárce nedefinoval konkrétní obsah stanovené abstraktní míry, a to z důvodu, že se aplikuje v rozdílných situacích a její konkrétní obsah se vždy mění dle konkrétního jednání. Jinými slovy lze tuto abstraktní míru vyjádřit jako ideální jednání, které lze v dané konkrétní situaci od konkrétní osoby očekávat. A proto ani není možné předem definovat konkrétní náplň takto stanoveného standardu určitého jednání. Ideální ne ve významu dokonalého, ale možného, racionálně očekávatelného. Posouzení, co je v daném konkrétním případě tím ideálním, očekávaným jednáním s ohledem na určitou kvalitu péče, je nutné posoudit vždy až s ohledem na konkrétní okolnosti.

3.3. Povinnost péče řádného hospodáře ve vztahu člena představenstva akciové společnosti

Koncepce povinnosti péče řádného hospodáře ve vztahu k členu představenstva není pojmem české právní doktríně neznámý. V různých časových obdobích k němu ale doktrína přistupovala odlišně a lze říct, že stále se jedná o pojem, kterého obsah není tak úplně jasný. Je nutné znovu zopakovat, že sice povinnost péče řádného hospodáře patří mezi základní povinnosti člena představenstva, ale nejedná se o povinnost, která by byla pro členy představenstva jedinečná.

Obdobně jako aktuálně platná právní úprava stanoví povinnost péče řádného hospodáře, tak obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. stanovil v ust. § 194 odst. 5, že členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře. Zákon tím jasně stanovil kvalitu a míru starostlivosti, kterou jsou členové představenstva povinni dodržet při výkonu funkce. Obchodní zákoník

podobně jako občanský zákoník nedefinoval, co konkrétně je obsahem takto stanovené míry péče a výklad byl ponechán na doktrínu a soudní judikaturu.

Povinnost péče řádného hospodáře má zajistit určitou kvalitativní míru jednání člena představenstva při výkonu funkce. Povinnost péče řádného hospodáře není absolutní mírou jednání povinné osoby. Starostlivé, pečlivé, dobré hospodaření nemusí znamenat vždy prospěch osoby oprávněné. Posouzení toho, co je řádným hospodařením se svěřenou záležitostí, musí být vykonáno právě s ohledem na zájem oprávněné osoby. Právě povinnost zohlednit zájem oprávněné osoby při požadovaném jednání je tou absolutní mírou, od které se odvíjejí i ty další míry požadovaného jednání.

V případě vztahu člena představenstva ke společnosti, jakožto vztahu mající fiduciární povahu, vyjadřuje toto absolutní mírou povinnost loajality. Jak již bylo uvedeno výše, povinnost loajality je povinností fiduciární a jedním z úkolů fiduciárních povinností je zajistit řádný výkon povinností nemajících fiduciární povahu.

Dle anglické právní vědy je tradičně základem fiduciární povinnosti loajality pravidlo zákazu neoprávněného zisku a pravidlo zákazu konkurence. V tuzemsku se objevuje řada odborných názorů, že s povinností péče řádného hospodáře je spojeno loajální jednání³⁹, protože řádný hospodář se musí chovat v zájmu společnosti s tím, že si nelze představit řádného hospodáře, který by nebyl loajální, což se projevilo i v aktuálním znění ust. § 159 o.z.⁴⁰. Když základem fiduciární povinnosti loajality je zákaz konkurence, anebo zákaz neoprávněného prospěchu, stěží je při výše uvedeném přístupu dovést tyto povinnosti z jednání řádného

³⁹ HAVEL, Bohumil. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010, 196 s. ISBN 978-808-7284-117.

⁴⁰ BEJČEK Josef. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. In: *XVI. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-666-2.

hospodáře. Podobně Dědič J.⁴¹ zahrnoval povinnost loajality pod péčí řádného hospodáře, ale s tím, že ji dovozoval z ustanovení § 567 odst. 2 obchodního zákoníku, dle kterého mandatář, tedy i člen představenstva musí vykonávat činnost, k níž se zavázal, v souladu se zájmy mandanta, jež zná nebo musí znát. Z čeho lze vyvodit, že člen představenstva má povinnost jednat v zájmu společnosti. Dále povinnost loajality nepřímou dovedl i z dalších povinností člena představenstva, jako je zákaz konkurence a povinnost mlčenlivosti,⁴² což jsou ale typické fiduciární povinnosti. **Povinnost péče řádného hospodáře stanoví kvalitu péče věnované svěřené záležitosti, kdežto nevyplývá z ní kvalita jednání ve směru k osobě, která osobu povinnou daným jednáním pověřila.**

3.4. Povinnost péče řádného hospodáře kontra povinnost odborné péče

Vztah člena představenstva a akciovou společností byl dle právní úpravy obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb. subsidiárně upraven ustanoveními mandátní smlouvy. Dle ustanovení § 567 odst. 1 obchodního zákoníku mandatář je povinen postupovat při zařizování záležitostí s **odbornou péčí**. U mandatáře zákon výslovně předpokládá, že je odborníkem a tedy, že bude schopen odborné péče. V případě člena představenstva tuto povinnost odbornosti zákon přímo nestanovil, ale stanovil jinou míru kvality požadované péče a to péčí řádného hospodáře.⁴³ Z uvedeného nelze vyvodit, že člen představenstva není povinen odborné péče. Ale v případě péče řádného hospodáře se tato odbornost projeví ve schopnosti rozeznat, kdy je pomoc a rada kvalifikovaného odborníka potřebná tak, aby byla zachována péče řádného hospodáře. Tedy jedná se o schopnost člena představenstva rozeznat, kdy se jedná o činnost, ke které jsou potřebné odborné schopnosti, kterými on sám ale nedisponuje. V praxi se objeví mnoho oblastí, které budou spadat do působnosti člena představenstva a které budou vyžadovat odborné schopnosti a proto člen

⁴¹ DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (990 s., s. 997-1975). ISBN 978-80-7201-781-2.

⁴² DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (990 s., s. 997-1975). ISBN 978-80-7201-781-2.

⁴³ DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (990 s., s. 997-1975). ISBN 978-80-7201-781-2.

představenstva navzdory tomu, že nebude odborníkem v dané oblasti, bude muset jako řádný hospodář posoudit a správně rozhodnout, kdy se na odborníka musí obrátit, aby byla zachována jeho povinnost péče řádného hospodáře a vyhnul se tak odpovědnosti za porušení této péče. Lze dovodit, že v občanském zákoníku se tento požadavek odbornosti projevil v požadavku na potřebné znalosti a pečlivost.

V právní doktríně⁴⁴ se opakovaně objevil přístup, že člen představenstva jako řádný hospodář nemusí být odborníkem na všechny oblasti, které spadají do jeho působnosti, ale má povinnost rozeznat, kdy je pomoc anebo rada odborníka nevyhnutelná (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007). V opačném případě by porušil povinnost péče řádného hospodáře. Pro stanovení rozsahu odpovědnosti za způsobenou škodu je v konkrétním případě podstatné rozlišit, zda člen představenstva si byl vědomý, že pomoc odborníka potřebuje, anebo zda vzhledem na konkrétní okolnosti případu bylo jeho posouzení, že pomoc odborníka nepotřebuje, neadekvátní.

Rozlišení pojmu odborná starostlivost a starostlivost řádného hospodáře se věnoval Nejvyšší soud, když v rozhodnutí č.j. 23 Cdo 5194/2009 ze dne 31. 3. 2011 judikoval, že:

„K této otázce dovolací soud dovozuje, že i když mezi oběma uvedenými pojmy je určitá významová rozdílnost (odborná péče je zajisté víc než péče řádného hospodáře pro svoji vyšší kvalifikovanost), pro právní posouzení daného případu je tento rozdíl bez právního významu, jelikož žalovaný v tomto případě nevyhověl evidentně kritérii péče řádného hospodáře. Nelze považovat za péči řádného hospodáře takové jednání jednatele (člena statutárního orgánu), který zadá a zaplatí revizní znalecké posudky o ocenění akcií zhruba za dva roky po jejich převodu na třetí osobu, aniž by závěry z těchto posudků mohly a měly za cíl posléze reálně ovlivnit již realizovanou obchodní transakci (původně zaplacenou cenu

⁴⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, xxii, 1447 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

akci). Takové jednání navozuje závěr, že v tomto případě žalovaný jako jednatel společnosti se nechoval svědomitě a obezřetně při výkonu své funkce.“

Povinnost péče řádného hospodáře nevyžaduje odborné znalosti, ale vyžaduje schopnost rozeznat, kdy pomoc odborníka je nevyhnutelná. S touto situací souvisí i povinnost člena představenstva využít odborné znalosti, pokud nimi disponuje. V případě, že člen představenstva, který disponuje odbornými schopnostmi, zanedbá určitou povinnost, anebo tyto odborné schopnosti nevyužije ve prospěch společnosti, nemůže se zprostit odpovědnosti z porušení péče řádného hospodáře z důvodu, že povinnost péče řádného hospodáře nezahrnuje odborné jednání. Zákodárce to sice výslovně neuvádí, ale standard péče řádného hospodáře by měl být vykládán tak, že kromě objektivního měřítko v podobě jednání jiné přiměřeně odpovědné osoby v daném postavení zahrnuje i jednání osoby v daném postavení a s danými vlastnostmi, jakými disponuje konkrétní člen představenstva. To znamená, že pokud člen představenstva odbornými schopnostmi disponuje, má povinnost je při výkonu funkce použít. Uvedený přístup lze najít i v odborné literatuře.⁴⁵

3.5. Náležitá péče v obchodním zákoníku, zák. č. 513/1991 Sb.

Novela obchodního zákoníku zák. č. 370/2000 Sb., povinnosti členů představenstva nevyjasnila, když pojem náležitá péče zaměnila za pojem péče řádného hospodáře. Lze říct, že pojem náležitá péče představoval ve své době stejně neurčitý pojem jako představuje povinnost péče řádného hospodáře v současnosti. I v dobové literatuře lze najít, že „*stále není jasný přesný význam pojmů odborná péče, náležitá péče a péče řádného hospodáře*“.⁴⁶

⁴⁵ DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (990 s., s. 997-1975). ISBN 978-80-7201-781-2.

⁴⁶ RECHBERGER, Thomas. K odpovědnosti správce konkursní podstaty v zákoně o konkursu a vyrovnání se zvláštním přihlédnutím k pojmu náležitá a odborná péče v civilním právu. In: *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. C. H. Beck, 2008, č. 3. ISSN 1210-6410.

Důvodová zpráva k obchodnímu zákoníku k pojmu náležitá péče uvádí:

„Pravidla pro výkon uvedených povinností by měla stanovit společenská smlouva, ze zákona by však měla vyplývat základní míra péče, kterou je společník povinen zachovávat.

Doplněné ustanovení § 79a proto určuje, že tato míra péče má být náležitá, tj. péče, kterou by bylo možno charakterizovat jako řádnou, obezřetnou, preferující potřeby a zájmy společnosti. Požadavek této míry péče nevyžaduje odbornou kvalifikaci při plnění povinností, které společníkovi náležejí, zahrnuje však jeho péči o to, aby záležitosti společnosti byly vyřízeny co nejlépe. Předpokládá tedy, že společník řádně pečující o záležitosti společnosti dovede rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu a dovede tuto pomoc pro společnost zajistit.“⁴⁷

Předmětem úvah odborné veřejnosti po tom, co zákonodárce zavedl do obchodního zákoníku pojem náležitá péče bylo, jaký je významový rozdíl mezi odbornou péčí, kterou stanovily ustanovení ohledně mandátní smlouvy a náležitou péčí. Úvahy směřovaly k tomu, zda náležitá péče představuje vyšší nebo nižší standard než odborná péče. Zda je náležitá péče méně přísná z důvodu, že zahrnuje subjektivní prvek, případně, zda v uvedených pojmech lze vůbec najít podstatný významový rozdíl.

V odborné veřejnosti se často objevuje názor, že péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost jednat v zájmu obchodní společnosti a tedy být loajální. Když zákonodárce nahradil pojem náležitá péče pojmem péče řádného hospodáře, tak se v této zákonem stanovené kvalitativní míře objevila jako standard určitá osoba – řádný hospodář. Z tohoto důvodu to svádí dávat této osobě i charakterové vlastnosti

⁴⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

jako svědomitost, starostlivost, loajálnost. Jak uvádí Bejček J. „*Už jen z jazykového hlediska (natož pak z hlediska obsahového a z hlediska účelu zřejmě sledovaného zákonem) si nelze představit, že „řádný hospodář“ se chová tak, že nejedná za všech okolností v zájmu společnosti, jejíž záležitosti spravuje.*“⁴⁸ Před tím, než zákonodárce zavedl povinnost péče řádného hospodáře namísto pojmu náležitá péče, je otázkou, zda se s povinností náležitá péče spojovala i povinnost loajality. S pojmem náležitá péče, která v sobě nezahrnuje přímo osobu, je těžší spojit osobní vlastnost, jakou je loajalita, a to z důvodu, že pojem náležitá péče vyjadřuje jenom určitou kvalitu péče a ne vztah mezi oprávněnou a povinnou osobou, který by zakládal povinnost věrnosti.

Lze připustit, že s pojmem řádný hospodář je z jazykového významu této povinnosti možné spojit i povinnost loajality, ale domnívám se, že s pojmem náležitá péče tuto povinnost spojit nelze. Z uvedeného je zřejmé, že je nutno rozlišovat kvalitativní míru péče, kterou zákonodárce stanoví, jako zákonný požadavek na minimální míru péče a pak povinnost loajality, neboli věrnosti, která vyplývá z podstaty daného vztahu. A tedy lze říct, že i když byl člen představenstva vázán náležitou péčí, byl vázán i povinností loajality, která ale nevyplývala z povinnosti náležitá péče.

3.6. Objektivní povaha povinnosti péče řádného hospodáře

Domnívám se, že odpovědnost člena představenstva založená na povinnosti péče řádného hospodáře má objektivní povahu. Řádný hospodář slouží jako abstraktní míra pro očekávané jednání povinné osoby. Kvalita této abstraktní míry se nemění, mění se jenom obsah v závislosti na konkrétní činnosti, kde je tato míra péče vyžadována. Určité konkrétní jednání povinné osoby se srovnává s pevným a neměnným standardem. Vlastnosti řádného hospodáře jako zákonem daný standard

⁴⁸ BEJČEK, Jan. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. C. H. Beck, 2007, č. 17. ISSN 1210-6410.

se nemění dle toho, jaká osoba a s jakými vlastnostmi je s tímto standardem srovnávána.

V souvislosti se standardem péče řádného hospodáře, tento standard v individuálním případě nemůže být nižší jenom na základě toho, že povinná osoba nedosahuje určitých kvalit. Buď je možné konkrétní péči, konkrétní jednání povinné osoby porovnat s abstraktní osobou, která má určité předpokládané kvality nezávisle na osobě, se kterou je porovnávána, anebo je možné konkrétní péči, konkrétní jednání povinné osoby srovnat s abstraktní osobou, které vlastnosti, kvality se mění, přizpůsobují konkrétní osobě, osobě z dané povinnosti odpovědné.

Domnívám se, že zákonodárce nestanovil v textu zákona zmínku o tom, že obecně daný standard určité péče, který má objektivní povahu, se má přizpůsobovat subjektivním vlastnostem povinné osoby. Zahraniční právní úpravy objektivní stránku určení povinné péče doplňují o subjektivní, když např. v právu Velké Británie je ustanovení o povinné míře péče, kterou možno očekávat od průměrně schopného člena představenstva doplněné ustanovením, že člen představenstva má rovněž povinnost takové péče, kterou by vynaložila osoba s obecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které má konkrétní člen představenstva. Je vhodné si všimnout, že i anglický zákonodárce nevyžaduje od povinné osoby znalosti odborné, ale obecné.

Důvod, proč se přikláním k tomu, že povinnost péče řádného hospodáře je v tuzemské úpravě objektivní, je motivace, z jakého důvodu zákonodárce uznal za vhodné zavést takový zákonný standard určitého jednání. Účelem bylo zajistit, aby se v určitých vztazích, konkrétně ve vztahu mezi členem představenstva a svěřených záležitostech, které mu vyplývají z výkonu funkce člena představenstva, dosáhla určitá míra konkrétního jednání. **Tím, že by se připustilo, že daný standard povinné péče je subjektivní, tak by byla ohrožena řádná správa a řízení společnosti, a tedy by daná povinnost neplnila funkci, kterou by mít**

měla. Nevýhodou takového přístupu je, že akcionář, který se na valné hromadě rozhoduje o zvolení určité osoby jako člena představenstva, by si musel ověřovat, jaké jsou vlastně konkrétní vlastnosti osoby, která se má stát členem statutárního orgánu. Tím, že povinnost péče o svěřené záležitosti je stanovena objektivně, tak je daný určitý pevný, neměnný standard. Opačný přístup by byl problematický i z pohledu prokazování porušení povinností a následné náhrady škody. K podobnému závěru došel i Bejček J., když uvádí: „Domnívám se, že z povahy obchodních společností vyplývá spíše objektivní standard požadavků na výkon funkcí, které nelze přizpůsobovat a měnit podle toho, kdo se právě ve funkci nachází.“⁴⁹

V literatuře se objevují i názory, že povinnost péče řádného hospodáře v tuzemské právní úpravě má subjektivní prvky a to v tom smyslu, že zda byla dodržena objektivní stránka povinnosti, závisí na subjektivní stránce konkrétní situace. To znamená, že se musí brát do úvahy i proměnlivé okolnosti případu.⁵⁰ Rozdíl v míře vyžadované péče by spočíval např. ve skutečnosti, zda se jedná o správu a řízení velkého podniku, zda jenom lokálního závodu. Domnívám se, že úvahy touto cestou nejsou správné, a to z důvodu, že při řízení obchodní společnosti by se míra péče neměla měnit. Je samozřejmé, že ve velké obchodní společnosti, která má několik tisíc zaměstnanců, budou nároky na vedení společnosti vyšší než na lokální obchodní společnost, která má několik zaměstnanců. Ale standard požadované péče by měl zůstat nezměněný.

3.7. Jednotlivé přístupy k povinnosti péče řádného hospodáře dle obchodního zákoníku, zák. č. 513/1991 Sb.

⁴⁹ BEJČEK, Jan. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. C. H. Beck, 2007, č. 17. ISSN 1210-6410.

⁵⁰ VÍTEK, Jindřich. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, x, 374 s. ISBN 978-80-7357-862-6.

Štenglová I.⁵¹ uvádí, že starostlivostí řádného hospodáře se rozumí taková péče, se kterou by hospodář, který je vybavený potřebnými znalostmi a schopnostmi a chová se odpovědně a svědomitě se stará o svůj vlastní majetek. S tím, že od člena představenstva se nevyžaduje, aby byl odborníkem ve všech oblastech, které je třeba při obchodním vedení společnosti a jednání v jejím jménu uplatnit.

Štenglová I.⁵² dále pokračuje s tím, že součástí péče řádného hospodáře je i schopnost rozeznat, pro které činnosti nemá člen představenstva potřebné znalosti a schopnosti a je tedy nutné pro jejich výkon zajistit kvalifikované osoby. Štenglová I. zařazuje pod péči řádného hospodáře i povinnost upřednostnit zájem společnosti, před zájmy akcionářů, kteří ho na danou funkci zvolili a nenechá se těmito akcionáři, kteří mají moc ho z funkce odvolat, ovlivnit.

Dědič J.⁵³ rozlišoval odbornou péči a péči řádného hospodáře, když péče řádného hospodáře nemusí dosahovat kvality odborné péče s tím, že člen představenstva musí být odborníkem na řízení korporací, zajišťovat si informace tak, aby rozhodoval se znalostí věci. V případě, že člen představenstva nemá odborné znalosti, má povinnost rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu. A dále, že povinnost péče řádného hospodáře vyžaduje aktivní přístup k plnění povinnosti a součástí povinnosti péče řádného hospodáře je i povinnost loajality, kterou odvozuje z povinnosti mandátáře jednat se zájmy mandanta, jež zná nebo musí znát. Člen představenstva má proto povinnost loajality vůči akciové společnosti a ne vůči jiné osobě.⁵⁴

⁵¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, xxii, 1 447 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

⁵² ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, xxii, 1 447 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

⁵³ DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (990 s., s. 997-1975). ISBN 978-80-7201-781-2.

⁵⁴ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, s. 1747-3055. ISBN 80-7273-071-1.

Černá S.⁵⁵ uvádí, že pro řádný výkon funkce člena představenstva se vyžaduje taková míra a kvalita péče o záležitosti společnosti, kterou vynaloží pečlivý a řádně jednající hospodář s tím, že konkrétní obsah povinností vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře je věcí výkladu a zahrnuje svědomitost, obezřetnost, odborné řízení společnosti, které zahrnuje schopnost rozeznat potřebu odborného posouzení projednávané záležitosti jiným odborníkem, specialistou v daném oboru.

Čech P.⁵⁶ vidí ideální spojení vlastnosti řádného hospodáře mezi starostlivým, ale úzkostlivým hospodářem a odvážným a kreativním dobrodruhem s novátorskými nápady, které mění svět. Povinnost loajality chápe jako zvláštní povinnost, kterou je nutné prokázat vedle povinnosti řádné péče.

3.8. Přístupy k povinnosti péče řádného hospodáře dle občanského zákoníku, zák. č. 89/2012 Sb.

Dvořák T.⁵⁷ vymezil pojem péče řádného hospodáře jako vědomou rozhodovací činnost, uskutečněnou na základě dostatečných informací, konané v dobré víře ve prospěch právnické osoby bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně, při zachování povinné mlčenlivosti.

3.9. Institut péče řádného hospodáře v rozhodovací soudní praxi

Definice péče řádného hospodáře, náležitá péče a odborná péče (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007)

⁵⁵ ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164- 1.

⁵⁶ ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. In: *Právní rádce*. 2007, č.3 s. 4-16.

⁵⁷ *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1 667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

„Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také, aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná...

...Pokud jde o pojem odborná péče, který je uveden v ustanovení § 567 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v tehdy platném znění, zahrnuje povinnost mandátáře jednat profesionálně a při plnění svého závazku vůči mandantovi využívat svých odborných znalostí...

...Naproti tomu jednání statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu akciové společnosti s náležitou péčí podle názoru dovolacího soudu nevyžaduje, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku. Navíc součástí povinnosti statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu jednat s náležitou péčí je též jeho schopnost rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a případně i povinnost, aby zajistil takovou pomoc...“

Loajalita součást náležité péče (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008)

„Podle § 194 odst. 5 věty první obch. zák. byli členové představenstva povinni vykonávat svou působnost s náležitou péčí. Součástí náležité péče bylo mimo jiné i to, že člen představenstva dává při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů

prosadil, a nenechá se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat (povinnost loajality).“

Náležitá péče nezahrnuje odborné znalosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006)

„Obecně platí, že člen představenstva nemusí být vybaven odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, potřebnými pro výkon všech činností, jež spadají do působnosti představenstva. Taktéž platí, že tyto činnosti nemusí členové představenstva vykonávat vždy osobně, ale mohou je zajistit i prostřednictvím třetích osob. Má-li však člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležité péče (§ 194 odst. 5 obch. zák.) dovodit, že je povinen je při výkonu funkce v rámci svých možností využívat. Nepřichází proto v úvahu, aby představenstvo zajistilo výkon činností spadajících do jeho působnosti tak, že uzavře s (některými) členy představenstva jakožto třetími osobami smlouvu (odlišnou od smlouvy o výkonu funkce), již se tito členové představenstva zavážou pro společnost uvedené činnosti vykonávat.“

Povinnost péče řádného hospodáře je stejná péče jako péče o vlastní majetek (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 8 Tdo 940/2006)

„Povinnost, aby s takto svěřenými prostředky nakládal v zájmu společnosti, jejímž byl jednatelem, vyplývá z ustanovení § 135 odst. 1 obch. zák., podle něhož jsou jednatele povinni zajistit řádné vedení předepsané evidence a účetnictví a rovněž ze smyslu ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák., podle něhož je jednatel povinen vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, což znamená chovat se odpovědně a svědomitě stejným způsobem, jako by pečoval o svůj vlastní majetek, tj., aby jej vědomě nezmenšoval nebo jej jinak neohrožoval.

Obviněný však v souladu s těmito pravidly nepostupoval a svým povinnostem,

vykonávat činnost jednatele s péčí řádného hospodáře nedostál, neboť v rozporu se zájmy a obchodními závazky společnosti N. C., s. r. o., odčerpал část jejích peněz pro své soukromé účely...“

Porušení péče řádného hospodáře (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006)

„Obviněný však v souladu s těmito pravidly nepostupoval a svým povinností vykonávat svou činnost jednatele s péčí řádného hospodáře nedostál, neboť z prostředků společnosti E., s. r. o., B., si v rozporu se zájmy této společnosti a mimo pravidla o vedení účetnictví z majetku této společnosti odčerpал část prostředků pro své soukromé účely, když uhradil pojistné na pojištění právní ochrany a havarijní pojištění na motorové vozidlo, které bylo výhradně jeho majetkem.“

Ředitel v pracovním poměru není vázán péčí řádného hospodáře (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3376/2009)

Povinnost péče řádného hospodáře se vztahuje pouze na členy představenstva a na členy dozorčí rady; na obchodního ředitele v postavení zaměstnance společnosti nikoliv.

„K tomu dovolací soud uzavírá, že povinnost péče řádného hospodáře (před 1. lednem 2001 náležitá péče) ve smyslu ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák. resp. podle ustanovení § 200 odst. 3 obch. zák. se vztahuje pouze na členy představenstva a na členy dozorčí rady, pouze oni jsou také podrobeni odpovědnosti podle citovaného ustanovení. Uvedený závěr odvolacího soudu lze proto na žalovaného vztáhnout nanejvýš za období, kdy byl členem představenstva žalobkyně. V období, kdy členem představenstva nebyl a byl pouze zaměstnancem společnosti v postavení obchodního ředitele, se na něj - co do povinností při výkonu této funkce a odpovědnosti za porušení této povinnosti - vztahovala příslušná ustanovení zákoníku práce.

Je sice pravdou, že v době, kdy byl členem dozorčí rady dceřiné společnosti, se na žalovaného ustanovení § 200 odst. 3 a § 194 odst. 5 obch. zák. ve vztahu k této společnosti vztahovalo, z titulu této funkce mu však nepřislušelo obchodní vedení dceřiné společnosti a odpovídal proto pouze za porušení povinností, které měl jako člen její dozorčí rady.“

Povinnost rozpoznat potřebu odborné péče (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008)

*„Závěr odvolacího soudu, podle něhož nemá-li jednatel pro zařízení záležitosti spadající do výkonu jeho funkce potřebné odborné znalosti, je povinen **zajistit její posouzení osobou, která potřebné znalosti má**, přičemž součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá, shledává Nejvyšší soud správným (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo sešitu 9, ročník 2000, pod číslem 103, na který odvolací soud správně poukazuje). Jestliže tedy žalovaný jakožto jednatel žalobkyně uzavřel smlouvu o poskytování právních služeb s advokátkou, tj. osobou odborně způsobilou posoudit právní aspekty převodu nemovitosti, přičemž předmětem smlouvy byl závazek advokátky „poskytnout žalobkyni právní služby ve věci vyhodnocení nabídek veřejné soutěže na prodej zemědělské haly a sepsání kupní smlouvy na tuto nemovitost a zastupování před katastrálním úřadem“, jednal (v tomto ohledu) s péčí řádného hospodáře (za předpokladu, že neměl, s ohledem na dostupné informace, žádné důvody pochybovat o odborné způsobilosti advokátky). Bylo pak povinností advokátky rozpoznat, že jde o případ, na který dopadá ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., jehož porušení má za následek neplatnost smlouvy o převodu nemovitosti.“*

„Přitom porušil-li žalovaný v projednávané věci povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a toto porušení ob stojí jako samostatný důvod neplatnosti kupní smlouvy, odpovídá žalovaný za škodu způsobenou touto neplatností.“

Povinnost dobré péče (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005)

*„Jestliže představenstvo obviněného V. L. takto široce uvedenou realizací pověřilo, aniž by ji konkrétněji vymezilo a určilo, nezbavilo se tím povinnosti sledovat a dohlížet na to, jakým způsobem jsou svěřené činnosti prováděny. Tato kontrolní činnost, kterou byl jakožto člen představenstva povinován i dovolatel, vychází z požadavku na výkon působnosti této funkce s péčí řádného hospodáře, jak má na mysli ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák., podle něhož jsou členové představenstva povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře. Takový požadavek vede k tomu, aby každý z členů představenstva zajistil, aby činnosti, které jsou vykonávány či zajišťovány představenstvem, **byly prováděny s dobrou péčí, tedy ku prospěchu společnosti tak, aby nebyly poškozovány zájmy společnosti a jejích akcionářů, ale naopak, aby pro ni byly přínosné.**“*

S povinností péče řádného hospodáře je spojeno přenesené důkazní břemeno (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3775/2008)

*„Nesení důkazního břemene o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, předpokládá, že jednatel společnosti s ručením omezeným v případě sporu uvede okolnosti, z nichž plyne, že v konkrétním případě jednal s péčí řádného hospodáře (tedy, že bude tvrdit rozhodné skutečnosti), a k nim označí důkazy, jimiž mají být tyto rozhodné skutečnosti prokázány. Netvrdí-li účastník řízení rozhodné skutečnosti, nemůže z povahy věci ani označit k těmto neexistujícím tvrzením důkazy. Z ustanovení § 194 odst. 5 věty druhé obch. zák., jež na jednatele klade důkazní břemeno, tudíž plyne, že **jednatel nese i břemeno tvrzení ohledně skutečností, svědčících ve prospěch závěru, že v konkrétním případě jednal s péčí řádného hospodáře.**“*

„Jednání v rozporu se zájmy společnosti totiž nemůže být jednáním s péčí řádného hospodáře, jehož podstatou je právě ochrana zájmů společnosti“

Porušení péče řádného hospodáře (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1955/2010)

„V této souvislosti Nejvyšší soud podotýká, že sjednání pro společnost nevýhodné ceny, tj. v případě prodeje nižší a v případě koupě vyšší než tržní, je zásadně porušením péče řádného hospodáře a vede i bez zvláštní úpravy v ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. ke vzniku odpovědnosti dotčených členů statutárního orgánu (§ 194 odst. 5 obch. zák.), případně tzv. faktických vedoucích (§ 66 odst. 6 obch. zák.)“

Delegováním záležitosti na odbornou osobu nezaniká povinnost kontroly (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010)

„Je tomu tak proto, že závěr, podle něhož zajistí-li člen statutárního orgánu záležitost spadající do výkonu jeho funkce tak, že jejím provedením pověří osobu mající potřebné odborné znalosti, je povinen s ohledem na požadavek péče řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 obch. zák.) výkon delegované působnosti (mimo jiné) kontrolovat, Nejvyšší soud formuloval již v usnesení ze dne 24. března 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005, uveřejněném pod číslem 18/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.“

**3.10. Povinnost péče řádného hospodáře v občanském zákoníku,
zák. č. 89/2012 Sb.**

3.10.1. Povinnosti člena představenstva – povinnosti člena orgánu společnosti

Zákonodárce v občanském zákoníku neuzívá pojem péče řádného hospodáře výhradně v souvislosti s jednáním člena představenstva. Jedná se o pojem, který

zákonodárce užívá vždy, když je nutné zákonem stanovit určitou míru péče, starostlivosti a to i v případech, kdy neexistuje mezi stranami závazkový vztah. **Povinnost péče řádného hospodáře zákonodárce stanoví v situacích, kdy je nutné zajistit, aby povinná osoba dodržela určitou kvalitu jednání, v případě, že má svěřenou určitou záležitost, nebo spravuje majetek pro někoho jiného.**

Obecná definice povinnosti péče řádného hospodáře je obsažena v ust. § 159 o.z. v ustanoveních upravujících právnické osoby, když ten *„Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“*

Svejkovský J. k tomu uvádí:

„Řádný hospodář se ke svému majetku chová svědomitě a zodpovědně nejen tak, aby zabraňoval možnému vzniku škody úbytkem tohoto majetku či jeho poškozením, resp. znehodnocením, ale stará se také o to, aby došlo ke zhodnocení majetku právnické osoby, aby došlo v maximálně možné uvažované míře k jeho rozmnožení.“⁵⁸

A dále pokračuje:

„Pečlivost použitá jako termín v tomto komentovaném ustanovení znamená nepochybně důkladnost či svědomitost při výkonu funkce.“⁵⁹

Povinnost péče řádného hospodáře je dle zákona závazná pro člena voleného, jmenovaného či jinak povoláného orgánu právnické osoby, tedy nejenom pro obchodní korporace. Je to generální povinnost stanovena pro členy všech orgánů

⁵⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

⁵⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

právnických osob. Dle znění zákona zahrnuje nezbytnou loajalitu, potřebné znalosti a pečlivost.

V doktríně se prosadil závěr, že člen statutárního orgánu nemusí mít odborné znalosti, ale je povinen si zajistit takové informace, které jsou dostatečné pro jeho rozhodování. Z uvedeného vyplývá, že požadavek zákonodárce na potřebné znalosti je nutné vykládat ve významu potřebných informací.

Požadavek pečlivosti se objevuje v souvislosti s tím, že osoba, která je členem orgánu právnické osoby, má vykonávat danou funkci s jistou dávkou pečlivosti. To znamená, zodpovědně, důkladně, dbale, pozorně.

Ohledně požadavku na nezbytnou loajalitu, tak z textu zákona není zřejmé, co zákonodárce myslí nezbytnou loajalitou a zda je nutno rozlišovat loajalitu a nezbytnou loajalitu.

K pojmu „nezbytná loajalita“ Havel B.⁶⁰ uvádí, že se nejedná o loajalitu absolutní, ale v každém konkrétním případě bude nutno zkoumat, zda jednající mohl a měl vědět, že nejedná loajálně.

3.10.2. Občanský zákoník stanoví různé míry péče

V ust. § 4 o.z. se objevuje ustanovení převzaté z obecného občanského zákoníku z r. 1811, které stanoví očekávanou míru péče jako péči běžnou: *„Má se za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat.“*

⁶⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, xiv, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3 (váz.).

A rovněž v ust. § 5 o.z. je ustanovení převzaté z obecného občanského zákoníku z r. 1811, když ten „*Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této **odborné péče**, jde to k jeho tíži.*“

Občanský zákoník stanoví také standard **dostatečné péče**, když v ust. § 2102 odst. 1 stanoví, že práva kupujícího z vadného plnění nejsou dotčena, způsobilo-li vadu použití věci, kterou kupující předal prodávajícímu, to neplatí, pokud prokáže-li prodávající, že na nevhodnost předané věci kupujícího včas upozornil a kupující na jejím použití trval, nebo prokáže-li, že nevhodnost předané věci ani při vynaložení dostatečné péče nemohl zjistit.

V souvislosti s odpovědností skladovatele za škodu způsobenou na uložené věci zákon v ust. § 2426 o.z. stanoví, že škodu způsobenou vadou obalu skladovatel nahradí, mohl-li vadu při vynaložení **odborné péče** poznat a upozornil-li na ni v potvrzení podle § 2416 o.z.. Zákonodárce zřejmě měl v úmyslu pokud na vadu skladovatel v potvrzení neupozornil.

A dále dle ust. § 2475 o.z. zasílatel má povinnost ujednat podmínky přepravy s vynaložením **potřebné péče** tak, aby co nejlépe vyhovovaly zájmům příkazce.

Dle ust. § 2566 o.z. dopravce nahradí škodu vzniklou na zásilce v době od převzetí zásilky dopravcem do vydání zásilky příjemci, pokud neprokáže, že škodu nemohl odvrátit ani při vynaložení **odborné péče**.

V souvislosti se smlouvou o péči o zdraví zákon v ust. § 2643 o.z. poskytovatel postupuje podle smlouvy s **péčí řádného odborníka**.

Výstavce akreditivu má povinnost postupovat dle ust. § 2692 o.z. s **odbornou péčí**.

V souvislosti s možností snížení náhrady škody z důvodu zvláštního zřetele hodných, dle § 2953 o.z. to neplatí, způsobil-li škodu ten, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, porušením **odborné péče**.

Kromě běžné péče a odborné péče občanský zákoník v určitých vztazích stanoví i kvalitu péče odpovídající péči řádného hospodáře. Z uvedeného vyplývá, že **péče řádného hospodáře je péčí, která není ani běžnou péčí, ani odbornou péčí a jedná se o další míru povinné péče**.

Dle ust. § 339 odst. 2 o.z. stanoví povinnost péče řádného hospodáře při dispozici s nadační jistinou, dle ust. § 454 o.z. prokurista je povinen péče řádného hospodáře, dle ust. § 896 o.z. rodiče mají povinnost pečovat o jmění dítěte jako řádní hospodáři, dále dle ust. § 949 o.z. opatrovník pro správu jmění postupuje při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře, dle ust. § 1411 o.z. Správce cizího majetku vykonává svou působnost a plní povinnosti s péčí řádného hospodáře.

Zákon stanoví povinnost péče řádného hospodáře i vykonateli závěti, když dle ust. § 1554 o.z. vykonavatel závěti dbá o řádné splnění poslední vůle zůstavitele s péčí řádného **hospodáře** a rovněž i nájemci, když dle ust. § 2213 nájemce je i bez zvláštního ujednání povinen užívat věc jako **řádný hospodář** k ujednanému účelu.

Rovněž pachtýř dle ust. § 2336 o.z. pečuje o propachtovanou věc jako řádný hospodář a dle ust. § 2342 o.z., propachtuje-li se věc společně s inventářem, zachová pachtýř jednotlivé kusy inventáře. Náležejí-li do inventáře zvířata, obnovuje pachtýř jejich stav **s péčí řádného hospodáře**.

Povinnost péče řádného hospodáře má dle ust. § 1058 odst. 2 o.z. i nálezce zvířete, když osoba, která nalezené zvíře opatruje, o ně pečuje jako **řádný hospodář**, dokud se jej neujme vlastník.

Z výše uvedeného výčtu zákonných ustanovení ohledně péče řádného hospodáře je zřejmé, že v zákoně lze rozlišovat různé míry očekávaného jednání.

V ustanoveních upravujících vlastnictví k nalezené věci je uvedeno, že v případě, že předmětem nálezů je zvíře, tak osoba, která zvíře najde, má povinnost ho opatrovat jako řádný hospodář do té doby, než se jej ujme vlastník. **Na tomto příkladě lze zřetelně určit, že povinnost péče řádného hospodáře je určitá kvalitativní míra, která stanoví, jakým způsobem je nutné určitou záležitost vyřídit, v tomto případě, jakým způsobem se postarat o nalezené zvíře.**

Péče řádného hospodáře v případě opatření nalezeného zvířete by měla zahrnovat, že o zvíře bude postaráno tím, že bude mít co jíst a pít, na vhodném místě se zvíře zajistí a v případě viditelného zranění se obstará i lékařská starostlivost. To by udělal řádný hospodář a nic víc se zřejmě neočekává ani od náhodné osoby, která zvíře našla. Péče řádného hospodáře zahrnuje potřebné znalosti a pečlivost. Znalosti v takové míře, že povinná osoba, pokud sama znalostmi nedisponuje, bude se informovat u odborníka, zda zvíře nevyžaduje speciální potravu a případně jinou zvláštní, případně odbornou starostlivost. Na tomto příkladu je rovněž zřejmé, že povinnost péče řádného hospodáře nevyžaduje odbornou starostlivost, ale povinnost rozpoznat, kdy je nutné odborníka zajistit, aby byla předmětu, který má povinná osoba v péči, poskytnuta potřebná starostlivost. Pokud bychom aplikovali na osobu nálezce zvířete péči řádného hospodáře tak, jak ji definuje § 159 o.z., tj. že péče řádného hospodáře zahrnuje nezbytnou loajalitu, potřebné znalosti a pečlivost, tak zřejmě bychom těžko mohli vyžadovat od nálezce loajální jednání. V první řadě by bylo nutné určit, vůči komu má být nálezce loajální. Z uvedeného příkladu je zcela zřejmé, že loajalita, jakožto povinnost jednat v zájmu oprávněné osoby, se vztahuje k osobě, která povinnou osobu pověřila obstaráním určité záležitosti a neváže se k objektu, který je předmětem domluveného jednání. **Na příkladu s nálezcem zatoulaného zvířete je zřejmé, co je náplní péče řádného hospodáře a že je nutné od péče řádného hospodáře odlišit povinnost loajality.** Pokud nálezce zatoulaného zvířete by měl být loajální, tak je nutné určit, že vůči komu, nebo čemu. Úmysl zákonodárce zřejmě není, aby byl nálezce loajální vůči nalezenému zvířeti. **Vztah loajality je vztahem mezi dvěma subjekty, a ne mezi subjektem a objektem.** Nálezce by měl tedy být loajální vůči majiteli zatoulaného

zvířete, ale ten v tu chvíli není známý, ani není důvod, proč by k němu měl být loajální, když mezi nimi nevznikl fiduciární vztah. Majitel zatoulaného zvířete nálezce nepožádal, aby pečoval o jeho zvíře. Nálezem zvířete nevzniká vztah věrnosti mezi nálezcem zvířete a jeho majitelem. Nálezce má jenom poskytnout řádnou péči nalezenému zvířeti.

Povinnost loajality vyžaduje subjekt, vůči kterému má povinná osoba tuto povinnost, kdežto povinnost péče řádného hospodáře vyžaduje objekt, předmět, věc, kterou třeba zařídit, opatřit.

Rovněž v případě nájemního vztahu občanský zákoník v ust. § 2213 stanoví, že nájemce je i bez toho, aby si to strany ujednaly, povinen užívat věc jako řádný hospodář. Cílem této úpravy je, aby nájemce předmět nájmu řádně spravoval, aby ho nepřiměřeně neničil a podobně, což zákonodárce i přímo vyjádřil spojením povinnost věc užívat. V případě, že základem povinnosti loajality je povinnost konat v zájmu oprávněné osoby, což zahrnuje např. povinnost mlčenlivosti, vyloučení konfliktu zájmů nebo povinnost nevyužít obchodní příležitost, o které se povinná osoba dozvěděla v souvislosti s činností, kterou ji oprávněná osoba pověřila, nebo svěřila, tak takové povinnosti rozhodně nevyplývají z podstaty nájemního vztahu. Nájemní vztah není fiduciárním vztahem, tedy vztahem založeným na důvěře. Pronajímatel přenechává věc nájemci k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné. Pronajímatel bude mít zájem na tom, aby předmět nájmu byl nájemcem řádně užíván dle dohodnutých pravidel, ale stěží lze z nájemního vztahu vyvodit povinnost nájemce, aby měl vůči pronajímateli povinnost mlčenlivosti nebo povinnost nevyužít nějakou vhodnou obchodní příležitost pro svůj prospěch.

Rovněž v případě pachtu, kdy dle ust. § 2336 pachtýř pečuje o propachtovanou věc jako řádný hospodář, je sledováno zejména, aby předmět pachtu byl řádně spravován. V případě, že je pachtovní věcí např. zahrada a pachtýř se po dobu trvání pachtovní smlouvy dozvěděl, že se budou v dané oblasti výhodně prodávat pozemky, tak může tuto příležitost využít pro sebe, bez toho, aby porušil řádnou

pěči o pachtovní věc. V případě, že by vztah mezi pachtýřem a propachtovatelem měl povahu fiduciárního vztahu, a pachtýř by byl vázán povinností loajality pro propachtovatele, tak by tuto příležitost nemohl využít ve svůj prospěch, ale měl by povinnost přenechat a dokonce informovat o ní propachtovatele. To zřejmě nebylo účelem, který zákonodárce sledoval, když pachtýři stanovil povinnost péče řádného hospodáře.

Z výše uvedených aplikací povinnosti péče řádného hospodáře je zřejmé, že tato povinnost nezahrnuje v sobě povinnost loajality a vyvrací tak argument, často používan, že řádný hospodář jedná loajálně.

Konkrétní obsah povinnosti péče řádného hospodáře se bude v různých právních vztazích měnit. Povinnost péče řádného hospodáře by proto v zákoně neměla mít konkrétní vymezení, protože konkrétní náplň se bude měnit dle konkrétní činnosti a od toho se budou konkrétní obsahové prvky odvíjet. Kdežto povinnost loajality je neměnná. Vždy bude mít stejný obsahový význam. Povinnost konat v zájmu oprávněné osoby, osoby, která pověřila osobu povinnou zařízením, obstaráním, správou určité záležitosti. Z uvedeného vyplývá, že **povinnost loajality je základem fiduciárního vztahu, vztahu založeného na důvěře.**

Statutární orgán je vůči společnosti vázán různými povinnostmi. Tyto různé povinnosti lze dále třídit, jako povinnosti vyplývající ze zákona, povinnosti vyplývající z uzavřené smlouvy, povinnosti mající fiduciární charakter a povinnosti nefiduciární povahy. Zařazení jednotlivých povinností do těchto skupin není vždy jednoznačné. Určité povinnosti má osoba, která je vázána povinností péči řádného hospodáře a zároveň osoba vázaná fiduciární povinností loajality a určité povinnosti jsou typické pouze pro fiduciární vztah. **Povinnost péče řádného hospodáře je povinnost, která je určena smlouvou, nebo zákonem, kdežto povinnost loajality vyplývá, ze samé podstaty vztahu mezi osobou oprávněnou a povinnou, pokud má tento vztah fiduciární charakter.** V případě povinnosti péče řádného hospodáře tato povinnost nevyplývá ze samé podstaty vztahu. **Povinnost péče řádného hospodáře lze doplnit o povinnost odborné péče, nebo**

o povinnost péče na úrovni vlastníka. Péče na úrovni vlastníka nemusí dosahovat kvalit péče řádného hospodáře nebo naopak, může ji převyšovat. Proto je vhodnější, aby měřítkem kvality určité péče byla objektivně daná mírka. Rovněž v případě, že by povinnost byla definována jako povinnost pečovat jako o věc vlastní, tak by nemusela být zaručena dostatečná míra starostlivosti.

Jak je vidět, v právní teorii se objevují různé názory na specifikaci fiduciárních povinností. Právní doktrína někdy označuje za fiduciární povinnosti kromě povinnosti loajality i povinnost péče řádného hospodáře. I americké právo vychází z této koncepce na rozdíl od anglické právní doktríny, která je předmětem další části práce.

Rovněž i Havel B. uvádí. *„Zákon po vzoru rakouského a předtím římského práva normuje, že členové statutárních orgánů jednají s péčí řádného hospodáře, a to vždy, pokud jednají jménem společnosti. Z tohoto pravidla lze dovodit, že jakékoliv jednání, ke kterému jsou členové statutárního orgánu oprávněni nebo povinni, musí být činěno s určitou kvalitou. Literatura pak tuto kvalitu označuje fiduciárními povinnostmi a klade mezi ně povinnost náležitě (rozumně i informovaně) péče a povinnost loajality, resp. konání v nejlepším zájmu společnosti. Tato dualita fiduciárních povinností má pak celou řadu dalších průmětů, nicméně vždy se jedná jen o průměty odvozenin.“*⁶¹

Základním důvodem, proč povinnost loajality nespadá pod povinnost péče starostlivého řádného hospodáře, je skutečnost, že péče řádného hospodáře je zákonem označená určitá míra péče, která se může měnit, může mít různý obsah, na rozdíl od fiduciární povinnosti jednat v zájmu společnosti, která vychází ze samé podstaty tohoto vztahu, který existuje mezi členem představenstva a společností a vychází ze zásad a principů, na kterých stojí soukromé právo. Povinnost péče řádného hospodáře není, na rozdíl od povinnosti loajality, fiduciární povinností.

⁶¹ HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 11, s. 413-416. ISSN: 1210-6410.

3.11. Povinnost péče řádného hospodáře v zákoně o obchodních korporacích, zák. č. 90/2012 Sb.

Zákon o obchodních korporacích neupravuje definici péče řádného hospodáře, ale na členy představenstva akciové společnosti se vztahuje obecná definice obsažená v občanském zákoníku. Zákon o obchodních korporacích obsahuje dílčí ustanovení, které upravují konkrétní aplikaci této povinnosti, případně ji blíže specifikují. V ust. § 51 z.o.k. zákonodárce stanoví tzv. **pravidlo podnikatelského úsudku**, když pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou. O tomto pravidlu je pojednáno dále, v samostatné kapitole. Zákon o obchodních korporacích stanoví v ust. § 52 odst. 1, že při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace. Toto ustanovení přidává k obecné definici obsažené v občanském zákoníku objektivní prvek. Respektive definuje, že řádným hospodářem by měla být rozumně pečlivá osoba.

Zákon o obchodních korporacích umožňuje, aby členem statutárního orgánu byla právnická osoba s tím, že dle ust. § 46 odst. 4 na zástupce právnické osoby, která je členem orgánu obchodní korporace, se použijí ustanovení tohoto zákona o střetu zájmů, nepřípustnosti konkurenčního jednání a ustanovení právního předpisu o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti.

4. Pravidlo podnikatelského úsudku

V praxi často může nastat situace, že výsledkem podnikatelského rozhodnutí člena představenstva bude ztráta, čímž se člen představenstva vystavuje riziku možného vzniku odpovědnosti za způsobenou škodu. V případném soudním sporu bude soud

zkoumat, zda při uskutečnění daného rozhodnutí žalovaný člen představenstva splnil zákonné povinnosti a postupoval v souladu s péčí řádného hospodáře. Člen představenstva by neměl být odpovědný za výsledek svého rozhodnutí, pokud bylo učiněno v souladu se stanovenými povinnostmi, i když výsledkem je pro společnost ztráta. Kdyby se připustil opačný výklad, tak by se stěžil našel někdo, kdo by při takové míře odpovědnosti měl zájem vykonávat funkci statutárního orgánu, protože podnikatelské rozhodování je vždy spojeno s rizikem ohledně nejistého výsledku.

Zákonodárce prezentoval jako jednu z novinek, které přinesl zákon o obchodních korporacích zakotvenou v ust. § 51, pravidlo podnikatelského úsudku, kterým měl zákonodárce zájem docílit, že statutární orgán, pokud splní stanovené podmínky, nebude odpovídat za výsledek podnikatelského rozhodování z důvodu porušení péče řádného hospodáře. Zákon stanoví, že „pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování, v dobré víře, rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace“; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou. Uvedeným pravidlem je vyjádřena právní domněnka, člen představenstva dodržel při podnikatelském rozhodování povinnost péče řádného hospodáře, pokud jednal stanoveným způsobem.

Z důvodové zprávy k zákonu vyplývá, že koncept tohoto pravidla má svůj ideový základ v zahraniční koncepci, tzv. business judgment rule.

Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích výslovně stanoví:

„V návaznosti na zahraniční zkušenosti se zavádí pravidlo podnikatelského úsudku (business judgment rule), které dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval,

že v rámci rozhodování jednal *lege artis*, a tedy nenese odpovědnost za případnou újmu (i kdyby ji v ekonomickém smyslu způsobil).“⁶²

Pravidlo podnikatelského úsudku, nebo „business judgment rule“ je právní institut typický pro americkou jurisdikci. Anglické právo tento institut nezná, respektive jeho účinků dosahuje jinými prostředky.

Jak již bylo uvedeno, zákonodárce tuzemské pravidlo obsažené v zákoně o obchodních korporacích ztotožňuje s americkým, tzv. business judgment rule. Předmětem dalších úvah je posouzení, zda tím, že se přeneslo téměř doslovně znění tohoto pravidla ze zahraniční právní úpravy, tak se dosáhlo i toho, že došlo i k přenesení právní podstaty tohoto pravidla. Je nutné si uvědomit, že do kontinentální právní úpravy, která je založena na psaném právu, přenáší se pravidlo ze systému, které je založeno na soudcovském právu a funguje na jiných principech.

Je otázkou, zda pouhým přenesením textového znění pravidla může dojít i k přenesení účinku, které toto pravidlo vyvolává v zahraniční právní úpravě. **Anebo, zda došlo k situaci, že sice z jazykového hlediska pravidlo je totožné, ale účel a jeho použití jsou zcela rozdílné.**

K posouzení, zda se jedná o materiálně shodná pravidla, je nutné porovnat účinky, která tato pravidla v jednotlivých právních řádech vyvolávají.

Koncepce pravidla podnikatelského úsudku není novou záležitostí. Vytvořily ji americké soudy již v 19. století.⁶³ Navzdory tomu, že se nejedná o nový pojem, výklad a aplikace tohoto pravidla nejsou zcela jasné ani v krajině svého původu, ve Spojených státech amerických. Někdy bývá tento institut označován jako jeden z

⁶² Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, zák. č. 90/2012 Sb. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>

⁶³ ARSHT, Samuel. *The Business Judgment Rule Revisited.*, 8 HOFSTRA L. REV. 93, (1979).

„nejméně pochopených konceptů v celé oblasti obchodního práva“.⁶⁴ Jak uvádí S. Arschť jednu z prvních definic pravidla podnikatelského úsudku nacházíme v soudním rozhodnutí *Percy v. Millaudon*⁶⁵ z roku 1829 Nejvyššího soudu Louisiany, kde členové představenstva banky byli obviněni ze způsobené ztráty banky tím, že umožnili podvodné jednání dalších členů banky. Soud tak před téměř 200 lety vyjádřil pravidlo, dnes známé jako pravidlo podnikatelského úsudku, když pro posouzení, zda určité jednání založilo vznik odpovědnosti, je **rozhodné, zda takové jednání odpovídalo běžným očekávaným schopnostem a zda pochybení je takové povahy, že osoba se zdravým rozumem a běžnou bedlivostí by se ho nedopustila**. Dále soud vyjádřil, že zástupce není odpovědný za omyl, výsledkem kterého je ztráta, pokud se jedná o omyl, kterého by se mohla dopustit i jiná průměrně odpovědná osoba. Opačný přístup by jinak vyžadoval perfektní předvídatelnost v omylných záležitostech a nikdo by tak neměl zájem převzít zastoupení, za tak tvrdých podmínek.

V dalším soudním rozhodnutí *Hodges v. New England Screw Co.* z r. 1853 soud vyjádřil, že členové představenstva jednající v dobré víře a s náležitou péčí a odpovědností, kteří navzdory tomu udělají chybné rozhodnutí, nejsou odpovědní za důsledky takového omylu.⁶⁶

Aktuální autoritou pro výklad pravidla podnikatelského úsudku je soudní rozhodnutí *Aronson v. Lewis*, když soud vyjádřil, že:⁶⁷

„Platí domněnka, že při podnikatelském rozhodování členové představenstva společnosti jednali informovaně, v dobré víře a v upřímném přesvědčení, že jednání bylo uskutečněné v nejlepším zájmu společnosti... Povinnost prokázat opak je na straně, která napadá rozhodnutí.“

⁶⁴ LYMAN P.Q. Johnson, *Corporate Officers and the Business Judgment Rule*, 60. BUS. LAW. 439, 461 (2005).

⁶⁵ 8 Mart.(n.s.) 68, 1829 WL 1592 (La.)

⁶⁶ *Hodges v. New England Screw Co.* 3 R.I. 9, 1853 WL 2092.

⁶⁷ 473 A.2d 805 (Del.,1984).

Tyto závěry soudu byly dále rozvinuté ve známém soudním rozhodnutí *Cede & v. Technicolor, Inc.*⁶⁸ **Soud v uvedeném rozhodnutí vyjádřil, že pravidlo podnikatelského úsudku má zabraňovat tomu, aby se soud neopodstatněně vměšoval do obchodních záležitostí korporace, když tato oblast náleží do působnosti představenstva společnosti.** Pravidlo vytváří hmotněprávní domněnku, že podnikatelské rozhodování členů představenstva společnosti bylo vykonané informovaně (tedy s řádnou péčí), v dobré víře a v upřímném přesvědčení, že jednání bylo učiněno v nejlepším zájmu společnosti. **Žalobce nese důkazní břemeno ohledně porušení některé z uvedených podmínek.** Pokud žalobce toto důkazní břemeno neunes, předmětné rozhodnutí nebude předmětem soudního přezkumu. Pokud se žalobci podaří stanovené pravidlo prolomit, břemeno důkazů se přenáší na žalovaného člena představenstva, který musí prokázat, že transakce byla „entire fairness“.

Na základě výše uvedeného lze pravidlo podnikatelského úsudku, tak jak je známo v americké jurisdikci, vyjádřit jako procesní nástroj, kterého úkolem je především poskytnutí ochrany členům představenstva před soudním přezkumem jejich podnikatelského rozhodování. Je nutné vzít do úvahy, že toto pravidlo se vytvořilo v prostředí, pro které je typický velký počet rozdrobených akcionářů, kteří se prostřednictvím derivátních žalob domáhají po členech představenstva dosažení určité náhrady v případě, že společnost dosáhla ztrátu, nebo jí byla určitým rozhodnutím ztráta způsobená.

Uvedeným pravidlem soudy stanovily hranici soudního přezkumu podnikatelského rozhodování členů představenstva. Soud v *Cede* jasně vyjádřil, že jde o pravidlo, které zabraňuje soudům, aby bezdůvodně vstupovaly do posuzování záležitostí týkajících se obchodní společnosti a jejího podnikání. **Uvedená úvaha vychází i z toho, že soudy nejsou odborníci na obchodní rozhodování a není vhodné, aby soudy hodnotily vhodnost vykonaného obchodního rozhodnutí a na druhé**

⁶⁸ 634 A.2d 345 (Del.,1993).

straně soud při hodnocení bude disponovat jinou měrou informací, než měl člen představenstva při vykonání předmětného rozhodnutí. A pokud by měl soud hodnotit jednotlivá podnikatelská rozhodnutí, tak musel vzít do úvahy všechny okolnosti, které v daném okamžiku, kdy člen představenstva dané rozhodnutí vykonal, byly relevantní. A proto úkolem soudu by mělo být jenom posouzení v užším slova smyslu, a to zda předmětné rozhodnutí bylo vydáno za dodržení stanovených pravidel a zda odpovědný člen představenstva dodržel stanovené povinnosti.

Co se týče vztahu mezi povinností řádné péče, tzv. duty of care a pravidlem podnikatelského úsudku, tak povinnost řádné péče nebyla soudy státu Delaware vyjádřena do roku 1963. Z toho vyplývá, že **koncept pravidla podnikatelského úsudku předcházela formulování povinnosti řádné péče soudy.**⁶⁹

Pravidlo podnikatelského úsudku lze vyjádřit jako nástroj, který sklouzí k stanovení hranice míry soudního přezkumu podnikatelských rozhodnutí členů představenstva.

Pravidlo podnikatelského úsudku plní na jedné straně procesní povahu, když stanoví podmínky soudního sporu, a zároveň se jedná o pravidlo hmotného práva, když stanoví právní domněnku, že členové představenstva společnosti při podnikatelském rozhodování jednali na základě dostatku informací, tedy s řádnou péčí v dobré víře, a upřímně věřili, že rozhodnutí je v nejlepším zájmu společnosti.

Právní encyklopedie „American Jurisprudence“ uvádí, že pro posouzení, zda rozhodnutí člena představenstva bylo vytvořeno na základě dostatku informací, bude záviset na tom, jaké informace byly dostupné v okamžiku, kdy rozhodnutí bylo uskutečněno. Člen představenstva nemusí být informován o každé skutečnosti, ale berou se do úvahy jenom rozhodné informace dostupné v daném čase pro dané

⁶⁹ LYMAN P.Q. Johnson. *The Modest Business Judgment Rule*, 55 Bus. Law. 625 (2000).

rozhodnutí. Povinnost člena představenstva učinit informované rozhodnutí je základem splnění povinnosti řádné péče.⁷⁰

Dle americké právní doktríny, pravidlo podnikatelského úsudku v sobě zahrnuje základní složky fiduciárních povinností, kterými je člen představenstva vázán, a to povinnost řádné péče, loajalitu a dobrou víru. Jak bylo judikováno soudy, břemeno důkaz, zda člen představenstva naplnil předpoklady dané pravidlem podnikatelského úsudku, a tedy, zda je možné prozkoumat žalobou napadnuté podnikatelské rozhodnutí člena představenstva, má žalobce, který se domáhá soudního přezkumu podnikatelského rozhodnutí člena představenstva. Pravidlo podnikatelského úsudku slouží jako bariéra, ochrana před soudním přezkumem každého podnikatelského rozhodnutí člena představenstva. K prolomení ochrany, kterou poskytuje pravidlo podnikatelského úsudku, je nutné, aby žalobce prokázal, že byla porušena některá z jeho složek – dobrá víra, loajalita anebo řádná péče. Pokud žalobce neunesse toto důkazní břemeno, tak člen představenstva je chráněn před soudním přezkumem podnikatelského rozhodnutí, které učinil a tedy i před potenciálním vznikem odpovědnosti.

V případě, že se žalobci podaří prolomit pravidlo podnikatelského úsudku, tak důkazní břemeno se přenáší na člena představenstva, který musí následně prokázat, že žalobou napadnuté podnikatelské rozhodnutí je tzv. „entire fairness“, tedy plně oprávněné.

Jak již bylo uvedeno výše, pravidlo podnikatelského rozhodnutí slouží jako bariéra, kterou je nutné prolomit k soudnímu přezkumu podnikatelského rozhodnutí člena představenstva. Prolomení této bariéry ale neznamená, že člen představenstva je odpovědný za výsledek předmětného rozhodnutí. Prolomení této bariéry znamená, že soud začne dané rozhodnutí zkoumat a následně rozhodne, zda je člen představenstva odpovědný za způsobenou škodu.

⁷⁰ *American Jurisprudence*, Second Edition. § 1475. 18B Am. Jur. 2d Corporations.

Jak vyjádřil soud v *Cinerama, Inc. v. Technicolor, Inc.*⁷¹

„Přenesení důkazního břemene nevytváří samo o sobě odpovědnost ředitele... Spíše je to postup, kterým delawarské soudy ekvity určují na základě toho, jakým způsobem je odpovědnost ředitelů posuzována.“

Jak vyplývá z výše uvedeného, účelem zavedení institutu pravidla podnikatelského úsudku bylo chránit členy představenstva před neustálým nebezpečím hrozícím z možných žalob ze strany akcionářů, kteří by se domáhali náhrady škody způsobené rozhodnutím člena představenstva, které nevedlo k příznivému výsledku.

Základní myšlenkou pravidla podnikatelského úsudku je vyjádření, že člen představenstva nemá nést odpovědnost za výsledky svého rozhodování, pokud v průběhu tohoto procesu rozhodování neporušil žádnou ze svých stanovených povinností řádného jednání.

Na základě výše uvedených skutečností je zřejmé, že textový obsah pravidla podnikatelského úsudku, tak jak ho definuje § 51 zákona o korporacích, je totožný s konceptem tzv. business judgment rule. **Při zkoumání účinků, které toto pravidlo vyvolává v tuzemském právním prostředí, je ale zřejmé, že se jedná o dvě rozdílná pravidla, která není vhodné ztotožňovat.**

Dle právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích, důkazní břemeno ohledně dodržení péče řádného hospodáře leží na žalovaném členovi představenstva, kdežto v zahraniční koncepci leží důkazní břemeno na žalobci. Dle zákona o obchodních korporacích člen představenstva v případě soudního sporu musí prokázat, že neporušil povinnost péče řádného hospodáře. Zákonodárce

⁷¹ 663 A.2d 1156 (Del., 1995).

přenesl důkazní břemeno na statutární orgán z důvodu, aby chránil akcionáře, protože je zřejmé, že v určitých situacích akcionáři nebudou mít přístup k rozhodným dokumentům, kterými by mohli prokázat porušení povinnosti člena představenstva. Už i z tohoto hlediska je zřejmý rozdíl v tom, že dle americké koncepce pravidlo chrání členy představenstva před neodůvodněnými žalobami ze strany akcionářů a slouží jako bariéra soudního přezkumu, kdežto dle tuzemské koncepce tím, že je přenesené důkazní břemeno na opačnou stranu, tak v podstatě zvýhodňuje žalobce.

V určitých případech, dle současné právní úpravy, soud může rozhodnout, že není spravedlivé, aby člen představenstva nesl toto důkazní břemeno tak, jak je stanoveno v ust. § 52 z.o.k. V takovém případě by měl nést důkazní břemeno žalobce.

Pravidlo podnikatelského úsudku tak, jak je stanoveno v zákoně o obchodních korporacích, žádnou ochranu před nedůvodnými žalobami členů představenstva neposkytuje. Je v podstatě doplněním povinnosti péče řádného hospodáře definovanou občanským zákoníkem. **Když dle občanského zákoníku člen představenstva je povinen jednat s potřebnými znalostmi a pečlivostí, tak zákon o obchodních korporacích uvedené doplňuje, když stanoví, že pečlivě a s potřebnými znalostmi při podnikatelském rozhodování jedná ten, kdo v dobré víře rozumně předpokládá, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace.**

Zákon stanovil povinné náležitosti, které bude muset člen představenstva prokázat, aby prokázal, že při podnikatelském rozhodování postupoval s péčí řádného hospodáře. Pokud člen orgánu stanovené požadavky splní, potom ani v případě, že se učiněné podnikatelské rozhodnutí ukázalo pro obchodní společnost škodlivé,

nebude možné založit odpovědnost člena představenstva, který dané rozhodnutí uskutečnil.⁷²

Tím, že zákonodárce kromě obecně stanovené povinnosti péče řádného hospodáře stanovil v zákoně o obchodních korporacích další podmínky, které musí člen představenstva prokázat, tak v podstatě těmto osobám přitížil, protože, aby se vyhnuli v případném soudním sporu odpovědnosti, budou muset před soudem prokázat, že splnili každou jednotlivou položku stanoveného pravidla. Pokud neprokážou některou z nich, tak se dopustili porušení péče řádného hospodáře a budou odpovědní za následek svého podnikatelského rozhodnutí.

Pokud měl zákonodárce zájem zakotvit v tuzemských právních předpisech myšlenku, že statutární orgán obchodní společnosti neodpovídá za následek svého podnikatelského rozhodování, pokud k němu došlo za dodržení stanovených povinností, tak nemusel pro statutára stanovit další důkazní povinnosti, ale mohl to vyjádřit jednoduše ustanovením, že člen statutárního orgánu kapitálové společnosti neodpovídá za výsledek svého podnikatelského rozhodování, pokud rozhodnutí bylo učiněno za dodržení povinností, kterým je vázán. Tím, že v tuzemském pojetí koncept pravidla podnikatelského rozhodování neslouží jako bariéra soudního přezkumu, tak soud v případě žaloby směřující proti určitému rozhodnutí statutárního orgánu, bude dané rozhodnutí vždy přezkoumávat s tím, že při přezkumu bude zjišťovat, zda člen představenstva neporušil povinnost péče řádného hospodáře. Pokud soud dojde k závěru, že člen představenstva při učinění rozhodnutí povinnost neporušil, tak ho soud ani nemůže uznat odpovědným za výsledek tohoto jednání.

Domnívám se, že unesení důkazního břemene členem představenstva při prokazování splnění povinnosti péče řádného hospodáře v souvislosti s

⁷² HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. In: *Obchodněprávní revue: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů*. Praha: C. H. Beck, 2012. č.9. ISSN 1803-6554.

podnikatelským rozhodnutím by bylo jednodušší, kdyby zákon o obchodních korporacích ust. § 51 neobsahoval. **Tímto ustanovením zákonodárce členovi představenstva určuje, že pokud chce unést důkazné břemeno, a tedy neodpovídat za výsledek svého podnikatelského rozhodnutí, tak musí prokázat v souvislosti s podnikatelským rozhodnutím 1) dobrou víru 2) rozumný předpoklad 3) informovanost 4) obhájitelný zájem korporace. Každou jednotlivou složku stanovené domněnky bude muset žalovaný člen představenstva prokázat.**

V případě, že žalovaný člen představenstva v soudním řízení prokáže splnění všech složek, tak ještě zákon vyžaduje, aby prokázal, že podnikatelské rozhodnutí bylo uskutečněné s **nezbytnou loajalitou**. Zákonodárce blíže nespecifikuje pojem nezbytná loajalita a tak není zřejmé, v čem spočívá rozdíl mezi nezbytnou loajalitou a loajalitou, obhájitelným zájmem korporace a jednáním v zájmu korporace. Pokud zákonodárce vychází z předpokladu, že existuje rozdíl mezi povinností jednat v zájmu obchodní korporace a povinností loajality, tak tento rozdíl dostatečně v textu zákona ani v důvodové zprávě neozřejmil.

Není jasné, jaké jednání může být zároveň v zájmu společnosti a zároveň nebýt loajální, když povinnost loajality spočívá v povinnosti jednat v zájmu společnosti. Pokud zákonodárce rozlišuje pojem jednat v zájmu společnosti a být loajální v tom smyslu, že povinnost loajality v sobě zahrnuje loajální jednání vůči věřitelům, zaměstnancům, blízkému okolí společnosti, tak je to nepřesné vyjádření, a to z důvodu, že člen představenstva nemá povinnost být loajální vůči zaměstnancům, obecné společnosti, věřitelům. Má povinnost jednat v zájmu obchodní společnosti, být loajální ke společnosti s tím, že zájmem společnosti je i zájem dalších subjektů. Pokud cílem obchodní společnosti je dosahování zisku a celkového úspěchu společnosti, tak toho je dosahováno, i tím, jak se společnost chová směrem k těmto třetím subjektům, a proto je má statutární orgán při svém rozhodování zohlednit. Ale povinností loajality je vázán výhradně vůči společnosti.

Další nesrovnalostí, na kterou je nutné upozornit, je, že jak již bylo výše v textu uvedeno, zákonodárce v § 159 o.z. stanoví dvě základní složky povinnosti péče řádného hospodáře, kterými je člen představenstva vázán, a to povinnost loajality a povinnost jednat s potřebnými znalostmi a pečlivostí.

Jedná se o dvě rozdílné povinnosti, které existují samostatně, respektive povinnost loajality stojí nad povinností péče a potřeby potřebných znalostí. Naproti tomu, v § 51 z.o.k. tyto dvě odlišné povinnosti zákonodárce spojil, když stanovil, že k prokázání pečlivosti a potřebných znalostí při podnikatelském rozhodování je nutné prokázat kromě dobré víry, racionality, dostatečné informovanosti i předpoklad jednání v obhájitelném zájmu společnosti. K tomu ale zákonodárce dodává, že to neplatí, pokud nepostupoval loajálně. Znamená to, že pokud člen představenstva nejednal loajálně, tak v žádném případě ani nemohl jednat s potřebnými znalostmi a pečlivostí? Porušení povinnosti loajality je neloyalita a ne schopnost.

Delawarské soudy definovaly pravidlo podnikatelského úsudku jako domněnku, že podnikatelské rozhodování ředitele bylo vykonáno v souladu se stanovenými povinnostmi, pokud se žalobci, který napadá rozhodnutí ředitele, nepodaří prokázat, že jednotlivé složky pravidla podnikatelského úsudku, tedy informovanost, dobrá víra a upřímné přesvědčení, že jednání je v zájmu společnosti, dodrženy nebyly.

Rozdíl mezi tuzemskou a americkou koncepcí pravidla podnikatelského úsudku je v tom, že v té americké soud předpokládá splnění určitých podmínek do okamžiku, pokud není žalobcem prokázán opak, kdežto v české právní úpravě zákonodárce pravidlem podnikatelského úsudku určuje žalovanému členu představenstva podmínky, které musí splnit, aby prokázal,

že při podnikatelském rozhodování jednal v souladu se stanovenými povinnostmi a nevznikla mu tak odpovědnost za způsobenou škodu.

Aby se pravidlo podnikatelského úsudku tak, jak ho zná americká koncepce, přeneslo do tuzemského právního pořádku, tak by možné znění zákona mohlo znít následovně:

„Podnikatelské rozhodnutí je možné soudem přezkoumat v případě, že žalobce prokáže, že byla porušena zákonem stanovená povinnost péče řádného hospodáře.“

Tím, že v tuzemském právním pořádku je tradičně přenesené důkazní břemeno na žalovaného člena představenstva, tak pravidlo podnikatelského úsudku není možné přenést do tuzemského právního pořádku ve významu, který plní v krajině vzniku, ve Spojených státech amerických.

Efektem ustanovení § 51 z.o.k. je, že pro podnikatelské rozhodnutí blíže specifikoval podmínky, za kterých se splněná povinnost péče řádného hospodáře prokazuje, zatímco pravidlo podnikatelského úsudku dle americké koncepce stanovilo podmínky soudního přezkumu podnikatelského rozhodnutí.

Tak, jak je formulováno, pravidlo podnikatelského úsudku v zákoně o obchodních korporacích nestanoví, že člen představenstva neodpovídá za následky svých podnikatelských rozhodnutí při dodržení zákonné povinnosti péče řádného hospodáře, ale stanoví způsob, jakým má žalovaný člen představenstva povinnost prokázat, že při podnikatelském rozhodnutí dodržel stanovenou povinnost péče řádného hospodáře. Co by se změnilo, kdyby zákon o obchodních korporacích neobsahoval předmětné ustanovení? Zřejmě nic podstatného. Protože k výsledku, že člen představenstva neodpovídá za výsledek, pokud dodržel stanovené povinnosti, by soud došel i logickou úvahou.

Při jakémkoliv jednání člena představenstva, na které se vztahuje povinnost péče řádného hospodáře, které bude předmětem soudního přezkumu, tedy ne jenom podnikatelské rozhodování, tak ke vzniku odpovědnosti bude nutné prokázání porušení povinnosti. To znamená, že bez prokázání porušení povinností odpovědnost člena představenstva nevznikne, i když výsledkem tohoto jednání bude škoda anebo jiný nepříznivý výsledek.

Vyloučení odpovědnosti za výsledek podnikatelského rozhodnutí je dané přímo z principu, na jakém funguje odpovědnost za škodu po porušení povinnosti. Pokud by společnost vznesla žalobu, domáhala by se náhrady škody způsobené nesprávným podnikatelským rozhodnutím člena představenstva, tak by soud sám přezkoumával, zda člen představenstva při tvorbě předmětného rozhodnutí postupoval v souladu s povinností péče řádného hospodáře. Odpovědnost za škodu předpokládá splnění základních podmínek, a to porušení povinnosti, vznik škody a příčinnou souvislost. Jedná se o to, zda to, že výsledkem je škoda, samo o sobě znamená porušení povinnosti řádné péče. Není, pokud v době rozhodování nevěděl a ani nemohl předpokládat, že výsledkem bude škoda.

Člen představenstva nemá povinnost rozhodovat se tak, aby už při učinění rozhodnutí s jistotou věděl, že společnosti svým rozhodnutím nezpůsobí újmu, ale činit taková rozhodnutí, při kterých v dobré víře předpokládá, že budou v zájmu obchodní společnosti a újma nevznikne. Protože častokrát výsledek je závislý od vícero faktorů, které člen představenstva nemůže předpokládat, a tedy by bylo nespravedlivé požadovat odpovědnost za jakýkoliv výsledek podnikatelského rozhodnutí i v případě, že byly dodrženy stanovené povinnosti. Tím, že vznikne z určitého podnikatelského rozhodnutí pro společnost nepříznivý výsledek, nevzniká automaticky odpovědnost člena představenstva z titulu porušení povinností, kterým je vázán.

Havel B. sám připustil, že i dle předchozí právní úpravy by soudy neměly přezkoumávat materiální následky podnikatelského rozhodnutí, pokud nezjistily porušení péče řádného hospodáře.⁷³ A pokud porušení zjistí, tak soud musí posoudit, jaká škoda vznikla v přímé příčinné souvislosti s takovými porušeními povinnosti. Nemusí vždy platit závěr, že člen představenstva je odpovědný za škodu, která odpovídá ztrátě, kterou společnost daným rozhodnutím dosáhla. Konkrétní výše škody bude záležet na mnoha okolnostech, které budou předmětem soudního přezkumu.

5. Další základní povinnosti člena představenstva

5.1. Povinnost respektovat zásady a pokyny valné hromady

Zákon o obchodních korporacích a ani občanský zákoník výslovně neobsahují ustanovení, které by odpovídalo ustanovení § 194 odst. 4 obch. zák., dle kterého představenstvo má povinnost řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 47 z.o.k. stanoví, že omezení jednatelského oprávnění orgánu obchodní korporace společenskou smlouvou nebo jiným ujednáním nebo rozhodnutím orgánu obchodní korporace není účinné vůči třetím osobám. Z uvedeného lze dovodit, že v určitých situacích může být člen představenstva vázán pokyny, které omezují jeho generální oprávnění statutárního orgánu. Pokyny mohou být specifikovány ve stanovách, smlouvě o výkonu funkce, uděleny valnou hromadou nebo dozorčí radou s tím, že takové omezení nebude mít účinky vůči třetím osobám, i když by takové omezení bylo zveřejněno. V praxi bude docházet často k situaci, že jednatelské oprávnění člena představenstva bude určitým způsobem omezeno. Nejčastěji bude mít takové omezení podobu výčtu určitých specifických rozhodnutí, nebo jednání, kdy se bude např. vyžadovat souhlas valné hromady, nebo dozorčí rady. Od vnitřního omezení jednatelského

⁷³ HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 11, s. 413-416. ISSN: 1210-6410.

oprávnění je nutno odlišit stanovení způsobu jednání statutárního orgánu, které se zapisuje do obchodního rejstříku. Úprava vnitřního omezení jednatelského oprávnění se nevztahuje na případy zákonného omezení, kdy zákon např. stanoví, že k určitým jednáním je nutný souhlas valné hromady.

Navzdory tomu, že valná hromada není zástupcem společnosti, je možné stanovit, že člen představenstva je povinen řídit se pokyny valné hromady tím, že odpovědnost vykonávat funkci statutárního orgánu s péčí řádného hospodáře a povinností loajality zůstává nezměněna. Valná hromada jakožto nejvyšší orgán společnosti, který tvoří všichni akcionáři společnosti, jmenuje a odvolává členy představenstva (pokud není stanoveno, že tak činí dozorčí rada) a rovněž schvaluje smlouvy o výkonu funkce a rozhoduje o odměňování členy představenstva. I když to zákonodárce výslovně nestanoví, tak shodně s předchozí právní úpravou, pokyny udělené valnou hromadou budou pro představenstvo závazné, pokud nebudou v rozporu se zákonem a stanovami.

Pokyny udělené valnou hromadou, aby byly pro člena představenstva závazné, musí mít povahu rozhodnutí, v případě, že společnost bude mít jediného člena, tak pokyn bude závazný, pokud bude mít povahu rozhodnutí jediného společníka v působnosti valné hromady.

Omezení jednatelského oprávnění člena představenstva na základě uděleného pokynu není absolutní. Člen představenstva není těmito pokyny vázán v případě, že udělený pokyn je v rozporu se zájmy společnosti, nebo v rozporu s povinností péče řádného hospodáře a člen představenstva nemůže včas získat změnu pokynu valné hromady. Uvedené lze dovodit z ustanovení o příkazu ust. § 2432 o.z., dle kterého příkazník se může odchýlit od příkazcových pokynů, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas. Uvedený postup by zřejmě

bylo možné rozhodnutím valné hromady výslovně vyloučit.⁷⁴ Domnívám se ale, že valná hromada není oprávněná trvat na pokynu, který by byl v rozporu se zájmy společnosti. Člen představenstva je povinen především konat v zájmu společnosti. Tak, jak je společnost samostatná osoba oddělená od jejích členů, tedy valného shromáždění, tak je nutné rozlišovat pokyn valné hromady, který bude často vyjadřovat aktuální zájem akcionářů, spíše než zájem společnosti jako takové. V praxi je samozřejmé, že člen představenstva bude mít snahu vyhovět při výkonu své funkce i zájmům společníků společnosti, protože mají prostřednictvím valné hromady moc ho z funkce odvolat a také rozhodují o výši jeho odměny, ale právě k tomu slouží povinnost loajality, na základě které má člen představenstva povinnost jednat v zájmu společnosti. Je to povinnost, která je postavená nad všechny povinnosti a od které se všechny povinnosti odvíjejí. Základní funkcí povinnosti loajality je předcházení situacím, ve kterých by povinná osoba upřednostnila jiný zájem než je zájem společnosti, tedy upřednostnila by svůj vlastní zájem, případně zájem jiných třetích osob.

V případě, že člen představenstva má povinnost řídit se schváleným pokynem valné hromady, který je v rozporu se zájmem společnosti, člen představenstva má povinnost upozornit na to valnou hromadu, aby svůj pokyn změnila. V případě, že má za to, že splněním takového pokynu valné hromady by porušil povinnost loajality nebo povinnost péče řádného hospodáře, kterou vůči společnosti má, tak není tímto pokynem vázán, protože takový pokyn by byl ve své podstatě v rozporu se zákonem. Riziko pro člena představenstva, který nerespektuje pokyn valné hromady, bude spočívat v tom, že později bude muset prokázat, že pokyn nesplnil z důvodu, aby dodržel povinnost péči řádného hospodáře, nebo povinnost loajality, tedy povinnost jednat v zájmu společnosti.

Ustanovení o příkazu § 2433 o.z., dle kterého je příkazník zavázán pokynem příkazce, i když je nesprávný, ale příkazce na něm trvá, nelze aplikovat na vztah

⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010, xxii, 1 447 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4003-547.

člena představenstva k společnosti. A to z důvodu, že valná hromada nemůže vydat pokyn, kterým by člen představenstva vědomě jednal v rozporu se zájmy společnosti. Rozdíl spočívá v tom, že v případě příkazní smlouvy je to přímo příkazce, který se může rozhodnout, že vyžaduje určité jednání od příkazníka, i když by nebylo v jeho zájmu. V případě obchodní společnosti tento přímý vztah chybí, když valné shromáždění není zástupcem společnosti. Valné shromáždění nemůže platně přikázat členovi představenstva, aby upřednostnil jeho pokyn před zájmem společnosti.

Mám za to, že v případě, že z např. časových důvodů není možné v naléhavé situaci, aby člen představenstva upozornil valnou hromadu na to, že pokyn je v rozporu se zájmy společnosti, tak má povinnost konat v zájmu společnosti, i když by to bylo v rozporu s pokynem valné hromady.

Valná hromada nemůže vydat pokyn, který by přímo obsahoval ustanovení, že je ho nutné dodržet za každých okolností, i když splnění pokynu bude v rozporu se zájmy společnosti. Pokud nastane rozpor až následně, tak člen představenstva musí nejdříve upozornit na rozpor valnou hromadu, a pokud bude valná hromada na pokynu i nadále trvat, lze mít za to, že člen představenstva by se měl rozhodnout tak, aby byla zachována povinnost péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Objevují se i odborné názory, že v případě, že člen představenstva výslovně upozornil valné shromáždění, že udělený pokyn je v rozporu se zájmy obchodní společnosti, tak se odpovědnost z porušení péče řádného hospodáře, anebo povinnosti loajality přenáší na valnou hromadu.

Výše uvedená situace může přinést v praxi pro člena představenstva tlak na rozhodování, protože v praxi může být nucen k protichůdným rozhodnutím z dvou stran, a to ze strany zájmu společnosti a ze strany zájmu valného shromáždění, které sice také má povinnost jednat v zájmu společnosti, ale vůle společnosti projevená prostřednictvím valné hromady může být deformována

individuálními zájmy jednotlivých akcionářů. Není výjimkou, že členové společnosti mohou prostřednictvím valné hromady pokynem uděleným členu představenstva sledovat svůj zájem, který je v přímém rozporu se zájmy společnosti, výsledkem kterého může být např. neoprávněné vyvedení finančních prostředků ze společnosti.

Z uvedeného vyplývá, že povinnost jednat v zájmu společnosti stojí nad pokyn udělený valnou hromadou.

Představenstvu akciové společnosti náleží obchodní vedení společnosti s tím, že dle ust. § 435 odst. 3 z.o.k. nikdo není oprávněn udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení, tím není dotčen § 51 odst. 1 z.o.k. Zřejmě se dle zákonodárce mělo jednat o ust. § 51 odst. 2 z.o.k., když dle ust. § 51 odst. 2 z.o.k. člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení s tím, že zůstává zachována jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.

Nejvyšší soud definoval **pojem obchodního vedení** následovně (rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 18. 3. 2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003):

„Pojem obchodní vedení společnosti, obsažený v obchodním zákoníku, by bylo možné nejlépe charakterizovat jako průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života. Rozumí se tím řízení společnosti, zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o jejích podnikatelských záměrech“.

Obchodním vedením se rozumí řízení činnosti obchodní společnosti, a to zejména organizování a řízení její každodenní podnikatelské činnosti⁷⁵. Tak jako uvádí i

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005.

Štenglová I.,⁷⁶ jde o jednání, které směřuje dovnitř společnosti a zahrnuje rovněž rozhodování o podnikatelských záměrech. Obchodním vedením není jednání navenek vůči třetím osobám, výjimkou je situace, když k tomu, aby se realizovalo rozhodnutí spadající do oblasti obchodního vedení, je nutné učinit právní úkon vůči třetím osobám.

Valná hromada není oprávněná dát pokyn představenstvu ohledně obchodního vedení, ale je možné připustit, že valná hromada dá pokyn, který bude ovlivňovat obchodní vedení společnosti z dlouhodobého hlediska, např. schválení dlouhodobých investičních záměrů.

Zákon o obchodních korporacích v ust. § 51 odst. 2 stanoví, že **člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení**, tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Oprávnění člena představenstva ohledně požádání valné hromady o udělení pokynu neodpovídá povinnosti valné hromady takový pokyn udělit. Zákonodárce nespécifikuje konkrétní požadavky ohledně formy žádosti o udělení pokynu. **Ze znění zákona o obchodních korporacích lze usoudit, že žádost o udělení pokynu musí mít formu konkrétního návrhu usnesení, o kterém má valná hromada hlasovat.**⁷⁷ Dle ust. § 184 odst. 1 z.o.k. již pozvánka na valnou hromadu musí obsahovat návrh usnesení valné hromady. V případě, že valná hromada na základě žádosti pokyn udělí, je ním člen představenstva bezvýhradně vázán, anebo může se od uděleného pokynu odchýlit z důvodu, že navzdory udělenému pokynu stále je zavázán vůči společnosti povinností péče řádného hospodáře, a proto musí udělený pokyn korigovat v případě, že by jeho splnění bylo v rozporu s uvedenou povinností. Zákon výslovně stanoví že tím, že člen představenstva požádá o udělení pokynu

⁷⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010, xxii, 1 447 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4003-547.

⁷⁷ LISSE, Luděk. Pokyn valné hromady členovi statutárního orgánu podle ZOK. In: *Epravo.cz* [online]. 29. 10. 2014. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pokyn-valne-hromady-clenovi-statutarniho-organu-podle-zok-95629.html>

valnou hromadu, není tím dotčena jeho povinnost péče řádného hospodáře. Nelze proto usuzovat, že tím, že valná hromada udělila určitý pokyn, tak došlo k přenosu odpovědnosti za porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Je nutné podotknout, že v odborné literatuře se objevují opačné názory, když:

„Jedná-li (člen statutárního orgánu, pozn. aut.) podle uděleného pokynu, nebude hradit případnou újmu, která (jen) z tohoto důvodu korporaci vznikla. Tento názor plyne podle našeho přesvědčení z toho, že přenesl-li na valnou hromadu v souladu se zákonem konkrétní rozhodnutí v oblasti obchodního vedení, odňal sám sobě právo takové rozhodnutí přijmout.“⁷⁸

S ohledem na výše uvedené mám za to, že člen představenstva nemá povinnost vyhovět pokynu, který je v rozporu se zákonnou povinností péče řádného hospodáře anebo povinností loajality. Zákonodárce stanoví, že i v případě pokynu uděleného valnou hromadou člen představenstva je vázán povinností péče řádného hospodáře. To znamená, že i potom, co mu valná hromada pokyn udělí, musí daný pokyn zvážit, zda je v souladu se zájmy obchodní korporace a zda jeho realizací nedojde k porušení povinnosti.

Zákonné ustanovení ohledně možnosti požádání valné hromady o udělení pokynu do obchodního vedení by mohlo mít význam i v souvislosti s povinností člena představenstva disponovat potřebnými znalostmi, tedy postupovat při rozhodování informovaně.

Členové valné hromady mohou disponovat informacemi, které jsou pro dané rozhodnutí podstatné. Zároveň je na zvážení, zda lze v případě, že člen představenstva se měl rozhodnout pro určité řešení, se tak rozhodl bez požádání o pokyn valné hromady a následně vyšlo najevo, že při daném rozhodnutí byly informace, kterým valná hromada disponovala, zásadní. Lze pak namítat, že člen představenstva porušil péči řádného hospodáře?

⁷⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, xiv, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3 (váz.).

5.2. Povinnost mlčenlivosti

Zákon o obchodních korporacích nepřevzal ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, který stanovil, že člen představenstva je povinen zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, kterých prozrazení třetím osobám by mohlo způsobit společnosti škodu. I když zákon o obchodních korporacích výslovně nezavazuje člena představenstva akciové společnosti k povinnosti mlčenlivosti, člen představenstva je na ni vázán, a to z důvodu, že porušení povinnosti mlčenlivosti by bylo v rozporu s povinností loajality. Obchodní zákoník v ustanovení upravujícím povinnost mlčenlivosti nedefinoval, co jsou to důvěrné informace. Dle zákona je takovou informací každá informace, která má potenciál způsobit v případě prozrazení třetím osobám škodu. Důležité je poukázat na znění obchodního zákoníku, které výslovně uvádělo, že ke vzniku odpovědnosti stačila možnost způsobení škody s tím, že skutečná škoda vzniknout nemusela. Tím, že zákon o obchodních korporacích na rozdíl od obchodního zákoníku neobsahuje výslovně povinnost mlčenlivosti, tak může způsobit teoretický problém otázka, zda i dle nové právní úpravy stačí ke vzniku odpovědnosti za porušení povinnosti mlčenlivosti, prozrazení takových informací a skutečností, které mohou způsobit společnosti škodu, a to z důvodu, že pokud zákon neobsahuje speciální ustanovení ohledně povinnosti mlčenlivosti, tak se uplatní obecná ustanovení o odpovědnosti za škodu, dle kterých ke vzniku odpovědnosti za škodu je nutné, aby škoda skutečně vznikla a nestačí pouhá možnost vzniku škody. **Z uvedeného vyplývá, že dle zákona o obchodních korporacích, člen představenstva má povinnost mlčenlivosti, která vyplývá z povinnosti loajality ale s tím, že na rozdíl od obchodního zákoníku odpovědnost za porušení povinnosti vzniká až v případě, že společnosti skutečná škoda vznikla.**

5.3. Povinnost dodržovat zákaz konkurence

Povinnost zákazu konkurence patří mezi základní povinnosti, kterými je člen statutárního orgánu kapitálové společnosti vázán. Cílem zákonodárce je zajištění, aby obchodní společnost nebyla poškozená nebo ohrožená jednáním osob, které mají přístup k detailním informacím o aktivitách a stavu obchodní společnosti. Účelem povinnosti zákazu konkurence je také zabránění neoprávněnému jednání člena představenstva, kterým by zvýhodnil sebe, nebo jinou osobu, právě v důsledku výkonu funkce ve společnosti.⁷⁹

Důvodová zpráva k zákazu konkurence uvádí:

„Zákaz konkurence je nastaven obdobně v dnešní úpravě s tím, že oproti úpravě společnosti s ručením omezeným je přísnější. Důvod je ve vyšším předpokladu profesionality členů představenstva. Použitý pojem podnikat je pojem širší a nahrazuje tak dnešní „vstupovat se společností do obchodních vztahů“ – arg. je opět v předpokladu profesionality a speciální úpravy finanční asistence apod. S využitím úpravy společnosti s ručením omezeným se i do akciového práva zavádí domněnka souhlasu v případě, že o překážce konkurence věděli zakladatelé při založení společnosti nebo o ní věděl příslušný orgán společnosti oprávněný představenstvo jmenovat v době jmenování, popř. se o něm aktivním jednáním člena představenstva dozvěděl. Důvod je v opětovném akcentu na vigilantibus iura, když není důvod omezovat společnost v možnostech udržet ve funkci člena představenstva osobu, která je pro akcionáře přínosná, byť jednala v rozporu se zákazem konkurence. Tím nejsou samozřejmě dotčeny možnosti postihu podle obecné úpravy z titulu porušení zákazu konkurenčního jednání (podle obecné části).“⁸⁰

⁷⁹ RADA, Ivan. Tři zákazy uložené členům statutárních orgánů. In: *Právní rozhledy: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 6-15. č.1. ISSN 1210-6410.

⁸⁰ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, zák. č. 90/2012 Sb. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>

Zákon o obchodních korporacích stanoví zákaz konkurence členů představenstva kazuisticky, když dle ust. § 441,

a) člen představenstva nesmí podnikat v předmětu činnosti společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného.

b) člen představenstva nesmí být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo osobou v obdobném postavení, ledaže se jedná o koncern.

c) člen představenstva se nesmí účastnit na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti.

Zákonný zákaz zprostředkovávat pro jiné osoby obchody společnosti znamená, že člen představenstva nemůže uzavírat smlouvy obstaravatelského typu s třetími osobami, předmětem kterých je zprostředkování uzavření smlouvy se společností.

Člen představenstva nemůže být společníkem veřejné obchodní společnosti, ani komplementářem v komanditní společnosti, která má stejný, anebo podobný předmět podnikání a rovněž ani ovládající osoba jiné osoby se stejným anebo podobným předmětem podnikání. Předmětem podnikání se ve významu zákazu konkurence rozumí činnost, kterou akciová společnost skutečně vykonává.⁸¹

Zákon připouští, aby člen představenstva byl statutárním orgánem anebo členem statutárního orgánu anebo jiného orgánu právnické osoby se stejným anebo podobným předmětem podnikání v případě, že jde o koncern, který je definován v ust. § 79 z.o.k.

⁸¹ *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 6 sv. ISBN 978-80-7478-369-2.

Zákonodárce stanoví **výjimku ze zákazu konkurence** v ust. 442 z.o.k., když v případě, že orgán oprávněný k volbě člena představenstva, nebo zakladatelé při založení společnosti, byli členem představenstva na některou z okolností dle § 441 výslovně **upozorněni** nebo vznikla-li tato skutečnost později a člen představenstva na ni písemně upozornil, má se za to, že tento člen představenstva činnosti, které se zákaz týká, zakázanou nemá. To neplatí, pokud některý ze zakladatelů nebo orgán příslušný k jeho volbě vyslovil nesouhlas s činností dle § 441 do jednoho měsíce ode dne, kdy byl na okolnosti podle § 441 upozorněn. V případě, že člen představenstva je volen valnou hromadou, uvede se upozornění o existenci skutečnosti, která je v rozporu se zákazem konkurence v pozvánce na valnou hromadu a na pořad jejího jednání musí být zařazeno hlasování o případném nesouhlasu. Uvedená výjimka vychází ze skutečnosti, že ne každý vztah, který spadá pod situace, které zákonodárce zakazuje z důvodu možného střetu zájmů, musí vždy být reálně ohrožující pro společnost. V případě, že konkurenční jednání bylo po splnění oznamovací povinnosti člena představenstva umožněno, tak může nastat situace, že okolnosti se později vyvinou takovým způsobem, že konkurenční jednání začne být pro společnost škodlivé, a v takovém případě je pro člena představenstva podstatnější chránit zájem obchodní společnosti, než svůj vlastní zájem spočívající např. v možném osobním prospěchu z konkurenčního jednání.

Zákon o obchodních korporacích v ust. § 54 výslovně stanovil povinnost člena představenstva, aby v případě, že vznikne možný konflikt mezi zájmy, tedy mezi jeho osobním zájmem a zájmem obchodní společnosti, tak mu vznikne povinnost **oznamovací** s tím, že i po takovém oznámení možného konfliktu zájmu, nezaniká jeho hlavní povinnost, a to jednat v zájmu společnosti.

Při počítání jednoměsíční lhůty se uplatní obecná pravidla o počítání času stanovené v ust. § 605 o.z.

Občanský zákoník upravuje v ust. § 432 ustanovení, kterým stanoví, že v případě, že podnikatelův zástupce při provozu obchodního závodu poruší zákaz konkurence, tak podnikatel se může domáhat, aby se jeho zástupce takového jednání zdržel, může požadovat, aby jednání, které zástupce učinil na vlastní účet, bylo prohlášeno za učiněné na jeho účet, pokud zástupce jednal na cizí účet, tak se podnikatel může domáhat, aby mu bylo postoupeno právo na odměnu nebo aby mu byla vydána odměna již poskytnutá, nebo namísto toho může podnikatel požadovat náhradu škody, ale jenom v případě, když zástupce měl-li a mohl vědět, že svou činností podnikatele poškozují. Tyto specifické důsledky porušení povinnosti konkurence se nepoužijí pro porušení konkurence člena statutárního orgánu stanovené v ust. § 441 z.o.k. a § 442 z.o.k. Zákon o obchodních korporacích obsahuje v ust. **§ 5 speciální úpravu důsledku porušení zákazu konkurence**, když obchodní korporace může požadovat, aby jí ten, kdo porušil zákaz konkurenčního jednání, vydal prospěch, který v důsledku toho získal, anebo aby na ni převedl z toho vzniklá práva, ledaže to vylučuje povaha získaných práv. Uvedené platí obdobně pro každého jiného nabyvatele tohoto prospěchu nebo práva, ledaže tento nabyvatel jednal v dobré víře. Akciová společnost může uplatnit práva daná z porušení zákazu konkurence do 3 měsíců ode dne, kdy se obchodní korporace o porušení tohoto zákazu dozvěděla, ale nejpozději však do 1 roku od porušení. Uvedená lhůta má prekluzivní charakter.

Předchozí úprava obchodního zákoníku stanovila obdobný důsledek v případě porušení zákazu konkurence, a to vydání prospěchu z obchodu, při kterém došlo k porušení zákazu konkurence anebo převedení tomu odpovídajících práv. Zákon výslovně uváděl, že tím není dotčeno právo na náhradu škody. Akciová společnost musela práva vyplývající z porušení povinnosti zákazu konkurence člena představenstva uplatnit do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o této skutečnosti dozvěděla, nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku.

Kromě speciálních důsledků porušení zákazu konkurence stanovených v ust. § 5 z.o.k. akciová společnost má možnost využít obecné možnosti sjednání nápravy, a to zejména požadovat náhradu újmy za porušení zákonem stanovenou povinnost konkurence dle ust. § 2910 o.z. a podle ust. § 2913 o.z. v případě porušení zákazu konkurence stanoveného smlouvou. Kromě náhrady újmy se může akciová společnost zdržovací žalobou domáhat od upuštění škodlivého jednání, pokud povaha konkurenčního jednání připouští užití zdržovací žaloby. Pro uplatnění zdržovací žaloby neplatí zákonem stanovená prekluzivní lhůta upravená v ust. 5 odst. 2 z.o.k.⁸²

Havel B. v komentáři k zákonu o obchodních korporacích⁸³ uvádí, že navzdory tomu, že ust. § 5 z.o.k. stanoví speciální úpravu týkající se důsledků porušení zákazu konkurence pro obchodní korporace, není tato úprava s ohledem na ust. § 432 o.z., úplná, což znamená, že kromě důsledku porušení zákazu konkurence uvedených v ust. § 5 z.o.k. by akciová společnost měla mít možnost domáhat se zdržovací žalobou, aby se člen představenstva zdržel jednání, které je v rozporu se zákazem konkurence dle ust. § 432 odst. 1 o.z. Rovněž se na porušení zákazu konkurence členem představenstva by se měl aplikovat ust. § 432 odst. 3 o.z., dle kterého je dána solidární odpovědnost k náhradě škody způsobené porušením zákazu konkurence osoby v jejíž prospěch došlo k nedovolenému jednání. Pokud by byl takový výklad přípustný, zákonodárce mohl zvolit přístup, že všechny možné důsledky porušení zákazu konkurence v případě obchodních korporací byly obsaženy ve speciálním ustanovení § 5 z.o.k. a ne jenom část z nich. Zároveň lze uvažovat, do jaké míry je skutečně uvedený výklad přípustný, když občanský zákoník v ustanovení § 432 obsahuje zákaz konkurence v případě osoby, která vystupuje jako podnikatelův zástupce při provozu obchodního závodu. Člen představenstva akciové společnosti je určitě zástupcem akciové společnosti, ale nebude osobou pověřenou podnikatelem při provozu obchodního závodu ve

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.

⁸³ ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, xiv, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3 (váz.).

významu ust. § 432 o.z. Občanský zákoník v ust. § 430 stanoví, že pověří-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve věcech jednání, k nimž při této činnosti obvykle dochází. Z uvedeného vyplývá, že se jedná o osobu, která je odlišná od člena statutárního orgánu, tedy že se jedná o dva různé zástupce akciové společnosti. Člen statutárního orgánu jako zástupce není osobou, kterou akciová společnost ve významu ust. § 430 pověřila při provozu obchodního závodu určitou činností, a proto nelze aplikovat důsledky porušení zákazu konkurence osoby pověřené podnikatelem při provozu obchodního závodu stanovené v ust. § 432 o.z.

Obecně lze říct, že kromě důsledku za porušení zákazu konkurence výslovně uvedených v ust. § 5 z.o.k. akciová společnost se bude moct domáhat zdržovací žalobou, aby se člen představenstva takového jednání zdržel, a to z důvodu, že se jedná o obecné oprávnění domáhat se od upuštění škodlivého jednání s tím, že je nutno dodat, že zřejmě nelze připustit, že je možné domáhat se zdržovací žalobou upuštění od každého jednání člena představenstva, které je v rozporu se zákazem konkurence. V případě, že by člen představenstva porušoval zákaz konkurence např. tím, že by byl statutárním orgánem jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti, petit zdržovací žaloby by zněl: „*Osoba A.B. je povinna zdržet se výkonu funkce statutárního orgánu ve společnosti xy a.s.*“ Takový petit nelze připustit z důvodu, že pokud člen představenstva je zvolený do funkce, tak má povinnost ji vykonávat a nelze mu v tom soudním rozhodnutím zakázat. Petit naformulovaný tak, že „*Osoba A.B. je povinna vzdát se funkce člena statutárního orgánu společnosti xy a.s.*“, by byl zřejmě přijatelnější, ale stále problematický. **Z uvedeného lze dovodit, že užití zdržovací žaloby v případě porušení zákazu konkurence členem představenstva je značně limitované.**

Nejvyšší soud se k dané otázce vyjádřil tak, že je přípustné, aby se obchodní společnost domáhala uložení povinnosti osobě porušující zákaz konkurence zdržet se jednání, jímž zákaz konkurence porušuje, a to z důvodu, že v obecné rovině

platí, že každý má právo domáhat se u soudu ochrany práva, které bylo ohroženo nebo porušeno.⁸⁴ Z výše uvedených skutečností lze učinit závěr, že z obecného hlediska je přípustná zdržovací žaloba v případě porušení zákazu konkurence, ale nemusí být přípustná v každém jednotlivém případě porušení zákazu konkurence.

Posouzení, zda člen představenstva porušuje zákaz konkurence, bude vždy záležet na konkrétních okolnostech, zda skutečně je daná aktivita schopná konkurence činnosti společnosti. Jak uvádí Štenglová I.,⁸⁵ zákaz člena představenstva vstupovat do obchodních vztahů je nutné vykládat rozšiřujícím způsobem, to znamená, že uvedený zákaz se týká i vztahů, ve kterých povinná osoba vystupuje ve vztahu ke společnosti nepřímo, tj. např. jako subdodavatel.

Rozsah zákazu konkurence určeného zákonem může být stanovami anebo usnesením valného shromáždění rozšířený, nemůže být ale zúžen. Rozsah zákazu konkurence může být rovněž rozšířen nad rámec zákona uzavřením smlouvy mezi členem představenstva a společností.

V případě, že smlouva rozšiřuje zákonem daný zákaz konkurence, by tak měla obsahovat i úpravu důsledků porušení, a to z důvodu, že zákonem dané důsledky porušení zákazu konkurence se nevztahují na zákaz konkurence daný smlouvou.

Případ smluvního rozšíření zákazu konkurence Nejvyšší soud posoudil v rozsudku ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.⁸⁶ V citovaném rozsudku se žalovaný jako člen představenstva akciové společnosti zavázal, že se nestane společníkem jiné společnosti. V případě porušení této povinnosti si strany dohodly smluvní pokutu 5 000 000 Kč. Nejvyšší soud posoudil takové ujednání jako platné, a to i s poukázáním na smluvní autonomii stran smlouvy a na skutečnost, že důsledky porušení smluvního zákazu konkurence zákon neupravuje, a tedy si ho strany mohou dohodnout v příslušné smlouvě. Soud v daném rozhodnutí poukázal na

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1744/2008.

⁸⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010, xxii, 1 447 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-807-4003-547.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.

rozdíl, pokud jde o zákaz konkurence rozšířený nad rámec zákonného určení stanovami anebo valným shromážděním a smlouvou, který spočívá v tom, že v případě, kdy se rozšíření povinnosti zákazu konkurence uskutečňuje na základě zákonem předpokládaného případu, tak se k tomuto rozšíření nevyžaduje souhlas osoby, které se tato povinnost týká, tedy člena představenstva.

„Připouští-li zákon, aby k rozšíření zákazu konkurence nad zákonem stanovený rozsah došlo usnesením valné hromady či stanovami, tím spíše je možná (za situace, kdy to obchodní zákoník ani jiný právní předpis nezakazuje) dohoda společnosti a jejího statutárního orgánu o takovém rozšíření.“

„Ustanovení § 196 obch. zák. se vztahuje jen na ty případy, kdy určuje rozsah zákazu konkurence zákon anebo, na základě zákonného zmocnění, stanovy či valné hromady; a jen pro ně stanoví zákon důsledky jeho porušení. Rozšíření rozsahu zákazu konkurence nad rámec stanovený zákonem ve stanovách či v usnesení valné hromady přitom zákon nepodmiňuje souhlasem osob, které mají být v budoucnu tomuto zakazu podrobeny.“

„Připouští-li zákon, aby k rozšíření zákazu konkurence nad zákonem stanovený rozsah došlo usnesením valné hromady či stanovami, tím spíše je možná (za situace, kdy to obchodní zákoník ani jiný právní předpis nezakazuje) dohoda společnosti a jejího statutárního orgánu o takovém rozšíření. V tom směru se lze též odvolat na nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 1995, sp. zn. II. ÚS 192/95, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ročník 1995 svazek 4, pod číslem 73, ve kterém Ústavní soud uzavřel (pro případ obdobné smlouvy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem), že pro takové ujednání platí obecně princip autonomie vůle smluvních stran vyjádřený v článku 2 odstavci 3 Listiny práv a svobod, která tvoří součást ústavního pořádku České republiky.“

Na porušení povinností člena statutárního orgánu převzatých nad rozsah zákazu

konkurence upravený obchodním zákoníkem a konstituovaných smlouvou mezi společností a členem jejího statutárního orgánu, se pak nebude vztahovat úprava důsledků porušení zákazu konkurence v § 65 obch. zák. (neboť nejde o porušení tohoto zákazu, ale o porušení smluvně převzatých povinností); důsledky tohoto porušení však mohou smluvní strany upravit ve smlouvě, jak se také v projednávané věci stalo.“

Spolu se zákazem konkurence souvisí i oznamovací povinnost o střetu zájmů člena orgánu, stanovená v § 54 z.o.k, když dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem a kontrolní orgán, jinak nejvyšší orgán. Oznamování možného konfliktu může mít ústní nebo písemnou formu. Uvedené platí pro možný střet zájmů osob členům orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných. Zákon dále pokračuje, když stanoví, že splněním oznamovací povinnosti není dotčena povinnost člena orgánu obchodní korporace jednat v zájmu obchodní korporace. Důsledkem je možnost kontrolního nebo nejvyššího orgánu na vymezenou dobu pozastavit členu orgánu, který oznámí střet zájmu, výkon jeho funkce. Pozastavení funkce se zapisuje do obchodního rejstříku. Lasák J. v příslušné části komentáře k zákonu o obchodních korporacích⁸⁷ uvádí příklad, na kterém demonstruje, že důsledek porušení oznamovací funkce je značně nepraktický, když v případě, že člen představenstva akciové společnosti se dostane do situace, kdy existuje možnost výhodné koupě pozemků, o které má zájem jak statutár, tak obchodní společnosti, tak tím, že svůj zájem oznámí obchodní korporaci, která mu pozastaví výkon funkce, tak se tím problémem s rozporem zájmů nevyřeší. Statutár, který bude mít pozastavený výkon funkce, zřejmě nebude podléhat povinnosti péče řádného hospodáře a bude moci si daný pozemek koupit pro vlastní potřebu. Při řešení dané situace je ale vhodné se inspirovat například judikaturou Velké Británie, dle které v případě, že se statutár

⁸⁷ *Zákon o obchodních korporacích: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv. (xxx, 1576, xxv, 1579-2814 s.). ISBN 978-80-7478-537-5.

dostane do situace, ve které může využít obchodní příležitost ve svůj prospěch a zároveň se jedná o obchodní příležitost, o kterou by mohla mít zájem obchodní společnost, tak v žádném případě tuto příležitost nemůže využít pro svůj osobní prospěch, protože by šlo o zcela jasné porušení fiduciární povinnosti loajality, kterou je statutár vůči obchodní společnosti vázán. Výjimkou by bylo udělení souhlasu obchodní společnosti, aby takovou příležitost využil. Uvedený přístup je v právu Velké Británie již dlouhodobě zakotven.

5.4. Povinnost dodržovat zákaz vnitřního obchodování

Zákon o obchodních korporacích zjednodušil právní úpravu vnitřního obchodování. V obchodním zákoníku byla tato úprava obsažena zejména v notoricky známém ust. § 196a obch.z. Účelem ustanovení o omezení vnitřního obchodování člena představenstva se společností je snaha zabránit možnosti způsobení újmy společnosti jejím statutárem, v situacích, kdy existuje velká pravděpodobnost, že pokud nastane situace předpokládaná zákonodárcem, statutár upřednostní svůj zájem před zájmem společnosti, anebo alespoň potenciálně existuje možnost takového upřednostnění.

Dle ust. § 55 z.o.k. v případě, že člen orgánu obchodní korporace hodlá uzavřít s touto korporací smlouvu, informuje o tom bez zbytečného odkladu orgán, jehož je členem a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. Dle zákona má povinnost uvést podmínky, za jakých má být smlouva uzavřena. Uvedená povinnost platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou členu jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými. Občanský zákoník v ust. § 22 stanoví, že osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle zákona upravujícího registrované partnerství. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně

pocívala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

Člen představenstva může splnit informační povinnost i tím, že informuje přímo valnou hromadu.

Zákonodárce stanoví v ust. § 56 z.o.k. povinnost dodržet stejný postup i v případě, že obchodní korporace má zajistit nebo utvrdit dluh člena představenstva anebo se stát jejich spoludlužníkem.

Uzavření smlouvy dle ust. § 55 z.o.k. nebo ust. § 56 odst. 1 z.o.k, které není v zájmu obchodní korporace, může valná hromada nebo kontrolní orgán zakázat. V souladu s ust. § 49 z.o.k. v případě, že kontrolní orgán, tedy dozorčí rada, zakáže statutárnímu orgánu uzavřít danou smlouvu, členové kontrolního orgánu odpovídají namísto členů statutárního orgánu za případnou újmu způsobenou společností ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře.

Omezení se dle ust. § 57 z.o.k. nepoužijí pro smlouvy uzavírané v rámci běžného obchodního styku. O běžný obchodní styk se bude jednat v případech, kdy obchodní společnost bude mít činnost, která je předmětem dané smlouvy zahrnutou v předmětu svého podnikání dle zápisu v obchodním rejstříku (rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.2.2007, sp. zn. 15 Cmo 252/2006).

Zákonodárce považuje situaci, kdy člen představenstva uzavírá smlouvu na jedné straně za společnost a na druhé straně za sebe sama nebo jinou osobu blízkou za tak rizikovou, že přímou zákonnou úpravou nařídil postup, který je nutný dodržet, pokud předvídaná situace nastane, tak aby v co největší možné míře zajistil povinnost člena představenstva jednat v zájmu společnosti.

Předchozí úprava obchodního zákoníku v ust. § 196a stanovila úpravu zákazu vnitřního obchodování přísnější, než zákon o obchodních korporacích. Obchodní zákoník stanovil širší výčet situací, které považoval s ohledem na dodržení povinnosti člena představenstva jednat v zájmu společnosti za rizikové. První situací, kterou obchodní zákoník předpokládal a stanovil pro ni zvláštní režim, je uzavírání smluv o úvěru anebo půjčce společností s členem představenstva. Uzavření takových smluv zákonodárce připouštěl, ale uzavření podmiňoval souhlasem valného shromáždění a jenom za podmínek obvyklých v obchodním styku. Situace, když společnost, za kterou rozhoduje statutár, poskytuje finanční prostředky tomu samému statutárovi na základě úvěru anebo půjčky, je z pohledu dodržení povinnosti jednat v zájmu společnosti velmi riziková. Statutár může fakticky ze společnosti vyvést finanční prostředky za podmínek, které jsou pro společnost velmi nevýhodné. Zákonodárce nejenom, že stanovil, že taková transakce podléhá schválení valné hromady, ale zároveň se muselo jednat o transakci, která se uskutečňovala za podmínek obvyklých v obchodním styku. To znamená, že zákonodárce se nespolehl na kontrolní mechanismus ze strany členů společnosti prostřednictvím valného shromáždění, ale zároveň zakotvil objektivní podmínky takové transakce a to podmínky obvyklé v obchodním styku. Stejná pravidla se uplatnila i v případě bezúplatného převodu majetku společnosti na člena představenstva společnosti.

V případě, že člen představenstva je oprávněný jednat i ve jménu jiné osoby, aplikoval se obchodním zákoníkem stanovený postup i na plnění poskytnuté ve prospěch těchto jiných osob. Zákonodárce zakotvil výjimku z uvedeného postupu, když stanovil, že souhlas valného shromáždění není nutný, pokud jde o poskytnutí půjčky anebo úvěru ovládající osobě, osobě ovládané.

Další situací, kterou obchodní zákoník předpokládal a kterou zákonodárce považoval za rizikovou z hlediska dodržení povinnosti jednat v zájmu společnosti a neupřednostnit vlastní zájem před zájmem společnosti, je, když společnost anebo jí

ovládaná osoba nabývá majetek od člena představenstva za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni získání anebo na člena představenstva úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovená na základě znaleckého posudku jmenovaného soudem. V případě, že k nabytí majetku dochází do 3 let od vzniku společnosti, musela ji schválit valná hromada. Tato zákonná omezení se nevztahovala na nabytí anebo zcizení majetku v rámci běžného obchodního styku a na nabytí anebo zcizení z podnětu anebo pod dohledem státního orgánu anebo na nabytí anebo zcizení na evropském regulovaném trhu nebo v evropském mnohostranném obchodním systému.

Obchodní zákoník upravil rovněž postup zajištění závazků členů představenstva, když vyžadoval při takovém zajištění souhlas valné hromady.

Uvolnění podmínek vnitřního obchodování praxe zcela určitě uvítala, ale zároveň je nutné oblast právní úpravy vnitřního obchodování sledovat i nadále a vyhodnotit, zda uvolnění poměrů bylo vhodným řešením, anebo bude nutné úpravu znovu zpřísnit.

5.5. Další povinnosti člena představenstva

Mezi další základní povinnosti člena představenstva patří povinnost zajištění řádného vedení účetnictví stanovená v ust. § 435 z.o.k., povinnost předkládat valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou, konsolidovanou, případně mezitímní účetní závěrku a v souladu se stanovami také návrh na rozdělení zisku, nebo úhradu ztráty.

Představenstvo odpovídá rovněž za to, že spolu s účetní závěrkou uveřejněnou v souladu se zákonem zveřejní zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku.

Mezi specifickou povinnost představenstva patří ve stanovených případech svolat valnou hromadu, a to alespoň jednou za účetní období, ledaže stanovy určí, že valná hromada má být svolána častěji. Členové představenstva se vždy účastní valné hromady. Členovi představenstva musí být uděleno slovo, kdykoliv o to požádá. Představenstvo má povinnost svolat valnou hromadu bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že celková ztráta společnosti na základě účetní závěrky dosáhla takové výše, že při jejím uhrazení z disponibilních zdrojů společnosti by neuhrazená ztráta dosáhla poloviny základního kapitálu nebo to lze s ohledem na všechny okolnosti očekávat, nebo z jiného vážného důvodu, a navrhne valné hromadě zrušení společnosti nebo přijetí jiného vhodného opatření.

6. Odpovědnost za porušení povinnosti

V případě porušení povinnosti péče řádného hospodáře, nebo povinnosti loajality člen představenstva odpovídá společnosti za újmu způsobenou porušením povinnosti. Posouzení vzniku nároku se řídí obecnými zásadami platnými pro vznik nároku na náhradu újmy. Pro vznik nároku na náhradu újmy je nutné, aby byly splněny základní podmínky, a to existence odpovědnostního titulu, kterým je protiprávní jednání, vznik újmy a existence příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a vznikem újmy. Občanský zákoník obsahuje úpravu náhrady újmy v ust. § 2894 a násl. Zákon rozlišuje újmu nemajetkovou a újmu na jmění, jinými slovy škodu s tím, že povinnost k náhradě újmy na jmění je v povinnosti nahradit újmu zahrnutou vždy. Povinnost nahradit nemajetkovou újmu jenom, když tak stanoví zákon. Zákon o obchodních korporacích stanoví v ust. § 3, že v případě, že zákon stanoví povinnost nahradit újmu, postihuje škůdce i povinnost nahradit nemajetkovou újmu.

Občanský zákoník rozlišuje odpovědnost za tři různé typy deliktů, a to porušení dobrých mravů dle ust. § 2909, porušení zákona dle ust. § 2910 a porušení smluvní

povinnosti dle ust. § 2913. Konkrétní obsah odpovědnosti se bude lišit, dle jednotlivého typu deliktu.

Porušení zákonné povinnosti je založeno na subjektivním principu, když škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Tato povinnost vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva. Zákon stanoví zákonnou domněnku, že pokud škůdce způsobil poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti. Kromě zákonných povinností může být člen představenstva vůči společnosti vázán také smluvními povinnostmi, když společnost může v smlouvě o výkonu funkce dojednat s členem představenstva přísnější úpravu požadované péče, nebo splnění jiných povinností, než vyžaduje zákon. V případě porušení smluvních povinností škůdce má povinnost nahradit škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. Odpovědnost za porušení smluvní povinnosti je založená na objektivním principu, když povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li některý z liberačních důvodů, a to, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smluvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.

Zákon upřednostňuje náhradu škody uvedením do předešlého stavu, není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích. Hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo. V případě, že skutečná škoda záleží ve vzniku dluhu, poškozená společnost má právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

V případě, že člen představenstva poruší povinnost péče řádného hospodáře a akciová společnost se bude domáhat náhrady újmy, bude nutné určit, zda povinnost péče řádného hospodáře má povahu zákonné povinnosti, anebo smluvní povinnosti. V odborné veřejnosti se objevují rozdílné názory na tuto otázku. Část odborníků se přiklání k tomu, že povinnost péče řádného hospodáře je smluvní povinnost s tím, že zákon ji stanoví jako minimální povinnou míru péče, v závazkovém vztahu, který je mezi členem představenstva a akciovou společností.

Kromě povinnosti nahradit obchodní společnosti újmu, kterou jí člen představenstva porušením povinnosti způsobil, zákon o obchodních korporacích v ust. § 53 a násl. stanoví povinnosti vydat obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích.

Zákon o obchodních korporacích stanoví v ust. § 53 odst. 3 zvláštní ustanovení o náhradě újmy, způsobené porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci. Obchodní korporace ji může vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou, pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.

Smlouva o vypořádání újmy může mít i praktický dopad v případě následného vymáhání náhrady způsobené újmy. Pokud akciová společnost uzavřela s členem představenstva smlouvu o vypořádání újmy, tak v případě porušení této smlouvy akciová společnost již nebude muset prokazovat skutečnosti, že došlo k protiprávnímu jednání, že jí byla způsobená újma, ale jenom porušení uzavřené smlouvy. Rovněž může být tato smlouva exekucním titulem v případě uzavření formou notářského zápisu. Uzavřením smlouvy o vypořádání újmy se nemůže akciová společnost náhrady újmy zcela vzdát. Taková smlouva by byla v rozporu se zájmy korporace a jejím uzavřením by člen představenstva znovu porušil povinnost péče řádného hospodáře. Předmětem smlouvy o vypořádání újmy by

zřejmě mělo být domluvení konkrétních podmínek náhrady, případně určení způsobu náhrady, a ne vzdání se práva na náhradu újmy.⁸⁸ Takový postup je vyloučen i dle ust. § 2898 o.z., dle kterého se nelze vzdát práva na náhradu újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. I v případě, že smlouvu schválila valná hromada, tak by taková smlouva nebyla platná.

Dle ust. § 52 odst. 2 z.o.k. důkazní břemeno, zda jednání bylo v souladu s povinností péče řádného hospodáře, nese člen představenstva. Jak uvádí Pohl T.,⁸⁹ v případě soudního sporu ohledně náhrady způsobené újmy členem představenstva v důsledku porušení povinnosti péče řádného hospodáře nestačí, že obchodní společnost bude tvrdit, že jí vznikla určitá újma s tím, že člen statutárního orgánu, na kterého je přeneseno důkazní břemeno, bude muset vše vyvrátit. Uplatní se základní mechanismus pro přiznání nároku na náhradu újmy, tedy pro vznik nároku musí být splněny základní předpoklady. Těmito základními předpoklady pro vznik nároku na náhradu škody je porušení povinnosti, vznik újmy a příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a vznikem újmy. **Aby došlo k přenosu důkazního břemene na žalovaného člena představenstva, poškozená společnost musí nejdříve prokázat, že jí vznikla skutečná škoda, tedy hodnota jejího majetku byla prokazatelně snížena, nebo že jí vznikla jiná újma. Dále jako nutná podmínka vzniku odpovědnosti za újmu je existence příčinné souvislosti.** Musí se jednat o přímou příčinnou souvislost. Poškozená společnost musí prokázat, že právě protiprávní jednání žalovaného člena představenstva způsobilo tvrzenou újmu. Určení existence příčinné souvislosti není otázkou právní, ale otázkou kauzální. Soud musí v každém konkrétním případě posoudit, zda právě to napadené jednání škůdce bylo přímou příčinou způsobené újmy. Každému výsledku předchází určitý řetězec jevů, který se nazývá kauzální řetězec příčin. Aby byla dána přímá příčinná souvislost, tento řetězec kauzálních příčin

⁸⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan a TOMSA Miloš. *Základy obchodního práva: Vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-052-9.

⁸⁹ POHL, Tomáš. Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu. In: *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2006. č.6. ISSN 1210-6348.

nemůže být přerušena jinou externí okolností, která řetězec narušila a která nemá původ v protiprávním jednání škůdce.

Jedná se například o situaci, kdy představenstvo schválí nákup akcií určité, dle veřejně prezentovaných výsledků, úspěšné společnosti. Následně nastane situace, že tato obchodní společnost se ocitne v úpadku, a tedy obchodní společnost, která koupila její akcie, má velkou ztrátu. Akciová společnost bude žalovat jednotlivé členy představenstva, že porušili povinnost péče řádného hospodáře, když uskutečnili takové rozhodnutí, které vedlo k ekonomické ztrátě společnosti. Tedy je dáno jednání členů představenstva a je dána škoda, kterou společnost žalobkyně vyčíslila jako cenu akcií, za které je nakoupila. A soud musí posoudit, zda je dána přímá příčinná souvislost. Následně se objeví informace, že obchodní společnost se dostala do úpadku z důvodu jednání jejího statutárního orgánu, které mělo povahu trestní činnosti. Z uvedeného vyplývá, že do kauzálního řetězce vstoupila externí příčina, která neměla povahu v jednání žalovaného člena představenstva a která způsobila finální škodlivý výsledek. Kauzální řetězec je narušen a není dána přímá příčinná souvislost mezi jednáním, které představuje rozhodnutí o koupi výnosných akcií a způsobenou škodou. Při posouzení existence příčinné souvislosti vychází právní teorie i z koncepce adekvátnosti, když se bere do úvahy, zda škodlivý výsledek, který nastal, mohl být předvídatelný a nikoliv výjimečným, neočekávaným důsledkem takové události. Posouzení testu adekvátnosti může způsobovat obtíže, a to zejména v souvislosti s posouzením, kdy se jedná ještě o adekvátní následek a kdy inadekvátní.⁹⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že až když společnost, která žaluje člena představenstva, prokáže, že došlo k určitému jednání, že byla způsobená újma a že existuje příčinná souvislost, tak dochází k přenosu důkazního břemene na žalovaného člena představenstva, který aby se vyvinil, musí prokázat, že jednal v souladu se stanovenými povinnostmi a k protiprávnímu jednání

⁹⁰ KRČMÁŘ, Jan. *Základy přednášek o právu občanském. Právo obligační*. V Praze: Všehrd, 1926. 301 s. Publikace Všehrdu; č. 25.

nedošlo. Až po přenesení důkazního břemene na člena představenstva dostává prostor ust. § 51 z.o.k., tzv. pravidlo podnikatelského úsudku, které stanoví podmínky, které musí žalovaný člen představenstva splnit, aby prokázal, že povinnost péče řádného hospodáře neporušil v souvislosti s podnikatelských rozhodováním.

Občanský zákoník v ust. § 159 odst. 3 stanoví vznik ručení člena představenstva věřitelům akciové společnosti za její dluh, a to v rozsahu, v jakém neuhradil škodu, kterou akciové společnosti způsobil porušením péče řádného hospodáře a v případě, že věřitel se plnění na právnické osobě nemůže domoci.

Speciálním důsledkem porušení povinnosti péče řádného hospodáře členem představenstva je vznik ručení při úpadku obchodní korporace dle ust. § 68 z.o.k. V případě, že akciová společnost je v úpadku a člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděl nebo měl a mohl vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku a v rozporu s péčí řádného hospodáře, neučinil za účelem odvrácení úpadku vše potřebné a rozumně předpokladatelné, tak soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitele akciové společnosti rozhodnout, že člen představenstva ručí za splnění povinností akciové společnosti. Výjimku stanoví zákon v případě, že člen představenstva byl do funkce prokazatelně ustaven za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace akciové společnosti a svou funkci vykonával s péčí řádného hospodáře.

Jedním z dalších důsledků porušení povinnosti péče řádného hospodáře je dle ust. § 65 a násl. z.o.k. vyloučení člena představenstva z výkonu funkce rozhodnutím soudu, a to i bez návrhu, vyjde-li najevo, že člen statutárního orgánu v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péčí spojenou s výkonem jeho funkce. Toto platí obdobně i na toho, kdo je povinen k náhradě újmy vzniklé z porušení péče řádného

hospodáře. Vyloučený člen představenstva přestává být právní mocí rozhodnutí o vyloučení členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích.

Zákon o obchodních korporacích stanoví i speciální ustanovení ohledně porušení péče řádného hospodáře, když dle ust. § 34 z.o.k. **porušením péče řádného hospodáře je, pokud členové statutárního orgánu rozhodli o vyplacení podílu na zisku v rozporu se zákonem.**

V souvislosti s přijetím funkce člena představenstva, nebo při jejím výkonu, občanský zákoník v ust. § 159 označuje jednání toho, kdo není péče řádného hospodáře schopen, ač to musel při přijetí funkce nebo při jejím výkonu zjistit, a nevyvodil z toho pro sebe důsledky za nedbalostní.

Uvedené ustanovení o nedbalostním jednání se zřejmě bude ve většině případů aplikovat na situaci, kdy člen orgánu zjistí, že mu pro výkon funkce chybí potřebné znalosti. Zřejmě nelze očekávat, že se osoba, která byla do funkce např. zvolena valnou hromadou, se funkce vzdá z důvodu, že o sobě ví, že není schopna dostatečně pečlivého jednání. I když aplikace v souvislosti s požadavkem potřebných znalostí může být stejně problematická. A to z důvodu, že potřebnými znalostmi **zákonodárce zřejmě nemyslí znalosti ve významu schopností, ale ve významu potřebné informovanosti** tak, jak to vyplývá z ust. § 51 z.o.k., který v souvislosti s podnikatelským rozhodováním výslovně stanoví, že za splnění dalších podmínek, s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo jedná informovaně. Nedbale by zřejmě postupoval člen představenstva v případě vážného onemocnění, které by mu dlouhodobě bránilo řádně vykonávat funkci člena představenstva a on by ve funkci člena představenstva setrval bez toho, aby z toho vyvodil pro sebe důsledky.

7. Shrnutí

Vztah mezi členem představenstva a akciovou společností je závazkovým vztahem, který je naplněn vzájemnými právy a povinnostmi. Má povahu „quasi příkazu“, čemuž odpovídá i ustanovení občanského zákoníku s tím, že na úpravu tohoto poměru se přiměřeně použijí ustanovení občanského zákona o příkazu. **Z povahy vztahu, který odpovídá příkazu, lze dovodit, že vztah mezi členem představenstva a akciovou společností je vztahem fiduciárním, vztahem založeným na důvěře.** Co je fiduciárním vztahem, kdy vzniká a co je přesně jeho náplní, doktrína ani soudy zatím nedefinovaly. Určení, že vztah, který je mezi členem představenstva a obchodní společností, je vztahem fiduciárním, je podstatné z důvodu, že v takovém případě člen představenstva je vůči společnosti vázán fiduciárními povinnostmi. **Typickou fiduciární povinností, která je specifická pro fiduciární vztahy, je povinnost loajality,** jinými slovy povinnost věrnosti, neboli povinnost jednat v zájmu oprávněné osoby. Člen představenstva je ze závazkového vztahu, který je dán mezi ním a obchodní společností vázán povinnostmi, které mají rozličnou povahu, což znamená, že navzdory tomu, že člen představenstva je fiduciářem a akciová společnost beneficiářem, tak ne každá povinnost, kterou je vůči společnosti vázán, má povahu fiduciární povinnosti. Základní povinnosti, kterými je člen představenstva vůči společnosti vázán, lze rozdělit na fiduciární povinnosti, základem kterých je povinnost loajality, ze které se vyvozují další dílčí povinnosti a nefiduciární povinnosti, tedy povinnosti, které nemají svůj původ v povinnosti loajality a nejsou založeny na vztahu tzv. důvěry, který mezi členem představenstva a akciovou společností existuje.

Tím, že vztah mezi členem představenstva a akciovou společností je vztahem závazkovým, tak povinnosti člena představenstva mají povahu smluvních povinností s tím, že některé povinnosti jsou dané zákonem, jakožto minimální obsahová míra daného závazkového vztahu, kterou stanoví zákon.

V ustanoveních o příkazu se fiduciární povaha vztahu mezi příkazníkem a příkazcem projevuje v povinnosti příkazníka plnit příkaz poctivě. V případě vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností občanský zákoník spolu se zákonem o obchodních korporacích zřejmě nepřesně zahrnuje povinnost loajality pod povinnost péče řádného hospodáře. Pro povinnost loajality je typické, že se týká vztahu mezi dvěma osobami, který je založen na důvěře. Odlišení původu fiduciární povinnosti loajality od ostatních povinností je důležité s ohledem na určení povahy dalších povinností. Zákonodárce sice zahrnul povinnost loajality do povinnosti péče řádného hospodáře, ale povinnost péče řádného hospodáře není fiduciární povinností. Povinnost péče řádného hospodáře není povinností, která by byla jedinečná pro členy představenstva. Povinnost péče řádného hospodáře je zákonem daná abstraktní míra požadované péče, kterou má člen představenstva vynaložit v souvislosti s výkonem jeho funkce orgánu akciové společnosti. Zákon zavazuje povinností péče řádného hospodáře různé osoby, které mnohdy nejsou fiduciáři a dokonce ani nejsou účastníky závazkového vztahu. **Z uvedeného vyplývá, že povinnost loajality vyžaduje subjekt, vůči kterému je možno důvěrný vztah plnit, kdežto povinností péče řádného hospodáře vyžaduje objekt, o který je možné pečovat jako řádný hospodář. Povinnost péče řádného hospodáře se váže ke svěřené záležitosti, kdežto povinnost loajality se váže k osobě, která druhou osobu pověřila určitou záležitostí.**

Na základě výše uvedeného lze říct, že povinností péče řádného hospodáře mohou být vázáni jak fiduciáři, tedy osoby ve fiduciárním vztahu, tak i osoby, které fiduciáři nejsou, kdežto fiduciární povinnost loajality je typická pro osoby, které jsou účastníky fiduciárního vztahu, vztahu založeného na důvěře, že povinná osoba bude vykonávat svěřenou záležitost v zájmu osoby oprávněné.

Zákonodárce definuje povinnost péče řádného hospodáře v ust. § 159 o.z. v souvislosti s povinnostmi členů orgánů právnických osob. Jinou definici povinnosti péče řádného hospodáře občanský zákoník neobsahuje, a tedy je nutno

brát uvedenou definici jako obecnou definici povinnosti péče řádného hospodáře. To znamená, že uvedená definice povinnosti péče řádného hospodáře se bude vztahovat nejenom na členy orgánů právnických osob, ale i na další osoby, kterým zákonodárce uvedenou povinnost stanovil. Povinnost péče řádného hospodáře dle ust. § 159 o.z. zahrnuje nezbytnou loajalitu, potřebné znalosti a pečlivost.

Tím, že zákonodárce pod obecnou povinnost péče řádného hospodáře zahrnul i povinnost loajality, spolu spojil povinnosti, které mají odlišnou povahu, rozličný původ vzniku, plní jiný účel a funkce. Tím, že definice péče řádného hospodáře uvedená v ust. § 159 o.z. se netýká jenom členů orgánů právnických osob, ale i všech dalších osob, kterým zákon tuto povinnost stanoví, tak zákonodárce stanovil povinnost loajality i osobám, které nejsou fiduciáry a nejsou ve vztazích, kde by bylo nutné povinnost loajality dodržovat, případně se jedná o vztahy, kde výkon povinnosti loajality ani není možný. Např. nálezce opuštěného zvířete nemá vůči komu naplnit povinnosti loajality, rovněž i mezi pachtýřem a proprachtovatelem není fiduciární vztah a navzdory tomu, zákonodárce zavazuje pachtýře i povinností loajality obsažené v povinnosti péče řádného hospodáře. Tím, že zákonodárce zahrnul do povinnosti péče řádného hospodáře i povinnost loajality, tak nepřiměřeně omezil vztahy, které nemají fiduciární povahu a ve kterých není nutné, aby účastníci těchto vztahů byli zavázání povinností loajality. **Je nutné si uvědomit, že povinnost loajality v sobě zahrnuje další povinnosti, které se od ní odvozují.** Povinnost loajality zahrnuje např. zákaz neoprávněného zisku, zákaz využití příležitosti náležející beneficiáři, zákaz konkurence, povinnost mlčenlivosti. Z uvedeného **je zřejmé, že není nutné a ani vhodné, aby se vyžadovalo splnění povinnosti loajality vždy, když je jako míra očekávaného jednání stanovena povinnost péče řádného hospodáře.** Z uvedeného je zřejmá další skutečnost, která prokazuje, že nelze slučovat povinnost péče řádného hospodáře a povinnost loajality.

7.1. Úvahy de lege ferenda

S výkonem funkce člena představenstva akciové společnosti je spojena odpovědnost za porušení povinností, kterými je člen představenstva vůči společnosti vázán. Tyto povinnosti, kterými je člen představenstva vázán, by proto měly být jasně a přesně definovány, aby nevznikaly na jedné straně pochyby o tom, zda člen představenstva vykonává svou funkci řádně a na druhé straně, aby nejasná úprava neposkytovala prostor k možnému spekulativnímu jednání, kterého cílem by bylo snížení kvality jednání spojeného s výkonem funkce statutára.

Předchozí právní úprava základních povinností členů statutárního orgánu akciové společnosti představovaná zejména obchodním zákoníkem, zák. č. 513/1991 Sb., neposkytovala ucelený přehled o základních povinnostech. Nová právní úprava představovaná občanským zákoníkem, zák. č. 89/2012 Sb. a zákonem o obchodních korporacích zák. č. 90/2012 Sb., rovněž nepřináší ucelenou a jasnou úpravu základních povinností členů představenstva akciové společnosti, v takové formě, že nejsou pochybnosti o povaze a náplni jednotlivých povinností, kterými je člen představenstva vůči společnosti vázán. Právní úprava je roztržštěná a v určitých případech i nepřesná.

Na základě skutečností uvedených v předchozích kapitolách **úprava povinností péče řádného hospodáře, jakožto základní povinnosti člena představenstva, by mohla být formulována následovně:**

„Člen představenstva je povinen vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře, která zahrnuje takovou péči, schopnosti a svědomitost, kterou by použila jiná přiměřeně svědomitá osoba

(a) s vlastnostmi, zkušenostmi, znalostmi, které lze důvodně očekávat od osoby, která vykonává funkci člena představenstva, a

(b) s vlastnostmi, zkušenostmi, znalostmi, které má daná osoba.“

Co se týče povinnosti loajality, tak zákonodárce by měl jasně vymezit, že se nejedná o povinnost, která je součástí povinnosti péče řádného hospodáře, ale že se jedná o samostatnou povinnost, která má odlišnou povahu než povinnost péče řádného hospodáře. Její vyjádření v zákoně v souvislosti se stanovením základních povinností člena představenstva v akciové společnosti by mohlo znít následovně:

„Člen představenstva je vůči společnosti vázán povinností loajality, která zahrnuje povinnost jednat v zájmu společnosti. Člen představenstva je povinen jednat takovým způsobem, o němž v dobré víře předpokládá, že bude vést ke prospěchu společnosti, a zároveň lze takové jednání považovat za rozumně odpovědné.“

Kromě jasnější formulace dvou základních povinností člena představenstva vůči akciové společnosti by zákonem měla být výslovně upravena povinnost zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Aktuální právní úprava počítá s omezením konkurenčního jednání, ale bylo by vhodné, aby zákonodárce blíže upravil i jednání, kterým dochází ke střetům zájmů. Měla by být zákonem zakotvena povinnost člena představenstva vyhnout se situacím, v nichž má nebo může mít přímý nebo nepřímý zájem, který je nebo může být v rozporu se zájmy společnosti, a to zejména v souvislosti s využitím obchodní příležitosti, majetku, informace, bez ohledu na skutečnost, zda by společnost takovou obchodní příležitost, majetek, informaci využila anebo mohla využít. Zároveň by mělo jít o situaci, kdy reálně hrozí, že dojde ke střetu zájmů a měla by být zachována možnost udělení souhlasu ze strany společnosti s takovým jednáním. Dále by mělo být výslovně zakotveno, že člen představenstva není oprávněn přijat jakoukoliv výhodu od třetích osob v souvislosti s výkonem funkce člena představenstva, která způsobila vyvolání střetu zájmů.

Přesnější a ucelenější právní úprava základních povinností členů představenstva by byla přínosem pro zajištění právní jistoty osob, které jsou těmito povinnostmi vázány a zároveň i k zajištění účelu, který mají plnit, tedy zajištění řádného výkonu správy akciové společnosti.

8. Základní povinnosti členů představenstva a povinnost loajality v právu Velké Británie

8.1. Zákonné vymezení povinností členů představenstva

Přijetí zákona o obchodních společnostech **The Companies Act 2006** (dále také jen „CA 2006“), představovalo velkou reformu obchodního práva platného ve Velké Británii, a to zejména s ohledem na skutečnost, že poprvé jsou základní povinnosti členů představenstva kodifikované v zákoně.

Původ těchto změn je možno najít v přípravných pracích the Law Commission a the Company Law Review (dále také jen „CLR“). The Law Commission, která funguje jako zvláštní orgán pro reformu práva, zhodnotila pozitiva a negativa spojené s kodifikací povinností členů představenstva.⁹¹ Zjištění této komise bylo později zahrnuté do zprávy nazvané „Developing the Framework“, kterou vyhotovila Steeringova skupina CLR, která byla vytvořena v roce 1998, za účelem kompletní revize práva obchodních společností ve Velké Británii. Myšlenka kodifikace základních povinností členů představenstva byla pozitivně přijatá již během přípravných diskuzí ohledně navrhovaných záměrů, které předcházely přijetí kodifikace. Objevila se potřeba kodifikace povinností členů představenstva zejména z důvodu, že je nutné, aby tak důležitá oblast práva obchodních společností měla jasná pravidla. Předchozí právní úprava základních povinností členů představenstva byla pro samotné členy představenstva nepřehledná a častokrát nebylo zřejmé, jakými konkrétními povinnostmi jsou členové představenstva vázáni. Z tohoto důvodu jedním z hlavních rekodifikačních cílů bylo definovat základní povinnosti členů představenstva. Ozývala se i kritika navrhované kodifikace, která vyplývala z obavy ze ztráty flexibility, která by byla

⁹¹ LAW COMMISSION. *Company Directors: Regulating Conflicts of Interest and Formulating a Statement of Duties*. (LC261).

„vyměněná za právní jistotu a dostupnost“.⁹² Na základě těchto diskuzí CLR doporučila vypořádat se s namítanou nepružností psaného zákona tím způsobem, že a) znění jednotlivých ustanovení budou co nejobecnější, b) seznam povinností nebude výlučný.

Závěrečná zpráva CLR uvádí, že kodifikace základních povinností členů představenstva je nevyhnutelná ze tří základních důvodů a) kodifikace přinese větší srozumitelnost práva, b) případné nedostatky zákona bude možné měnit dle vývoje praxe v obchodních vztazích a c) nutnost řešení základního problému, co CLR nazývá „otázka rozsahu působnosti“, tedy např., v čím zájmu jsou obchodní společnosti řízeny.⁹³

Cílem práce CLR byla modernizace a úprava stávající právní úpravy. Záměrem bylo vytvořit takovou úpravu práva obchodních společností, která bude podporovat konkurenceschopnost anglických obchodních společností, a to s ohledem na skutečnost, že právo obchodních společností vytvořené ve Velké Británii v 19. stol. bylo dlouho standardem pro další země.⁹⁴ Bez ohledu na předchozí a možná již zašlou slávu, nepřestávající vývoj práva obchodních společností si vyžádal rozsáhlou reformu. Právní i obchodní praxe především pociťovala nedostatek v tom, že nebyla jasně stanovena pravidla jednání členů představenstva obchodních společností. Tento nedostatek na jedné straně umožňoval hledat mezery v právu a využívat je nečestně ve svůj prospěch a na druhé straně přinášel právní nejistotu ohledně očekávaného jednání. V souladu s touto ambicí CLR doporučila plnou kodifikaci povinností členů představenstva, která nahradila dosud platná pravidla ekvity a common law.⁹⁵ Při přípravě rekodifikace se CLR a the Law Commission lišily v přístupu, zda výčet povinností členů představenstva má být úplný, tedy má

⁹² FRENCH, Derek a MAYSON, Stephen. *Mayson, French and Ryan on company law*. 25th ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0199547050.

LOWRY, J. The duty of loyalty of company directors: bridging the accountability gap through efficient disclosure. In: *Cambridge Law Journal*. C.L.J. 2009, 68(3).

⁹³ COMPANY LAW REVIEW. *Final Report*, Vol. 1 (2001).

⁹⁴ COMPANY LAW REVIEW. *Final Report*. Vol. 1 (2001).

⁹⁵ COMPANY LAW REVIEW. *Final Report*, Vol. 1 (2001).

obsahovat všechny povinnosti, což byl přístup CLR, anebo má kodifikace obsahovat jenom základní povinnosti s tím, že soudy budou moct povinnosti, které zatím nebyly jasně formulovány, později vyjádřit, což byl přístup the Law Commission.⁹⁶

8.2. Obecné povinnosti členů představenstva stanovené v CA 2006

Obecné povinnosti členů představenstva zakotvené v CA 2006 vycházejí z principů ekvity, spolu s fiduciárními povinnostmi a pravidly nedbalosti upravenými v common law.

Základní povinnosti členů představenstva jsou obsažené v CA 2006 v části 10, kapitole 2 následovně:

- povinnost jednat v mezích pravomocí (s. 171),
- povinnost zajišťovat úspěch společnosti (s. 172),
- povinnost nezávislého úsudku (s. 173),
- povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a svědomitě (s. 174),
- povinnost vyhýbat se střetu zájmů (s. 175),
- zákaz přijímat výhody od třetích osob (s. 176),
- povinnost deklarovat zájem v navrhovaných transakcích nebo ujednání se společností (s. 177).

Všechny povinnosti členů představenstva zakotvené v CA 2006 jsou kumulativní. CA 2006 v s. 179 zakotvuje, že pokud není stanoveno jinak, může v kterémkoliv případě, platit více povinností současně. To znamená, že jedno jednání může způsobit porušení více povinností.

⁹⁶ DAVIES, P. a GOWER L.. *Gower and Davies' principles of modern company law*. 8th ed. London: Sweet, 2008, cii, 1258 p. ISBN 978-042-1949-003.

Výpočet povinností zakotvených v části 10 CA 2006 není výlučný. Common law bude mít i nadále důležitou úlohu v dalším rozvoji obecných povinností členů představenstva.

CA 2006 jasně zakotvil v sekci 178 (2), že všechny stanovené povinnosti členů představenstva mají fiduciární povahu, kromě povinnosti dodržovat povinnost řádné péče, schopností a svědomitosti, která vychází z úpravy nedbalosti obsažené v common law. Základní fiduciární povinnosti byly v průběhu století definované soudními rozhodnutími a mají dlouhou tradici v common law.

8.3. Povaha fiduciární povinnosti a povinnost loajality

Právní teorie nedefinuje pojem fiduciární povinnost jednoznačnou definicí a v průběhu let se objevovaly různé přístupy k tomuto konceptu. Fiduciární povinnost může být vyjádřena jako právní vztah mezi dvěma anebo více stranami, který souvisí s trust a confidence, což lze vyjádřit jako důvěru a spolehnutí. Strany takového vztahu jsou obvykle označovány jako zástupce a oprávněný anebo správce (trustee) a beneficiář. Fiduciář je někdo, kdo jedná pro, anebo za jinou osobu, a to ve vztahu, který je založen na „trust“ - tedy na důvěře.

Členové představenstva bývají často označováni jako osoby s podobným postavením jako tzv. trustees, tedy jsou fiduciáři⁹⁷, i když se jejich postavení v určitých směrech liší od práv a povinností typického trustee.⁹⁸ Co je pro obě funkce zejména společné, je správa majetku, který jim byl svěřen,⁹⁹ a to pro specifický účel a za stanovených podmínek.¹⁰⁰ Trustee a rovněž člen

⁹⁷ FARRAR, John et al. *Farrar's Company Law*. 4th Revised edition. London: Butterworths Law, 1998. ISBN 978-0406048004.

⁹⁸ GORE-BROWNE, Francis. *Gore-Browne on Companies*. 44th Revised edition. Jordans Ltd, 1986. ISBN 978-0853080824.

⁹⁹ BIRD, John. The reform of directors' duties. In: *The reform of UK company law*. De Lacy ed. Cavendish Publishing, 2002, s. 149-178.

¹⁰⁰ Re Forest of Dean Coal Mining Co. (1879) 10 Ch.

představenstva nemají oprávnění využít svěřené pravomoci ve svůj vlastní prospěch, anebo prospěch třetí strany.¹⁰¹ Člen představenstva může, ale na rozdíl od trustee může při nakládání se zdroji společnosti riskovat, což trustee ve své podstatě nemůže.¹⁰²

K formulaci trustu došlo v anglickém právu potom, co bylo právem umožněno držitelům pozemku, aby o jedné třetině pozemku rozhodli v závěti. Tomuto principu předcházela zásada primogenitury. Tento vývoj oddělení držby půdy a užitku vedl k vytvoření konceptu trustu. Držitel pozemku měl možnost část pozemku odčlenit a převést na někoho jiného s tím, že bylo přesně stanovené, k jakému účelu se mají výnosy z pozemku využít. Nastává oddělení právního vlastnictví od vlastnictví užitkového. Oprávněná osoba byla označována jako beneficiář.¹⁰³

Definice fiduciárních povinností má v soudním rozhodování anglických soudů dlouhou tradici. Anglické soudy judikovaly, že je nutné rozlišovat povinnosti, které jsou specifické pro fiduciáře a fiduciáři nimi disponují a povinnosti, kterými fiduciáři mohou být vázání, stejně jako nefiduciáři, tedy povinnosti, které nejsou typické pro fiduciáře. Jak bylo judikováno „rozdílné povinnosti fiduciářů je povinnost loajality.“¹⁰⁴ Z tohoto důvodu vyplývá povinnost fiduciáře jednat výlučně v nejlepším zájmu osoby, vůči které je vázán touto povinností loajality. Jak již bylo uvedeno výše, tato oprávněná osoba bývá často označována jako beneficiář.

Členové představenstva jsou kromě fiduciárních povinností, které byly definovány soudy, vázání povinností „řádné péče a schopností“.¹⁰⁵

¹⁰¹ GEDDES, William. *The Liabilities of Directors of Limited Companies*. London: Sir I. Pitman & Sons, Ltd, 1933.

¹⁰² BIRDS, John a A. BOYLE. *Boyle and Birds' Company Law*. 7th ed. Bristol: Jordan Publishing Ltd, 2009, xcvi. ISBN 978-184-6611-872.

¹⁰³ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007, 879 s. ISBN 978-80-7201-688-4.

¹⁰⁴ *Bristol and West Building Society v Mothew* [1998] 4 All ER 689.

¹⁰⁵ HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492.

V soudním rozhodnutí *Phipps v Boardman*¹⁰⁶ soudce Wilberforce J. definoval podstatu fiduciáře následovně:

„Jedná se o široký princip ekvity, který byl vytvořen soudy ohledně ujištění, že trustees anebo zástupci by neměli získat prospěch v souvislosti anebo prostřednictvím jejich funkce.“

V soudním rozhodnutí *Mothew*¹⁰⁷, soudce Millet L. J. definoval pojem fiduciární povinnosti následujícím způsobem:

„Výraz fiduciární povinnost se správně týká těch povinností, které jsou typické pro fiduciáře a porušení kterých způsobuje jiné právní důsledky než důsledky vyplývající z porušení ostatních povinností.“¹⁰⁸ A dále pokračuje „z uvedeného je zřejmé, že ne každé porušení povinností fiduciářem je porušení fiduciární povinnosti“¹⁰⁹

Millet L. J. v předmětném soudním rozhodnutí vyjádřil, že základem fiduciární povinnosti je povinnost loajality a porušení povinnosti loajality, je neloajalita, to znamená, že pouhá neschopnost (incompetence) není ke vzniku odpovědnosti postačující.¹¹⁰ Citované soudní rozhodnutí představuje jedno z nejvýznamnějších soudních rozhodnutí týkajících se povinnosti loajality.

Cílem fiduciárních povinností je zajištění, aby členové představenstva při výkonu funkce upřednostnili zájem společnosti a ne jejich vlastní zájem. Historicky fiduciární povinnosti byly vytvořené soudní ekvitou s účelem regulace

¹⁰⁶ *Phipps v Boardman* [1964] 1 WLR 993.

¹⁰⁷ *Bristol and West Building Society v Mothew* [1998] 4 All ER 689.

¹⁰⁸ *Bristol and West Building Society v Mothew* [1998] 4 All ER 689.

¹⁰⁹ *Bristol and West Building Society v Mothew* [1998] 4 All ER 689.

také

Hilton v Barker Booth and Eastwood (a firm) [2005] UKHL 8; [2005] 1 W.L.R. 567.

¹¹⁰ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638-8.

chování trustees.¹¹¹ Podstata fiduciárních povinností je víc spojená s konceptem loajality než s konceptem „schopnosti a nedbalosti“. Jednou ze základních funkcí fiduciárních povinností je jejich preventivní funkce. Mají preventivní povahu z důvodu snahy zákonodárce předcházet situacím, ve kterých fiduciáři mohou být pokoušeni zanedbat zájem beneficiáře. Cílem fiduciárních povinností je chránit řádný výkon nefiduciárních povinností a zabránit situacím, které představují riziko porušení povinností, které nemají fiduciární povahu.¹¹²

Preventivní funkce fiduciárních povinností byly zdůrazněné v soudním rozhodnutí *Bray v Ford*¹¹³

„Je nejmenovaným pravidlem práva ekvity, že osoba ve fiduciární pozici, jakou je účastník, není, pokud není jiné výslovně stanovené, oprávněná získat prospěch, není oprávněná ocitnout se v situaci, kde její zájmy a povinnosti jsou v konfliktu. Nezdá se mi, že toto pravidlo tak, jak bylo stanovené, bylo založené na principech morálky. Zdá se mi, že je spíše založené na posouzení, že z povahy lidské povahy existuje riziko, v takových podmínkách, osoby ve fiduciární pozici, že bude svedena zájmem než povinností, a proto upřednostní je před tím, koho byla zavázána chránit.“

Soud v rozhodnutí *Extrasure Travel Insurances Ltd and another v Scattergood and another*¹¹⁴ charakterizoval fiduciární povinnosti následovně:

„Fiduciární povinnosti jsou spojené s konceptem čestnosti a loajality, ne s konceptem schopností. Z mého pohledu právo zakotvuje zřetelný rozdíl mezi fiduciárními povinnostmi a ostatními povinnostmi, kterými je vázaná osoba ve

¹¹¹ CANE, Peter, Joanne CONAGHAN a David M WALKER. *The new Oxford companion to law*. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-019-9290-543.

¹¹² CONAGLEN, Matthew. *The Nature and Function of Fiduciary Loyalty*. L.Q.R. 2005, 121 (Jul). také

CONAGLEN, Matthew. *Fiduciary loyalty: protecting the due performance of non-fiduciary duties*. Portland, OR: Hart Pub., 2010. ISBN 18-411-3583-6.

¹¹³ [1896] A.C. 44.

¹¹⁴ [2002] All ER (D) 307 (Jul).

fiduciární pozici. Fiduciář může být vázán deliktními a kontraktuálními povinnostmi cestui que trust: ale to neznámá, že tyto povinnosti jsou fiduciárními povinnostmi. S ohledem na toto všechno nepřijde mi nic překvapivého na postoji, že ohromná neschopnost, resp. Nezpůsobilost, může být základem pro žalobu z důvodu porušení péče, anebo porušení smlouvy, ale ne porušení fiduciární povinnosti.“

Soudní rozhodnutí, která v průběhu dlouhých let vytvářely podstatu fiduciárních povinností, plnily zásadní úkol i při tvorbě CA 2006, když úprava povinností členů představenstva tak, jak ji definuje zákon, odpovídá dosud platné judikatuře.

Úprava common law již tradičně rozeznává, že povinnost loajality, kterou jsou členové představenstva jako fiduciáři vázání, zahrnuje čtyři základní principy: a) povinnost jednat v dobré víře a v zájmu společnosti, b) povinnost vykonávat povinnosti člena představenstva v dobrém úmyslu c) princip vyloučení střetu zájmů d) princip vyloučení neoprávněného obohacení.¹¹⁵

Základem všech fiduciářů, nejenom členů představenstva, je jednání založené na povinnosti vyhnout se střetu zájmů, označované jako tzv. **pravidlo no conflict** a zákaz získat neoprávněný prospěch v souvislosti s fiduciární povinností, označovaný jako tzv. **pravidlo no profit**.¹¹⁶ Tak, jak již bylo uvedeno výše, členové představenstva jsou kromě fiduciárních povinností, vázání povinností jiné povahy, a to povinností „řádné péče a schopností“.¹¹⁷

8.4. Členové představenstva jsou vázání povinnostmi vůči společnosti

¹¹⁵ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. [1st ed.]. New York: Oxford University Press, 2003. ISBN 978-040 6913-562.

také

GIRVIN, Stephen et al. *Charlesworth's Company Law*. 17th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005. ISBN 978-042-1887-909.

¹¹⁶ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638 8.

¹¹⁷ HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492.

Jak bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, jednou ze základních otázek, se kterou se odborné komise při přípravě nového zákona musely vypořádat, bylo určení, vůči komu jsou členové představenstva vázáni stanovenými povinnostmi. Zákon CA 2006, s. (170 (1)) výslovně stanoví, že členové představenstva jsou vázáni obecnými povinnostmi specifikovanými v sekci 171 až 177 vůči společnosti. Toto zákonné ustanovení znamená, že členové představenstva jsou vázáni povinnostmi přímo vůči společnosti a ne vůči akcionářům, věřitelům společnosti anebo předchozím členům představenstva.¹¹⁸ Z toho vyplývá, že jenom společnost je oprávněná dožadovat se dodržení této povinnosti, případně uplatnit nárok žalobou.¹¹⁹ Tento princip vychází z práva common law¹²⁰ a zákonná úprava ho jenom převzala.

CA 2006 v s. (170 (1)) stanoví, že zákonnými povinnostmi je vázán „člen představenstva“. Uvedený pojem „člen představenstva“ zahrnuje jednak faktického člena představenstva a samozřejmě, že i de jure člena představenstva, tedy osobu, která je formálně ustavená do funkce. Dle CA 2006, s. 250 je členem představenstva osoba vykonávající funkci člena představenstva bez ohledu na to, jak je tato pozice označována, tj. může být pojmenována odlišně. Uvedené zákonné ustanovení se ale netýká de facto člena představenstva. Odpovědnost faktického člena představenstva se vyvozuje analogicky a soudní judikatura se v tomto přístupu i ustálila, a to, že faktický člen představenstva je taktéž vázán stanovenými obecnými povinnostmi, a to fiduciárními i ostatními.¹²¹

Princip, že členové představenstva jsou vázáni fiduciárními povinnostmi vůči společnosti a ne vůči akcionářům, byl aplikován v soudním rozhodnutí *Peskin v Anderson*.¹²² V tomto soudním případě spor vznikl z důvodu prodeje společnosti

¹¹⁸ DAVIES, P. a GOWER L. *Gower and Davies' principles of modern company law*. 8th ed. London: Sweet, 2008, cii., ISBN 978-042-1949-003.

¹¹⁹ LOOSE, Peter, Michael GRIFFITHS a David IMPEY. *The company director: powers, duties and liabilities*. 10th ed. Bristol: Jordans, c2008, lxvi, ISBN 18-466-1089-3.

¹²⁰ *Percival v Wright* [1902] 2 Ch. 421.

¹²¹ *Re Lo-Line Electric Motors Ltd* [1988], [1988] Ch. 477.

¹²² [2001] 1 BCLC 372.

RACL (Royal Automobile Club Ltd.). Každý z členů společnosti získal z prodeje £ 34.000. Žalobci v případě byli původní členové společnosti klubu, kteří přestali být členy společnosti tři roky před tím, než společnost byla prodána. Vznegli žalobu na náhradu škody proti členům představenstva společnosti způsobenou porušením fiduciární povinnosti. Tvrdili, že členové představenstva mají povinnost informovat předchozí členy společnosti o připravovaném prodeji, aby předchozí členové si mohli znovu obnovit členství. Odvolací soud odmítl žalobu z důvodu, že členové představenstva nejsou vázáni fiduciárními povinnostmi vůči členům společnosti.

Podobně v rozhodnutí *Ultraframe (UK) Ltd. v Fielding*¹²³ soud rozhodl, že „v *common law* členové představenstva jsou vázáni povinnostmi vůči společnosti samé, a ne vůči akcionářům“.

A dále v *Multinational Gas & Petrochemical Co v Multinational Gas & Petrochemical Services Ltd*¹²⁴:

„Členové představenstva jsou opravdu ve fiduciárním vztahu vůči společnosti, když jsou ustanoveni rozhodovat o záležitostech společnosti a jsou vázáni vůči společnosti fiduciárními povinnostmi, ačkoliv ne vůči věřitelům, současným nebo minulým, anebo určitým konkrétním akcionářům.“

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že člen představenstva je povinen dodržovat stanovené fiduciární povinnosti vůči společnosti, to znamená, že fiduciární vztah je mezi ním a společností.

8.5. Stínoví členové představenstva

Není zcela zřejmé, do jaké míry se obecné povinnosti členů představenstva zakotvené v CA 2006 aplikují na stínové členy představenstva. Pojem „stínový člen

¹²³ [2005] EWHC 1638.

¹²⁴ [1983] Ch. 258.

představenstva“ je definovaný v CA 2006 v s. 251 jako „osoba, dle jejíž instrukcí nebo pokynů jsou členové představenstva zvyklí jednat“. O stínovém členu představenstva se nebude jednat, pokud členové představenstva jednají na základě pokynu takové osoby jakožto odborníka, pokud byl udělen v rámci výkonu jeho profesionálních schopností.

V soudním rozhodnutí *Ultraframe (UK) Ltd v Fielding*¹²⁵ soud rozhodl, že stínoví členové představenstva nejsou vázáni stejným rozsahem povinností jako de jure a de facto členové představenstva. Neznamená to, že stínoví členové představenstva nejsou vázáni žádnými fiduciárními povinnostmi. Stínoví členové představenstva jsou vázáni fiduciárními povinnostmi vůči společnosti, ale v omezeném rozsahu.

Nepřímý vliv stínových členů představenstva, kteří nedisponují přímo s majetkem společnosti, nebude obvykle stačit k tomu, aby byly u nich zakotvené fiduciární povinnosti.¹²⁶

Dle ustanovení s. 170 (5) CA 2006 se ustanovení ohledně obecních povinností vztahují na stínové členy představenstva v takových případech a v takovém rozsahu, v němž se na ně vztahují odpovídající pravidla common law a ekvity. To znamená, že soud při aplikaci tohoto ustanovení zákona bude muset nejdříve rozhodnout, které pravidlo common law anebo pravidlo equity se aplikuje na stínové členy představenstva v době, kdy bylo rozhodné jednání a pak rozhodnout, které z těchto pravidel a principů odpovídají všeobecným povinnostem zakotveným v zákoně. Rozsah, ve kterém se shodují, se bude aplikovat na stínové členy představenstva, což znamená, že pokud stínoví členové představenstva nejsou

¹²⁵ [2005] EWHC 1638 (Ch.).

¹²⁶ [2005] EWHC 1638 (Ch.).

vázání danou povinnostmi dle všeobecných principů nebo pravidel equity, tak nejsou vázání ani odpovídající zákonnou povinností.¹²⁷

8.6. Trvání povinnosti a kumulativnost povinností členů představenstva

Je zcela zřejmé, že během výkonu funkce jsou členové představenstva vázání stanovenými povinnostmi vůči společnosti. Ale je otázkou, v jakém rozsahu tyto povinnosti trvají po tom, co člen představenstva přestane vykonávat svoji funkci ve společnosti.

CA 2006 v s. 170 (2) (a) stanoví, že člen představenstva, který přestal vykonávat funkci člena představenstva, je i nadále vázán povinností vyhnout se střetu zájmu v souvislosti s využitím každého majetku, informaci, anebo příležitosti, o které se dozvěděl v době, kdy byl členem představenstva. Okamžik, kdy se člen představenstva dozvěděl o tomto majetku, informaci anebo příležitosti, je rozhodující pro aplikaci daného ustanovení. K uvedené skutečnosti muselo dojít v době, kdy vykonával funkci člena představenstva.

Bývalý člen představenstva má rovněž zakázané přijmout výhody pocházející od třetích stran související se záležitostmi vykonanými anebo opomenutými členem představenstva v období před tím, než přestal vykonávat funkci člena představenstva (s. 170 (2) (b)).

CA 2006 v s. 170 (2) nspecifikuje žádný časový limit ohledně odpovědnosti členů představenstva. Pro trvání odpovědnosti není rozhodující doba, po kterou funkci člen představenstva nevykonává, pokud záležitost, která mu poskytla neoprávněnou výhodu, vznikla v čase, kdy funkci vykonával.¹²⁸

¹²⁷ HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492

¹²⁸ HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492

V soudním rozhodnutí *Ultraframe (UK) Ltd v Fielding*¹²⁹ soud uvedl, že pravidlo „zákaz střetu zájmů“ se přestává aplikovat na členy představenstva potom, co člen představenstva přestane vykonávat funkci člena představenstva. S tím, že ukončení funkce nebude znamenat, že člen představenstva již není odpovědný za porušení „pravidla zákazu profitu“, pokud využije majetek společnosti, anebo informace, kterou získal během výkonu funkce člena představenstva.¹³⁰

Jak již bylo uvedeno výše v textu, fiduciární povinnost loajality je založena na dvou základních principech: povinnosti vyhnout se střetu zájmů (no conflict rule) a pravidla zákazu získání neoprávněného prospěchu (no profit rule).

8.7. Povinnost vyhnout se střetu zájmů - „no conflict rule“ a zákaz neoprávněného prospěchu – „no profit rule“

V ustanovení s. 175 CA 2006 je zakotvena povinnost člena představenstva vyhnout se střetu zájmů, když člen představenstva má povinnost vyhnout se situacím, v nichž má anebo může mít přímý anebo nepřímý zájem, který je nebo může být v rozporu se zájmy společnosti. S tím, že uvedené platí zejména v souvislosti s využíváním jakéhokoliv majetku, informací anebo příležitostí (příčemž nezáleží na tom, zda by společnost mohla využít tento majetek, informace anebo příležitost). Zákon dále uvádí, že tato povinnost není porušena, pokud nelze mít důvodně za to, že daná situace povede ke střetu zájmů, nebo jestliže byl udělen souhlas.

Princip, že člen představenstva by se měl vyhnout situacím, ve kterých je jeho osobní zájem, anebo by mohl být, v konfliktu zájmů těch, které je povinen chránit, je zakotven již víc než 150 let.¹³¹

¹²⁹ [2005] EWHC 1638 (Ch.).

¹³⁰ [2005] EWHC 1638 (Ch.).

¹³¹ *Aberdeen Rly Co v Blaikie Bros*, [1843-60] All ER Rep 249.

Ustanovení s. 175 CA 2006, které zakotvuje povinnost vyhnout se střetu zájmů, nahradilo dvě předcházející fiduciární povinnosti, které platily v common law – dle první povinnosti, **člen představenstva nemůže vstoupit do situace, kde střet zájmů mezi jeho zájmem a zájmem společnosti může vzniknout a dle druhé povinnosti, člen představenstva nemůže využít své fiduciární postavení, znalosti, informace anebo příležitost, které vyplývají z funkce člena představenstva k získání neoprávněného profitu.**¹³² Jak již bylo uvedeno, jedná se o dvě základní složky fiduciární loajality, což uvedl soud v soudním rozhodnutí *Bray v Ford*¹³³ z roku 1896. Je zřejmé, že navzdory kodifikaci bude nutné zákonem stanovené povinnosti vykládat s ohledem na zásady common law, které je vytvořilo.¹³⁴

Sekce 175 CA 2006 se aplikuje na přímé a nepřímé konflikty zájmů, aktuální, anebo v budoucnu možné konflikty zájmů, konflikty povinností a konflikty zájmů a taktéž konflikty zájmů a povinností.¹³⁵

Povinnost vyhnout se střetu zájmů byla definována soudy v průběhu dlouhého období, které svým rozhodováním ohledně střetu zájmů vytvořily rozsáhlý komplex, tzv. case law.

Klasickou autoritou, která se věnuje střetu zájmů členů představenstva, je *Aberdeen Rly Co v Blaikie Bros*¹³⁶. V tomto soudním případě střet zájmů vznikl, protože člen představenstva společnosti, která realizovala obchod s jinou obchodní společností, byl zároveň řídicím partnerem v této druhé obchodní společnosti. Člen představenstva reprezentoval prodejce zboží a rovněž i kupujícího, ale s tím, že jejich zájmy byly opačné. Prodávající chce totiž prodat zboží za nejvyšší možnou

¹³² GRIFFITHS, B. *Dealing with directors' conflicts of interest under the Companies Act 2006*. (2008) 23 BJIB & FL 292.

¹³³ [1896] A.C. 44.

¹³⁴ KERSHAW, David. *Company law in context: text and materials*. New York: Oxford University Press, 2009, xlvii, ISBN 01-992-1594-4.

¹³⁵ GRIFFITHS, B. *Dealing with directors' conflicts of interest under the Companies Act 2006*. (2008) 23 BJIB & FL 292.

¹³⁶ [1843-60] All ER Rep 249.

cenu a kupující má zájem koupit zboží tak levně, jak jen to je možné. V uvedené situaci vznikl jasný konflikt zájmů.

Soud v citovaném rozhodnutí *Aberdeen*¹³⁷ zakotvil základní pravidlo:

„Jde o pravidlo univerzálního použití, když nikdo, kdo je vázán takovými povinnostmi, by neměl být oprávněn vstoupit do jednání, ve kterých má nebo může mít osobní zájem v konfliktu se zájmy, které má chránit.“

Je důležité podotknout, že k aplikaci pravidla zákazu střetu zájmů stačí, že možný konflikt zájmů potenciálně může vzniknout.

V právní teorii pravidlo zákazu střetu zájmů a pravidlo zákazu neoprávněného profitu jsou dvě samostatná pravidla.¹³⁸ Každé může být aplikováno nezávisle na tom druhém anebo obě mohou být aplikované současně v dané situaci. Zákonné ustanovení nedefinuje pravidlo zákazu neoprávněného prospěchu jako samostatnou povinnost, ale podřizuje je pod pravidlo zákazu střetu zájmů. Ustanovení sekce 175 CA 2006 zahrnuje všechny situace konceptu tzv. „korporátních příležitostí“, které souvisejí s pravidlem zákazu neoprávněného prospěchu.¹³⁹

Výše uvedená pravidla aplikují soudy striktně. Odůvodnění tohoto přístupu je to, že jejich účelem je jednak odrazení od nevhodných aktivit a rovněž vždy se objevovaly těžkosti se sledováním jednání členů představenstva ze strany akcionářů. Pokud členové představenstva jsou vázáni uvedenými fiduciárními povinnostmi, redukuje to problémy spojené s monitoringem jejich jednání.¹⁴⁰

¹³⁷ [1843-60] All ER Rep 249.

¹³⁸ DE LACY, John. *The reform of United Kingdom company law*. London: Cavendish Pub., 2002, xlvii. ISBN 18-594-1693-4.

¹³⁹ SEALY, L. The statutory statement of directors' duties : the devil in the detail. *CompanyLaw Newsletter*. 2008.

¹⁴⁰ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638-8.

Pravidlo zákazu střetu zájmů tak, jak je obsaženo v s. 175 (1), je definováno velmi široce. Jak již bylo uvedeno, aplikuje se na situace, ve kterých člen představenstva má anebo může mít přímý anebo nepřímý zájem, který je v konfliktu anebo potenciálně může být v konfliktu se zájmy společnosti. V praxi se bude objevovat velké množství situací, které budou spadat pod takto definované pravidlo. Z povahy fiduciárních povinností vyplývá, že pravidlo zákazu střetu zájmů má preventivní povahu. Pro aplikaci daného zákazu bude proto rozhodné, zda existuje reálná možnost, že konkrétní jednání může porušit stanovenou povinnost. V soudním rozhodnutí *Boardman v Phipps*¹⁴¹ Lord Upjohn vysvětluje význam fráze „potenciálně může vzniknout“, která použil zákonodárce i v s. 175 (1). Výraz „potenciálně může vzniknout“ představuje situaci, kdy jiná rozumná osoba by za daných podmínek a s ohledem na podstatné skutečnosti usoudila, že existuje reálná možnost střetu zájmů. Nestačí, že pouze teoreticky, za určitých nereálných podmínek, by střet mohl vzniknout.

Jednou ze situací, ve kterých je velmi pravděpodobné, že střet zájmů může vzniknout, je výkon funkce ve více představenstvech. Pokud člen představenstva vykonává funkci člena představenstva současně v jiné společnosti, může se velmi lehkou dostat do konfliktní situace. Tato možnost je větší, pokud společnosti podnikají ve stejném předmětu podnikání. Ale dokonce i v případě, že společnosti mají jasně odlišný předmět podnikání, člen představenstva upřednostněním zájmu jedné společnosti může porušit fiduciární povinnost, vůči druhé společnosti. Například člen představenstva vykonává funkci člena představenstva ve společnosti, která se specializuje na výrobu nábytku. Druhá společnost, ve které člen představenstva vykonává funkci člena představenstva, se zabývá vydáváním reklamních novin. Člen představenstva může porušit fiduciární povinnost vůči jedné ze společností přípravou smlouvy mezi těmito dvěma společnostmi, např. poskytnutím neodůvodněné slevy z ceny reklamy.

¹⁴¹ [1966] 3 All ER 721.

Výkon funkce ve více představenstvech není zákonem zakázáno. A to z důvodu, že ne každé vícenásobné členství v představenstvech znamená automaticky porušení pravidla zákazu střetu zájmů upraveného na s. 175 CA 2006. Soudy aplikují uvedený benevolentní přístup, při posuzování vícenásobného členství v představenstvu, pokud neexistuje jasný střet zájmů.¹⁴²

V případě, že reálná možnost střetu zájmů existuje, vznikne povinnost zveřejnění tohoto zájmu a následného schválení. V případě, že člen představenstva nezíská toto schválení, musí se vzdát dané funkce, která je ve střetu zájmů.¹⁴³

Autorita, která souvisí s pravidlem zákazu neoprávněného obohacení a členství ve více představenstvech, je *Bristol and West BS v Mothew*,¹⁴⁴ kde soud rozhodl následovně:

„Dokonce v případě, že fiduciář řádně jedná vůči zastoupenému s potenciálně konfliktním zájmem, musí jednat v dobré víře v zájmu každého a nesmí jednat s cílem upřednostnit zájem jednoho z nich před druhým... nazval bych to povinností „dobré víry“. Ale jedná se o víc, než toto. On nesmí dovolit, aby výkon jeho povinností k jednomu zastoupenému byl ovlivněn jeho vztahem ke druhému. Musí sloužit každému tak věrně a loajálně, jakoby kdyby byl jediný zastoupený. ...fiduciář se musí starat, aby se nedostal do situace, kde je střet zájmů, takže on nemůže splnit jeho povinnost jednomu zastoupenému bez porušení jeho povinností vůči druhému zastoupenému“

Vedoucí autoritou pro pravidlo zákazu střetu zájmu je soudní rozhodnutí *Bhullar v Bhullar*.¹⁴⁵ V uvedeném soudním případě dva členové představenstva rodinné firmy porušily jejich fiduciární povinnosti, když získali přílehlou nemovitost pro

¹⁴² GRIFFITHS, B. *Dealing with directors' conflicts of interest under the Companies Act 2006*. (2008) 23 BJIB & FL 292.

¹⁴³ In *Plus Group Ltd v Pyke* [2002] 2 BCLC 201.

¹⁴⁴ [1996] 4 All ER 698.

¹⁴⁵ [2003] EWCA Civ 424.

vlastní obohacení, bez toho, aby informovali společnost o možnosti využití této příležitosti. V tomto případě podstatnou otázkou nebylo „zda strana, vůči které byl člen představenstva zavázán povinností (v tomto případě obchodní společnost), měla nějaký zájem na této příležitosti¹⁴⁶, ale zda existovala reálná možnost střetu zájmu. Důležité pro společnost bylo získat relevantní informace ohledně dané příležitosti a nebylo podstatné, zda společnost mohla anebo měla zájem využít danou příležitost.

V dalším soudním rozhodnutí *Industrial Development Consultants Ltd v Cooley*¹⁴⁷ člen představenstva porušil fiduciární povinnost vůči společnosti vyhnout se situacím, ve kterých jeho osobní zájem potenciálně může být v konfliktu se zájmem společnosti. Cooley byl člen představenstva IDC a měl účast na transakci se společností Easter Gas Board. Vyjednávání kontraktu selhala. Později Easter Gas Board vyjádřila zájem zaměstnat Cooleyho. Cooley opustil svou pozici v původní společnosti IDC a uzavřel kontrakt s Easter Gas Board, předmětem kterého byl stejný obsah, o který se v předchozím roce ucházela společnost IDC.

8.7.1. Zákaz neoprávněného prospěchu

Základním principem každého fiduciárního vztahu je, že fiduciář není oprávněn získat neoprávněný prospěch z titulu fiduciární pozice.¹⁴⁸

Pravidlo zákazu střetu zájmů, které je upravené v s. 175 CA 2006, je doplněné v s. 175 (2) pravidlem zákazu neoprávněného prospěchu, které zakazuje využití majetku, informace anebo příležitosti, které by mohlo způsobit střet zájmů.

Sekce 175 (2) doslovně uvádí „každý majetek, informace, anebo příležitost“ s tím, že tento majetek nemusí patřit společnosti. Člen představenstva musí zvážit, zda

¹⁴⁶ [2003] EWCA Civ 424.

¹⁴⁷ [1972] 1 WLR 443.

¹⁴⁸ Meinhard v Salmon (1928) 164 NE 545.

takové využití majetku, informace, příležitosti může vyvolat zakázaný střet zájmů. Povinnost zakotvená v s. 175 (2) je založená na ekvitní **doktríně, tzv. korporátní příležitosti, na základě které členové představenstva nemohou využít obchodní příležitost pro sebe, pokud to byla příležitost, která náležela společnosti.**¹⁴⁹ **S tím, že není podstatné, zda společnost obchodní příležitost mohla pro sebe využít nebo nikoliv.**¹⁵⁰

V soudním rozhodnutí *Quarter Master UK Ltd v. Pyke*¹⁵¹ soud vysvětlil situaci takového využití nemovitosti, které je ve střetu se zájmy společnosti:

„.....Člen představenstva jako fiduciář nesmí bez schválení ze strany společnosti vstoupit do situace, kde jeho osobní zájem je v konfliktu, anebo může být v konfliktu s fiduciární povinností chránit společnost.

Pokud je v pozici, kde jeho osobní zájem je v konfliktu se zájmy společnosti, má povinnost upřednostnit zájem společnosti. Musí ale existovat reálná možnost konfliktu...“

Jedná se o základní prvek fiduciární povinnosti, že člen představenstva nemůže využít příležitost, která náleží společnosti a využít ji ve svůj prospěch. Další klasickou autoritou v common law, která souvisí s pravidlem zákazu neoprávněného prospěchu, je soudní rozhodnutí z roku 1726 *Keech v Sandford*¹⁵². Toto soudní rozhodnutí zakotvilo základní pravidlo, že fiduciář nemůže získat neschválený prospěch, pokud vykonává funkci člena představenstva. V daném případě se jednalo o to, že dítě v rámci dědění získalo pozici nájemce majetku. Pokud bylo dítě nezletilé, jeho zájem chránil správce (trustee). Nájemní vztah byl ukončený před dosažením zletilosti dítěte. Pronajímatel odmítnul znovu

¹⁴⁹ HEMRAJ, M. Duty of loyalty: Company Directors' positive obligation to disclose their own misconduct. *Company Lawyer*. 2006, roč. 27, č. 6.

¹⁵⁰ HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492.

¹⁵¹ [2004] EWHC 1815 (Ch.).

¹⁵² (1726) Sel Cas Ch. 61.

obnovit kontrakt, ale správce (trustee) využil příležitost k pronájmu místo dítěte, které zastupoval. Soud rozhodl, že správce neměl oprávnění obnovit daný nájemný vztah ve svůj prospěch, ale měl ho obnovit ve prospěch dítěte, které bylo beneficiářem, a to, i kdyby využití dané příležitosti správcem nemělo povahu žádného podvodného anebo nečestného jednání.

Soud v uvedeném rozhodnutí *Keech v Sandford*¹⁵³ vysvětlil pravidlo zákazu neoprávněného prospěchu následovně:

„I když neříkám, že je v daném případě přítomný podvod, ale stejně měl trustee radši nájem nevyužít, než ho mít pro sebe. Může se to zdát přísné, že trustee je jedinou osobou lidstva, kdo nemůže využít nájem, ale je velmi správné, že pravidlo by mělo být striktně dodržené, a ani v nejmenším uvolněno.“

Pravidlo uvedené v citovaném rozhodnutí *Keech v Sandford* bylo později aplikované v dalším soudním rozhodnutí *Regal (Hastings) Ltd v Gulliver*¹⁵⁴. V tomto případě soud rozhodl, že členové představenstva získali neoprávněný prospěch v důsledku toho, že vykonávali funkci člena představenstva ve společnosti:

„Pravidlo ekvity, které spadá na ty, kteří využitím fiduciární pozice získali prospěch, a vznikla jim v tom důsledku odpovědnost, v žádném případě nezávisí na podvodu, nebo absenci bona fides anebo na otázkách anebo posouzení, zda majetek by byl anebo měl jinak patřit žalobci, anebo zda riskoval anebo jednal pro výhodu žalobce, anebo zda žalobce byl ve skutečnosti poškozen anebo zvýhodněn tímto jednáním. Odpovědnost vznikla na základě skutečnosti, že se obohatil. Obohacený, jakkoliv čestný a s dobrým úmyslem, nemůže se vyhnout riziku vzniku odpovědnosti.“

¹⁵³ (1726) Sel Cas Ch. 61.

¹⁵⁴ [1967] 2 A.C. 134.

Soud ve výše uvedeném rozhodnutí vyjádřil jednu z nejzákladnějších myšlenek, na kterých stojí pravidlo zákazu neoprávněného prospěchu. Pro aplikaci daného pravidla není podstatné, zda člen představenstva jednal ve zlém úmyslu, ale jenom ta skutečnost, že z titulu výkonu své funkce získal prospěch, ke kterému neměl oprávnění.

Jak již bylo uvedeno výše, povinnost zakotvená v s. 175 (2) vyjadřuje ekvitní doktrínu tzv. obchodní příležitosti. Uvedená doktrína je založená na porušení fiduciární povinnosti loajality členem představenstva využitím příležitosti, která by náležela společnosti, ve svůj vlastní prospěch. Tradiční autoritou, která souvisí s doktrínou tzv. obchodní příležitosti je *Canadian Aero Service Ltd v O'Malley*,¹⁵⁵ které je rozhodnutím Nejvyššího soudu v Kanadě. Soud rozhodl, že kdokoliv, kdo je v kontrolní pozici, má stejné fiduciární povinnosti směrem ke společnosti jako člen představenstva. Žalovaní nebyli formálně jmenováni do funkce členů představenstva společnosti „Canaero“ z důvodu rozporu s kanadským právem, pod které spadala mateřská společnost, které „Canaero“ byla dcerou. Případ Canaero je jasným příkladem doktríny tzv. obchodní příležitosti. Společnost Canaero podnikala v topografii a v oblasti geofyzikálního průzkumu. Společnost měla zájem získat velký kontrakt s Guyanou, která zvažovala mapování území. Dva členové představenstva Canaera – žalovaní, byli zahrnutí v přípravných pracích na tomto kontraktu. Později opustili funkce členů představenstva v společnosti Canaero a vytvořili novou společnost, která přímo konkurovala Canaeru, a to z důvodu, že tato nová společnost měla zájem získat stejný kontrakt s Guyanou jako Canaero. Soud rozhodl, že žalovaní využili informaci, kterou získali v Canaero, a následně Canaero zažalovalo tyto bývalé členy představenstva, a rovněž i jimi nově založenou společnost.

Pro posouzení, zda by se v dané situaci mělo aplikovat pravidlo zákazu neoprávněného prospěchu, není podstatné, zda společnost mohla anebo zda byla

¹⁵⁵ (1971) 23 D.L.R. (3d) 632.

schopná příležitost, která je předmětem konfliktu, využít.¹⁵⁶ **Doktrína obchodní příležitosti je založena na skutečnosti, že člen představenstva jako fiduciář nemůže využít příležitost, která náleží společnosti.** K určení, která příležitost náleží společnosti, soudy aplikují striktní přístup. Jak soud uvedl v rozhodnutí *Regal (Hastings) Ltd v. Gulliver*¹⁵⁷, je lepší aplikovat přísné pravidlo, než pokusit se rozhodnout, zda společnost mohla anebo by obchodní příležitost využila.

Z důvodu právní jistoty je vhodnější, aby soudy aplikovaly tento striktní přístup. Soudy častokrát nemohou zjistit všechny okolnosti týkající se dané obchodní příležitosti. Soudy aplikují princip, že pozice společnosti není relevantní při posouzení odpovědnosti členů představenstva pro porušení této povinnosti. Uvedený přísný přístup byl vyjádřen soudem v případě *Bhullar v Bhullar*¹⁵⁸ tak, že společnosti náleželo právo na informaci o dané obchodní příležitosti s tím, že žalovaní členové představenstva měli povinnost tuto informaci společnosti poskytnout.

V odborné veřejnosti se objevují diskuze ohledně míry striktnosti, s jakou by soudy měly tuto povinnost posuzovat. Jak již bylo uvedeno výše, převážil přístup, že striktní přístup je nevyhnutelný pro zajištění právní jistoty.

Soud v rozhodnutí *Wilkinson v West Coast Capital*¹⁵⁹ rozlišil situaci, kdy se pravidlo zákazu neoprávněného prospěchu nebude aplikovat.

„Při posouzení, zda povinnost zákazu neoprávněného prospěchu byla porušena, je potřeba odlišit situaci, kdy společnost neměla zájem o příležitost z důvodu např. nedostatku kapitálu. V takové situaci příležitost musela být prezentována společnosti a společnost následně mohla posoudit tuto příležitost a rozhodnout se, zda příležitost využije anebo odmítne. Od této situace je odlišná situace, kde

¹⁵⁶ GRIFFIN, S. *Conduct amounting to a breach of the conflict of interest duty*. Co. L.N. 2010, 268.

¹⁵⁷ [1942] UKHL 1.

¹⁵⁸ [2003] 2 BCLC 241.

¹⁵⁹ *Wilkinson v West Coast Capital* [2007] BCC 717.

společnost nevyužila příležitost kvůli vnitřním omezením, které jí v tom bránily. Pokud jsou, existují taková formální omezení, pravidlo zákazu profitu se nebude aplikovat.

8.7.2. Zákon omezuje rozsah aplikace povinnosti zákazu střetu zájmů

Povinnost vyhnout se konfliktu zájmů zakotvená v s. 175 je definována široce. Proto CA 2006 stanoví určité omezení na aplikaci zákonného zákazu střetu zájmů. První limit je obsažen v s. 175 (4) (a), který zakotvuje, že povinnost není porušena, pokud nelze mít důvodně za to, že daná situace povede ke střetu zájmů.

Soud v rozhodnutí *Boulting v ACTAT*¹⁶⁰ posuzoval, v jakém rozsahu by se měla zákonem stanovená povinnost aplikovat:

„Diskutovali jsme ohledně změny tohoto pravidla. Potvrdilo se, že se nemůže aplikovat na případy, kde výkonný ředitel si smluvil odměnu příliš vysoko se svou společností, anebo si vzal příliš dlouhou dovolenou, anebo pobýval neodůvodněně v luxusním hotelu, když byl na pracovní cestě. Takto široké pravidlo musí být aplikované s užitím zdravého úsudku (common sense) a s ohledem na podmínky, ve kterých posledních 200 let a víc se toto pravidlo aplikovalo a bylo využíváno. Musí se aplikovat realisticky ke skutečnostem odhalujícím reálný konflikt povinnosti a zájmu a ne na nějaký teoretický anebo rétorický střet. Je zbytečné uplatnit toto pravidlo v případě ředitele, který si vzal příliš dlouhou dovolenou anebo pobýval v příliš drahém hotelu, v daném případě jde o jednoduché porušení povinnosti sloužit společnosti věrně.“

Uvedené omezení povinnosti zákazu střetu zájmů je založené na common law principu, že fiduciář nebude odpovědný za porušení povinnosti, pokud v dané situaci neexistuje reálná možnost střetu zájmů.¹⁶¹

¹⁶⁰ [1963] 1 All ER 716.

V situaci, kde je zřejmé, že může vzniknout střet zájmů, člen představenstva bude muset získat souhlas daný představenstvem k tomu, aby se vyhnul možnému vzniku odpovědnosti pro porušení povinnosti (s. 175 (4) (b)). Podmínky souhlasu jsou dané v s. 175 (5). Sekce 175 (5) rozlišuje možnost udělit souhlas v soukromé společnosti a ve veřejné společnosti. Pokud má společnost povahu soukromé společnosti, pak členové představenstva mohou dát souhlas, pokud stanovy společnosti nevylučují udělení takového souhlasu. Ve veřejných společnostech je situace rozdílná. Veřejné společnosti musí ve svých stanovách obsahovat ustanovení, aby členové představenstva měli oprávnění schválit takové jednání, které je ve střetu zájmů, na základě návrhu, který jim byl předložen. Souhlas pak musí být udělen způsobem, který stanoví stanovy.

Udělení souhlasu musí být v soukromé i veřejné společnosti uskutečněno se zachováním nezávislosti. Toto vyžaduje, že nesmějí být porušeny podmínky minimálního hlasovacího kvóra s tím, že hlasy členů představenstva, o kterých se hlasuje nebo jiných dotčených členů představenstva nesmí být zahrnuty. Dotčenými členy představenstva jsou myšleni členové představenstva, kteří mají finanční anebo jiný osobní zájem na předmětné transakci.

Schválení předmětného jednání může být uděleno způsobem upraveným v s. 180 (4) (b), dle které v případě, že stanovy společnosti obsahují ustanovení upravující střet zájmů, obecné povinnosti nejsou porušeny, pokud je jednání v souladu s těmito ustanoveními. Toto ustanovení není absolutní a je omezeno s. 232, která zakazuje taková ustanovení, která směřují k ochraně členů představenstva před odpovědností, která by mu jinak vznikla v souvislosti s nedbalostí, prodlením, porušením povinnosti nebo porušením důvěry ve vztahu ke společnosti. Jinými slovy, zákon vylučuje omezit odpovědnost členů představenstva.

¹⁶¹ Boardman v Phipps [1967] 2 AC 46.

Povinnost zákazu střetu zájmů stanovená v s. 175 se aplikuje na transakce zahrnující třetí strany a nebude se aplikovat na střety zájmů vzniklé v souvislosti s transakcí nebo ujednáním uzavřeným členem představenstva se společností (s. 175 (3)). Zákon obsahuje úpravu takových transakcí v s. 177 a 182. CA 2006 upravuje v ust. s. 182 povinnost člena představenstva o prohlášení zájmu v již existující transakci anebo ujednání. Dle tohoto ustanovení, pokud je člen představenstva společnosti jakkoliv zainteresován přímo nebo nepřímo na nějaké transakci nebo ujednání uzavřeném společností, je povinen ostatním členům představenstva oznámit povahu a rozsah tohoto zájmu, pokud se na uskutečnění prohlášení nebude vztahovat s 177. CA 2006 v s. 177 stanoví pravidla ohledně prohlášení o existujícím zájmu v navrhované transakci nebo ujednání. Uvedené prohlášení musí být učiněné přesně v souladu se zákonnými náležitostmi. Jedná se o fiduciární povinnost a shodně s common law, člen představenstva má důkazní povinnost, že uskutečnil úplné prohlášení o zájmu před tím, než společnost uzavřela transakci nebo ujednání. Prohlášení může být provedeno na schůzi členů představenstva nebo písemným prohlášením adresovaným ostatním členům představenstva. Povinnost vydat prohlášení nevznikne v případě, že člen představenstva si není zájmu vědom, nebo v případě, že člen představenstva neví o předmětné transakci nebo ujednání, to neplatí, pokud se jedná o záležitost, o které člen představenstva měl důvodně vědět (s 177 (5)). Člen představenstva nemá povinnost oznámit zájem, pokud nemůže důvodně mít za to, že tento zájem vyvolá střet zájmů, případně pokud o něm ostatní členové představenstva již vědí.

8.8. Povinnost deklarovat zájem v navrhovaných transakcích anebo dohodách

CA 2006 v s. 177 upravuje povinnost deklarovat zájem člena představenstva v navrhovaných transakcích anebo dohodách se společností. Dle tohoto ustanovení, v případě, že je člen představenstva jakýmkoliv způsobem přímo nebo nepřímo zainteresován na navrhované transakci nebo ujednání se společností, musí oznámit povahu a rozsah této zainteresovanosti ostatním členům představenstva před tím,

než společnost vstoupí do transakce anebo ujednání. Po uskutečnění takového povinného prohlášení, společnost se může rozhodnout, zda vstoupí do kontraktu anebo ne a pokud ano, zda se přijmou speciální podmínky kontraktu.

Sekce 177 zakotvuje povinnost prohlášení o potenciálním střetu zájmů. Zveřejnění tohoto zájmu je potřebné kvůli tomu, aby společnost mohla učinit informované rozhodnutí ohledně předmětného kontraktu.

CA 2006 zakotvuje v s. 177 (5) a (6) výjimky z povinnosti odhalit potenciální konflikt zájmů. V první řadě deklarace není potřebná v případě, že člen představenstva si není vědomý tohoto zájmu anebo kde člen představenstva neví o předmětné transakci anebo dohodě.

Má se za to, že člen představenstva si je vědom takových záležitostí, o kterých by měl důvodně vědět. (177 (5)). Povinná deklarace zájmu není vyžadována také, pokud se nemůže mít důvodně za to, že tento zájem vyvolá střet zájmů, pokud ostatní členové představenstva o něm již vědí s tím, že se má za to, že jsou si vědomi všeho, o čem by měli důvodně vědět, nebo pokud se tento zájem týká podmínek jeho smlouvy o poskytování služeb, které byly nebo mají být posouzeny na schůzi představenstva nebo výborem radou představenstva jmenovanou za tímto účelem dle stanov společnosti (177 (6) (a) (b)(c)).

Sekce 177 (2) zakotvuje, že prohlášení o střetu může být (ale nemusí) poskytnuto na střetnutí představenstva, anebo oznámením. Podmínky takového oznámení jsou dále specifikované v s. 184 anebo v s. 185 zákona. V případě, že deklarace zájmů na základě zákona je nedostatečná anebo nekompletní, je nutné uskutečnit další deklaraci (177 (3)).

8.9. Povinnost deklarovat zájem v existující transakci nebo ujednání a jiné specifické transakce

Povinnost uskutečnit prohlášení o zájmu v existující transakci anebo ujednání se společností zakotvená v s. 182 zákona není fiduciární povinností, je to zákonná povinnost.¹⁶² Na základě této povinnosti člen představenstva, anebo společnost, kteří jsou přímo nebo nepřímo zainteresovaní v transakci anebo ujednání, která byla uzavřena společností, musí oznámit povahu a rozsah zájmu ostatním členům představenstva ihned, jak to je možné (182 (1)(4)).

Zákon v části 10, kap. 4 stanoví specifickou úpravu pro určité situace, kdy střet zájmů může vzniknout. V dané části pod zvláštní úpravu spadají např. podstatné majetkové transakce, transakce se společníky nebo s jinými společnostmi skupiny, výjimky u společnosti, která se ruší nebo je v nucené správě, výjimky pro transakce na uznané investiční burze, půjčky ředitelům úvěry, kvazi-úvěry, smlouvy o výkonu funkce.

8.10. Zákaz akceptovat výhody od třetích osob

Kromě všeobecných ustanovení upravujících pravidlo zákazu střetu zájmů a zákazu neoprávněného prospěchu v s. 175 CA 2006, s. 176 zakotvuje zákaz přijmout výhod od třetích osob.

CA 2006 zakotvuje v s. 176, že člen představenstva nesmí přijmout výhody od třetích osob z titulu jeho funkce člena představenstva nebo z důvodu, že jako člen představenstva něco učiní nebo neučiní. Za třetí osobu je považována jiná osoba než daná společnost, spřízněná společnost nebo osoba jednající za společnost nebo spřízněnou společnost.

Sekce 176 (3) zakotvuje z uvedeného pravidla výjimku, když stanoví, že výhody získané členem představenstva od osoby, jejímž prostřednictvím poskytuje své

¹⁶² HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638-8.

služby člena představenstva nebo jiné služby společnosti, se nepovažují za výhody poskytnuté třetí osobou. Jedná se např. o situaci, kdy člen představenstva poskytuje své služby prostřednictvím jeho vlastní společnosti, která ho následně vyplatí.

Důležitá výjimka z povinnosti zákazu přijetí neoprávněných výhod od třetích osob je zakotvena v s. 175 (4), která stanoví, že povinnost není porušena, pokud nelze mít důvodně za to, že přijetí výhody vyvolá střet zájmů. K aplikaci ustanovení s. 176 ohledně zákazu přijetí neoprávněných výhod je nutné, aby výhoda svou povahou byla způsobilá vyvolat pravděpodobný střet zájmů.

CA 2006 zakotvuje v s. 170(2)(b), že osoba, která přestala vykonávat funkci člena představenstva, stále zůstává subjektem povinnosti zákazu přijmout neoprávněnou výhodu od třetích stran, pokud související záležitosti byly uskutečněné anebo neuskutečněné před tím, než přestal vykonávat funkci člena představenstva.

Výhodou dle s. 176 CA 2006 je myšlena jakákoliv výhoda, může jít o finanční výhodu, nebo např. zahraniční pobyt.¹⁶³

8.11. Povinnost zajišťovat úspěch společnosti a povinnost jednat v dobré víře

Mezi základní povinnosti členů představenstva je v s. 172 zákona zařazena i tradiční povinnost člena představenstva jednat takovým způsobem, o němž se v dobré víře domnívá, že nejpravděpodobněji bude vést k úspěchu společnosti, a to ku prospěchu jejích společníků jako celku.

Na základě této povinnosti jsou členové představenstva vázáni povinností jednat v dobré víře. Dle common law, členové představenstva byli vázáni fiduciární povinností jednat v bone fide způsobem, který je v zájmu společnosti. Zájmem společnosti se rozumí kombinace zájmu současných členů společnosti, s ohledem na dlouhodobé zájmy budoucích členů společnosti s tím, že zájmem akcionářů je

¹⁶³ HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492.

především zvýšení hodnoty akcie společnosti.¹⁶⁴ Soudy později judikovaly, že okamžikem, kdy se společnost dostane do insolventnosti, se mění subjekt, v jehož zájmu mají členové představenstva povinnost jednat. Okamžikem insolventnosti se dostává do popředí povinnost jednat v zájmu věřitelů.

Zásada jednat v dobré víře vytvořená common law byla přeformulována v CA 2006 v sekci 172. Povinnost jednat v dobré víře má povahu subjektivní povinnosti. Je dlouhodobě zakotveno, že pro posouzení, zda je tato povinnost splněna, je rozhodné to, co považoval v dobré víře člen představenstva a ne to, co posoudil soud. Členové představenstva musejí zvážit, které jednání s největší pravděpodobností zajistí úspěch společnosti. Člen představenstva jedná v dobré víře, pokud v čestném úmyslu usoudí, že jedná v zájmu společnosti.

Komise CLR v práci nazvané „*Developing the framework*” posoudila povinnost člena představenstva jednat v dobré víře následovně:

*„...člen představenstva není odpovědný, pokud není prokázáno jednak, že porušil povinnost chránit požadovaný cíl, a také, že nebyl přesvědčen, že jeho jednání bylo nejvhodnější.”*¹⁶⁵

Povinnost podporovat úspěch společnosti stanovená CA 2006 v s. 172 je založená na principech ekvity a bylo formulované judikaturou:

V soudním rozhodnutí *Regentcrest plc v Cohen*¹⁶⁶ Jonathan Parker J. vysvětlil jednání v zájmů společnosti následovně:

¹⁶⁴ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638- 8.

¹⁶⁵ Modern Company Law for a Competitive Economy: *Developing the Framework*. URN 00/656 DTI, London.

¹⁶⁶ [2001] 2 BCLC 80.

„Otázkou není, zda, objektivně dle soudu, konkrétní jednání anebo opomenutí, které je žalováno, bylo ve skutečnosti v zájmu společnosti. Tím spíš není otázkou, zda soud, pokud by byl v pozici člena představenstva v rozhodném čase, mohl jednat odlišně.

Spíše je otázkou, zda člen představenstva byl čestně přesvědčen, že jeho jednání nebo opomenutí bylo v zájmu společnosti. Podstatný je úsudek člena představenstva. Není pochyb, tam, kde je to zřejmé, že jednání, anebo opomenutí, které je předmětem přezkumu, vyústilo v podstatné poškození společnosti, člen představenstva bude hůře přesvědčovat soud, že upřímně věřil, že to bude v zájmu společnosti, ale to neubírá na subjektivní povaze testu.¹⁶⁷

Dokonce pokud jednání člena představenstva fakticky nebylo v zájmu společnosti, člen představenstva nebude odpovědný za porušení fiduciární povinnosti, pokud byl v dobré víře přesvědčen, že dané jednání přinese společnosti úspěch.

Soudce Millet LJ v rozhodnutí *Bristol and West Building Society v Mothew*¹⁶⁸ vyjádřil výše uvedené obdobně:

„Různé povinnosti fiduciářů reflektují rozdílné aspekty základních povinností loajality a věrnosti. Porušení fiduciární povinnosti proto představuje neloajálnost a nevěrnost. Pouhá nezpůsobilost (neschopnost) nestačí. Služebník, který loajálně, ale neschopně slouží svému pánu, není nevěrný a není vinný za porušení fiduciární povinnosti.¹⁶⁹

Podobně soud rozhodl i v *JJ Harrison (Properties) Ltd v Harrison*:¹⁷⁰

¹⁶⁷ [2001] 2 BCLC 80.

¹⁶⁸ [1998] 4 All ER 689.

¹⁶⁹ [1998] 4 All ER 689.

¹⁷⁰ [2001] EWCA Civ 1467.

„...oprávnění disponovat s majetkem společnosti, vyplývající členům představenstva ze znění stanov, musí být vykonané členy představenstva pro účely a v zájmu společnosti.“

V *Mutual Life Insurance Co of New York v The Rank Organisation Ltd.*:¹⁷¹

„...časem potvrzené pravidlo, že pravomoci členů představenstva se mají vykonávat v dobré víře v zájmu společnosti a za druhé, že musejí být vykonány spravedlivě mezi různými akcionáři.“

V soudním rozhodnutí *Fassih & Ors v Item Software (UK) Ltd.*:¹⁷² soud judikoval, že je základní povinností členů představenstva jednat v dobré víře v nejlepším zájmu společnosti. Povinnost je sice vyjádřena obecně, ale to je z důvodu, aby se toto flexibilní pravidlo ekvity mohlo aplikovat i v případech, které zákonodárce nepředvídal.

Z výše uvedeného je zřejmé, že test dobré víry je subjektivním testem. Ale tento test se musí aplikovat s některými omezeními. Ve všeobecnosti, **soud posoudí jednání uskutečněné v dobré víře, pokud člen představenstva skutečně byl přesvědčen, že bylo pravděpodobné, že jednání přinese úspěch společnosti a nebyly tam jiné podstatné skutečnosti, ze kterých by bylo zřejmé, že dané jednání bylo nerozumné.**

V *Hutton v West Cork Rly Co* soud vysvětlil uvedený princip následovně:¹⁷³

„*Bona fides* nemůže být jediným testem, jinak může být šílené spravování záležitosti společností a utrácení peněz s oběma rukama v souladu s dobrou vírou, ale stejně

¹⁷¹ [1985] BCLC 11.

¹⁷² [2004] EWCA Civ 1244.

¹⁷³ [1883] 23 Ch D 654.

tak úplně iracionálně. Testem musí být posouzení, zda je to odůvodněně související a v rámci odůvodněného rozsahu výkonu předmětu činnosti podnikání.“

V *Charterbridge Corporation Ltd v Lloyds Bank Ltd*.¹⁷⁴ soud vysvětlil test bona fide následovně:

„Vhodným testem, dle mého... musí být, zda inteligentní a čestná osoba v pozici člena představenstva společnosti mohla plně za daných podmínek, rozumně věřit, že transakce byla ve prospěch společnosti.“

V souhrnu, limitem k subjektivnímu testu bona fide je nerozumnost a poškození společnosti. Je zřejmé, že pokud jednání anebo opomenutí člena představenstva bylo jasně nerozumné a vyústilo v podstatné poškození společnosti, bude těžké pro člena představenstva prokázat, že jednal v bona fide.

Tyto případy ukazují zcela jasně, že povinnost člena představenstva je jednat takovým způsobem, který dle jeho upřímného přesvědčení je v nejlepším zájmu společnosti. Někdy je to zřejmé z podmínek situace, že člen představenstva nemohl vážně věřit, že jedná v dobré víře.

V soudním rozhodnutí *Extrasure Travel Insurances Ltd. v Scattergood*¹⁷⁵ vznikl spor kvůli převodu peněžních prostředků, který nebyl v zájmu společnosti, která je převedla. Soud posoudil, že tento převod byl proveden jenom kvůli finanční krizi ve společnosti, která peníze obdržela. Člen představenstva společnosti, která převedla peníze, byl odpovědný za tento převod a soud odmítl, že člen představenstva věřil, že převod je v zájmu celé skupiny. Převodce žaloval porušení fiduciární povinnosti těchto členů představenstva.

¹⁷⁴ [1969] 2 All ER 1185.

¹⁷⁵ [2002] All ER (D) 307 (Jul).

Soud v *Extrasure Travel Insurances Ltd. v Scattergood* rozhodl:¹⁷⁶

„Skutečnost, že toto předpokládané přesvědčení bylo nerozumné, může poskytnout důkaz, že to nebylo upřímné v daném čase: ale pokud zvážíme všechny důkazy, zdá se, že člen představenstva upřímně věřil, že jednal v nejlepším zájmu společnosti, pak neporušil fiduciární povinnost, i když se tato víra zdála soudci nerozumná anebo protože jeho jednání způsobilo poškození společnosti.“

Z výše uvedeného přístupu soudů je zřejmé, že soudy nehodnotí jednání člena představenstva s ohledem na faktický efekt jeho jednání na společnost, zvláště pokud soud disponuje dalšími informacemi, které člen představenstva v daném okamžiku při rozhodování neměl k dispozici. Jak již bylo uvedené, povinnost jednat v dobré víře je subjektivním testem jednání člena představenstva s tím, že jejím limitem je, zda inteligentní a čestný člen představenstva za daných podmínek rozumně byl přesvědčen, že transakce je v zájmu společnosti.¹⁷⁷

8.12. Povinnost zajišťovat úspěch společnosti ku prospěchu jejich členů jako celku

Tak, jak je uvedeno výše, povinnost zajišťovat úspěch společnosti ku prospěchu jejich členů jako celku stanovená v s. 172 CA 2006 nahradila fiduciární povinnost jednat v nejlepším zájmu společnosti tak, jak ji zná common law. CA 2006 nespécifikuje pojem „úspěch společnosti“. Úspěch společnosti lze vyjádřit jako dlouhotrvající zvyšování hodnoty akcií, které odzrcadluje ekonomický úspěch společnosti.¹⁷⁸ Kromě této obecné definice mohou rovněž stanovy společnosti obsahovat ustanovení, týkající se konkrétních cílů, které chce společnost dosahovat a které nemusejí spočívat jenom ve zvýšení hodnoty akcií. Pokud člen

¹⁷⁶ [2002] All ER (D) 307 (Jul).

¹⁷⁷ *Charterbridge Corporation Ltd. v Lloyds Bank Ltd.* [1969] 2 All ER 1185.

¹⁷⁸ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638- 8.

představenstva takto stanovami vytyčené cíle nerespektuje, tak se dopouští porušení povinnosti jednat v mezích pravomocí dle s. 171.

Jak již bylo uvedeno výše, co je považováno za úspěch konkrétní společnosti, může být vyvozeno ze znění stanov. Je tedy záležitostí členů společnosti definovat cíle společnosti, které má dosahovat. A členové představenstva mají povinnost jednat v souladu s těmito cíli a použít jejich schopností a podnikatelský úsudek k naplnění této povinnosti.

Tak, jak stanoví sekce 172, člen představenstva musí zajišťovat úspěch společnosti ke prospěchu jejich společníků jako celku. Členové společnosti mohou často mít rozdílné postoje ohledně toho, co je v jejich prospěchu. Je na posouzení člena představenstva rozhodnout, co bude nejpravděpodobněji vést k dosažení úspěchu společnosti v dané situaci. Členové představenstva jsou odpovědní za své jednání. Takže je to jejich odpovědnost, jak posoudí danou situaci a ne odpovědnost akcionářů o dané záležitosti rozhodnout. A tak, jak je již uvedeno výše, členové představenstva mají fiduciární povinnosti vůči společnosti a jenom společnost může donucovat členy představenstva k plnění povinností.

Povinnost jednat v zájmu společnosti tak, jak ji vytvořilo common law, byla víc zaměřená na obchodní úspěch společnosti než všeobecný zájem jejich členů. Sekce 172 sice dává větší důraz na zájem současných akcionářů než na obchodní úspěch společnosti, ale s tím, že je nutné sledovat též důsledky každého rozhodnutí z dlouhodobého hlediska.¹⁷⁹

V ust. s. 172 (1) (f) je stanoveno, že členové představenstva mají povinnost jednat poctivě mezi členy společnosti. V případě *Mutual Life Insurance Co of New York and others v The Rank Organisation Ltd and others*¹⁸⁰ soud rozhodl, že členové

¹⁷⁹ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638- 8.

¹⁸⁰ [1985] BCLC 11.

představenstva musí jednat poctivě vůči různým akcionářům s tím, ale že to nevyžaduje, že musí s nimi zacházet stejně. V tomto případě spor vznikl, když společnost vydala akcie jejím běžným akcionářům, ale mimo akcionáře v USA a v Kanadě kvůli specifické právní úpravě v těchto zemích. Soud rozhodl, že členové představenstva jednali v dobré víře, když věřili, že to bylo v zájmu společnosti a vykonali svěřené pravomoci spravedlivě vůči různým akcionářům.

8.12.1. Povinnost jednat v zájmu společnosti - jednotlivé faktory, které je nutno zohlednit

CA 2006 v s. 172 stanovil několik faktorů, na které členové představenstva musejí brát ohled, když jednají v dobré víře způsobem, který považují za nejvíc pravděpodobný přinést úspěch společnosti.

Přijetí této nové úpravy v CA 2006 bylo velmi kontroverzní a vyvolalo hodně diskuzí. Výčet faktorů, ke kterým členové představenstva musejí přihlížet při svém jednání, není taxativní. Znění s. 172 stanoví, že těmto faktorům musejí přihlížet „mimo jiné“. Některé z těchto povinností právo znalo i před kodifikací obecných povinností v CA 2006, např. dle s. 172 (1) (a), která stanoví, že členové představenstva musejí brát ohled na pravděpodobné dlouhodobé následky veškerých rozhodnutí, dle s. 172 (1)(b) musí brát ohled na zájem zaměstnanců společnosti a dle s. 172 (1)(f) musí jednat spravedlivě v rámci členů společnosti.

Ostatní faktory, na které musejí dbát ohled, jsou nové ve významu, že nebyly předtím specifikované způsobem, jak jsou teď vyjádřené v CA 2006. Dle ustanovení s. 172 (1)(c) je dána potřeba upevňovat obchodní vztahy společnosti s dodavateli, zákazníky a jinými osobami, dle ustanovení s. 172 (1)(d) je nutno zohlednit vliv činnosti společnosti na komunitu a životní prostředí, a dle ustanovení s. 172 (1)(e) je nutné vzít v potaz udržení pověsti společnosti, která se řídí vysokými standardy obchodního jednání.

Co se změnilo ohledně předchozí právní úpravy, je, že členové představenstva musejí teď při svém jednání zohlednit všechny faktory, které zákon uvádí.

Je zřejmé, že jednotlivé faktory stanovené v s. 172 mohou být ve střetu k sobě navzájem. Člen představenstva se musí rozhodnout, co je v bona fide nejvíc pravděpodobné k prospěchu společnosti.

Praktické těžkosti spojené s výčtem faktorů v s. 172 spočívají v tom, že v praxi bude složité prokázat, zda člen představenstva jednal v souladu s těmito požadavky, nebo nikoliv. Na základě s. 417 (1) povinnou částí zprávy představenstva je obchodní přehled. Cílem tohoto obchodního přehledu je informovat akcionáře a pomoci jim odhalit, zda členové představenstva dodrželi povinnosti stanovené v s. 172, tedy povinnosti zajišťovat úspěch společnosti.

Cílem nové sekce 172 bylo změnit přístup obchodních společností ohledně jejich odpovědnosti. Cílem nebylo zkomplikovat proces rozhodování. Měl to být způsob, jak donutit obchodní společnosti jednat víc odpovědně k ostatním zainteresovaným osobám (stakeholders).

a) Zájmy zaměstnanců společnosti

CA 2006, v ustanovení s. 172 (1)(b) stanoví, že členové představenstva při jednání musejí mimo jiné brát ohled i k zájmům zaměstnanců společnosti. Toto ustanovení v CA 2006 není nové. Nahradilo předchozí ustanovení obsažené v CA 1985, s. 309, které stanovilo, že členové představenstva musejí dbát obecného ohledu k zájmům zaměstnanců společnosti, stejně jako k zájmům členů společnosti s tím, že tato povinnost měla fiduciární povahu a člen představenstva jí byl vázán vůči společnosti.

The Company Law Review Steering Group posoudila předchozí s. 309 ve zprávě nazvané Strategic framework. Komise CLR navrhovala, že sekce 309 by měla být nahrazena novým zněním.¹⁸¹

b) povinnost zohlednit vliv činnosti společnosti na komunitu a na životní prostředí a k udržování dobré pověsti společnosti ohledně vysokého standardu obchodního jednání.

CA 2006, v ustanovení s. 172 (1)(d) stanoví, že členové představenstva musejí při svém jednání zohlednit vliv činnosti společnosti na komunitu a na životní prostředí a v ustanovení s. 172 (1)(e) k udržení pověsti společnosti, která se řídí vysokými standardy obchodního jednání.

Tyto faktory jsou známé jako sociální, environmentální a etické (SEE) ohledy. Na základě Pensions Act 1955, s. 35 správci (trustees) mají povinnost poskytnout přehled principů jejich investování, které zahrnuje zhodnocení, do jakého rozsahu sociálního, environmentálního anebo etického jsou realizovány investice.

c) Zájem věřitelů

Seznam faktorů, které jsou stanoveny v CA 2006, s. 172 (1) nezahrnují výslovně povinnost dbát ohled na věřitele. I když věřitelé mohou patřit do některé z výslovně zmíněných skupin (dodavatel, zaměstnanec, zákazník...).

Sekce 172 (3) stanoví, že povinnost stanovená sekci 172 platí v závislosti na jakémkoli právním předpisu nebo ustanovení, podle něhož mají členové představenstva za určitých okolností uvažovat nebo jednat ve prospěch věřitelů společnosti.

¹⁸¹ *Modern Company Law for a competitive economy: The Strategic Framework*. A consultation document from the Company Law Review Steering Group, 1999.

Toto ustanovení odzrcadluje zákonné ustanovení Insolvency Act 1986 (dále také jen „IA 1986“). IA 1986, s. 214 stanovil potenciální odpovědnost za tzv. „wrongful trading“. Rovněž transakce podhodnocené anebo zvýhodněné jsou upraveny IA 1986 a tyto transakce jsou schopny ovlivnit zájem věřitelů (IA 1986, 238, s. 239).

V common law existuje princip, že člen představenstva insolventní společnosti musí dbát ohled na zájem jejích věřitelů.¹⁸² Tento požadavek zvážit jednání v zájmu věřitele byl převzat do anglického práva z Austrálie a Nového Zélandu na základě soudního rozhodnutí *Walker v Wimborne*¹⁸³ a *Nicholson v Permakraft*.¹⁸⁴

Ve *West Mercia Safetywear Ltd v Dodd*,¹⁸⁵ odvolací soud potvrdil níže stanovisko New South Wales Court of Appeal v *Kinsela v Russell Kinsela Pty Ltd*¹⁸⁶.

Ve *West Mercia* soud rozhodl, že člen představenstva insolventní společnosti musí dbát ohled na zájem věřitelů. V případě bylo £ 4000 převedeno z jedné společnosti do mateřské společnosti. Důvodem převodu bylo, že obě společnosti byly ve finanční problémech, ale člen představenstva osobně ručil za dluh v mateřské společnosti. Takže částečnou platbou se snížilo jeho ručení. V čase této platby člen představenstva si byl vědom finanční situace v obou společnostech a že společnost, která převedla prostředky, je v insolvenci. Soud rozhodl, že člen představenstva nejednal v zájmu věřitelů společnosti. Člen představenstva porušil jeho fiduciární povinnost vůči společnosti a musel zaplatit žalovanou sumu.

Povinnost brát ohled na zájem věřitelů se vytvořila jako část fiduciární povinnosti jednat v dobré víře v zájmu společnosti. Navzdory očekávání CA 2006 nereflektuje tuto povinnost plně a s. 172 (3) stanoví, že v určitých podmínkách člen

¹⁸² DE LACY, John. *The reform of United Kingdom company law*. London: Cavendish Pub., 2002, xlvii. ISBN 18-594-1693-4.

¹⁸³ (1976) 137 CLR 1.

¹⁸⁴ (NZ) Ltd [1985] 1 NZLR 242.

¹⁸⁵ [1988] BCLC 250.

¹⁸⁶ (1986) 4 ACLC 215.

představenstva by měl zvážit, zda jednat v zájmu věřitelů spíše než v zájmu členů společnosti.

Je důležité specifikovat, kdy se tato povinnost bude aplikovat. Když společnost nemá finanční problémy a je solventní, členové představenstva nemusejí brát ohled na zájmy věřitelů. Zájmem věřitelů je dostat zapláceno za své pohledávky. A obvykle, když je společnost solventní, věřitelé dostanou zapláceno anebo si mohou zaplacení vynutit. Ale pokud společnost je insolventní, tak je pak mnoho způsobů, jak členové představenstva mohou poškodit věřitele svým jednáním. „Jakmile je společnost insolventní, tak dochází k velké změně zájmů, které člen představenstva má zohlednit“.¹⁸⁷

Povinnost založena v CA 2006 s. 172 (3) se bude aplikovat, jenom pokud společnost začne být insolventní a jde buď do likvidace nebo nucené správy. Členové představenstva jsou vázáni touto povinností vůči společnosti. To znamená, že individuální věřitelé nejsou oprávněni žalovat člena představenstva pro porušení této povinnosti. Je to záležitost pro likvidátory, anebo správce k vynucení této povinnosti.

Důležité pro členy představenstva bude posoudit, kdy je společnost insolventní.¹⁸⁸ Dle zákona členové představenstva jsou vázáni k několika povinnostem ohledně toho, aby se ujistili, jaká je finanční pozice společnosti. Takové povinnosti souvisejí s účetnictvím, společnosti musí připravit adekvátní účetní záznamy a členové představenstva musejí připravit roční účetní výkazy, a v případě větších společností, mít závěrku auditovanou.

Rovněž CA 2006, v s. 174 stanoví, že členové představenstva mají povinnosti k výkonu péče, schopností a diligence. K naplnění této povinnosti musejí být

¹⁸⁷ LOOSE, Peter, Michael GRIFFITHS a David IMPEY. *The company director: powers, duties and liabilities*. 10th ed. Bristol: Jordans, c2008, lxvi. ISBN 18-466-1089-3.

¹⁸⁸ Insolvency act 1986, s. 123.

informování o finanční situaci společnosti. Ve všeobecnosti k naplnění této obecné povinnosti stanovené v s. 172 (1) povinnost „snažit se o prospěch společnosti“ je potřeba mít informace o finanční situaci.

8.13. Povinnost jednat v mezích pravomocí

Dle ustanovení s. 171 člen představenstva má povinnost jednat v souladu se stanovami společnosti a svěřené pravomoci může vykonávat pouze k těm účelům, k nimž byly uděleny.

Tuto povinnost znalo common law jako povinnost jednat v dobré víře v zájmu společnosti a požadavek, aby členové představenstva vykonávali pravomoci pro řádný účel.

Ve znění CA 2006 je tato common law povinnost rozdělena do s. 171 a s. 172. Členové představenstva jako fiduciáři jsou povinni jednat v rámci zmocnění, které jim bylo uděleno.

8.14. Povinnost nezávislého úsudku

Člen představenstva má dle s. 173 povinnost uplatňovat nezávislý úsudek. Tuto povinnost neporušuje, pokud jedná v souladu s řádně uzavřenou smlouvou společnosti, která do budoucna omezuje vlastní úsudek jejích členů představenstva, nebo způsobem, který povolují stanovy společnosti.

Znovu se jedná o dlouho známou povinnost common law, kdy člen představenstva jako fiduciář má povinnost vytvoření úsudku v zájmu společnosti a nemůže se této povinnosti vzdát jednání na základě instrukce jiného člena představenstva nebo jiné

třetí strany.¹⁸⁹ Splnění této povinnosti neznamena, že členové představenstva nesmějí jednat na základě rady odborníka, znamená to, že člen představenstva vezme do úvahy radu odborníka, ale vytvoří si nezávislý úsudek.

8.15. Povinnost jednat s řádnou/přiměřenou péčí, odborně a svědomitě

Dle ust. s. 174 CA 2006 člen představenstva musí jednat s řádnou péčí, odborně a svědomitě, což znamená jednat s takovou péčí, schopnostmi a svědomitostí, kterou by použila přiměřeně svědomitá osoba se všeobecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které lze přiměřeně očekávat od osoby, jež plní úkoly ředitele ve vztahu ke společnosti, a s všeobecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které má daný ředitel.

Stanovená povinnost CA 2006 nahradila povinnost common law, a to povinnost péče. Povinnost tak, jak ji definuje s. 174, obsahuje objektivní část a subjektivní. Zatímco dle s. 174 (2) (a) člen představenstva musí jednat způsobem, jakým by jednala osoba v obdobné funkci. Tímto je stanovený minimální standard jednání pro celé představenstvo. Dle ust. s. 174 (2)(b) tato povinnost zahrnuje i subjektivní složku, když člen představenstva je povinen jednat s všeobecnými znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, kterými disponuje.

Dle ust. s. 178 (2) povinnost jednat s řádnou péčí, odborně a svědomitě není fiduciární povinností.

Kromě fiduciárních povinností jsou členové představenstva vázáni povinností řádné péče s ohledem na čím víc větší důraz obchodní praxe na dodržování

¹⁸⁹ HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492.

standardů corporate governance.¹⁹⁰ Před s.174 byla tato povinnost obsažena i v IA 1986, 214 (4) jako obecný standard jednání člena představenstva.

Standard daný s. 174 předpokládá jednání rozumně svědomité osoby v obdobné pozici a jednání rozumně svědomité osoby s vlastnostmi daného člena představenstva.

Zákon nedefinuje, co je přesně obsahem povinnosti řádné péče, odbornosti a svědomitosti. I po kodifikaci je zejména úlohou soudů, aby definovaly obsahovou náplň této povinnosti.

Při přípravě kodexu se ozvaly hlasy, které prosazovaly možnost společnosti v stanovách upravit tuto povinnost tím, že ji stanoví méně přísně. Takové návrhy byly zavrženy z důvodu, že důsledky nesvědomité a ne řádné organizace a činnosti obchodní společnosti se projeví na celé komunitě a ne jenom na obchodní společnosti, a proto je nutné zákonem stanovit určitý minimální standard.¹⁹¹

8.16. Důsledky porušení fiduciárních povinností

CA 2006 představuje kodifikaci základních povinností členů představenstva s tím, že zákonodárce zákonem neupravil důsledky porušení fiduciárních povinností členů představenstva. Pro tvůrce kodifikace nebylo možné v zákoně zachytit všechny možné důsledky v případě porušení fiduciárních povinností, které byly v průběhu dlouhého období vytvořené v common law. CA 2006 v ust. s. 178, stanoví, že důsledky porušení obecných povinností obsažených v s. 177 až 179 jsou stejné jako ty, které by platily, kdyby bylo použito odpovídající pravidlo common law anebo pravidlo ekvity. Tak, jak je jasně stanová dále v s. 178 (2) povinnost vykonávat řádnou péči, schopnosti a svědomitost dle s. 174 není fiduciární

¹⁹⁰ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638-8.

¹⁹¹ DE LACY, John. *The reform of United Kingdom company law*. London: Cavendish Pub., 2002, xlvii. ISBN 18-594-1693-4.

povinností, což je právě významné pro důsledky porušení jednotlivých povinností stanovených v CA 2006.

Jak je již uvedeno výše, členové představenstva jsou vázáni určitými povinnostmi vůči společnosti. Z tohoto důvodu odpovědnostní vztah, který vznikne v případě porušení povinnosti, existuje mezi členem představenstva a společností. Pokud více členů představenstva porušilo povinnost, **odpovídají společně a nerozdílně**.¹⁹² Člen představenstva, který neporušil danou povinnost, není odpovědný, pokud on sám neporušil povinnost péče tím, že umožnil ostatním členům představenstva jejich protiprávní jednání.¹⁹³ Tím, že jsou členové představenstva jakožto fiduciáři obvykle považováni za tzv. trustees, porušení jejich povinností je porušením trustu. Cílem jednotlivých důsledků v případě porušení fiduciární povinnosti je odradit členy představenstva od takového jednání, které by vedlo k porušení jejich povinností.

Jedním ze základních důsledků porušení fiduciárních povinností může být povinnost vrácení majetku společnosti, který člen představenstva od společnosti získal za nižší protihodnotu, než ve skutečnosti měla, tím, že zamlčel podstatné informace,¹⁹⁴ anebo pokud člen představenstva získal prospěch z porušení fiduciární povinnosti, musí tento neoprávněný prospěch vrátit společnosti.¹⁹⁵

Realizací takových důsledků je dosažen preventivní význam fiduciárních povinností. V případě uplatnění důsledků za porušení povinností není podstatné, zda byla společnosti způsobená ztráta porušením povinností¹⁹⁶ anebo to, že společnost nebyla schopná získat obohacení pro sebe.¹⁹⁷

¹⁹² Re Lands Allotment Co [1894] 1 Ch. 616.

¹⁹³ HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992-8638-8.

¹⁹⁴ JJ Harrison (Properties) Ltd v Harrison [2002] 1 BCLC 162.

¹⁹⁵ Murad v Al-Saraj [2005] EWCA Civ 959.

¹⁹⁶ Foster Bryant Surveying Ltd v Bryant [2007] EWCA Civ 200.

¹⁹⁷ Murad v Al-Saraj [2005] EWCA Civ 959, Regal (Hastings) Ltd v Gulliver [1967] 2 AC 134.

Soud v případě *Regal (Hastings) Ltd v Gulliver*¹⁹⁸ vyjádřil základní princip důsledku v případě porušení povinností členem představenstva. Dle pravidla ekvity ti, kteří se v souvislosti s využitím fiduciární pozice neoprávněně obohatili, jsou odpovědní pro toto porušení, bez ohledu na skutečnost, zda takové jednání bylo dosaženo podvodem anebo bona fide, a nezávisí ani na posouzení otázky, zda by jinak toto obohacení patřilo anebo mělo patřit společnosti, anebo zda byla společnost fakticky poškozena anebo zvýhodněna tímto jednáním. Odpovědnost za porušení povinnosti vzniká na základě skutečností, že vzniklo neoprávněně obohacení. Vždy, když došlo k takovému obohacení, obohacený jakkoliv jednající čestně a s dobrým úmyslem, nemůže se vyhnout riziku, že bude odpovědný za porušení fiduciární povinnosti.

V případě *CMS Dolphin Ltd v Simonet*¹⁹⁹ členu představenstva vznikla odpovědnost za porušení fiduciární povinnosti v důsledku toho, že získal prospěch, když opustil společnost a založil novou společnost s tím, že převedl zaměstnance a hlavní klienty původní společnosti do své nové společnosti. Soud posoudil, že tyto kontrakty, klienti a informace, patřili společnosti, a tedy byly získány nezákonně.

Kromě vydání neoprávněného prospěchu, pokud by porušením povinnosti byla způsobena škoda společnosti, společnost se může dožadovat kompenzace této ztráty. Podmínkou je existence příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a způsobenou škodou. Musí se jednat o takovou škodu, která by se neobjevila, pokud by povinnost nebyla porušena.²⁰⁰

Odpovědnost členů představenstva pro porušení povinnosti není absolutní. Může být snížena anebo vyloučena několika nástroji, jako jsou smluvní doložky, případně schválení anebo ratifikace akcionáři. Anebo soud může udělit odpuštění na základě

¹⁹⁸ [1967] 2 AC 134.

¹⁹⁹ [2001] EWHC Ch 415.

²⁰⁰ Target Holdings Ltd v Redferns [1995] 3 All E.R. 785.

s. 1157 CA 2006, na základě kterého člen představenstva není odpovědný, pokud je před soudem prokázáno, že člen představenstva jednal čestně a rozumně a při posouzení všech podmínek případu, je to spravedlivě, že člen představenstva bude z této odpovědnosti vyňatý. Člen představenstva se může před odpovědností z důsledku porušení povinností vůči společnosti chránit také pojištěním.

Závěr

Předmětem této práce jsou základní povinnosti člena představenstva v akciové společnosti se zaměřením na povinnost loajality. Povinností člena představenstva je tradičně věnována pozornost ze strany zákonodárce i právní doktríny s tím, že se jedná o významnou problematiku i pro odbornou praxi působící v oblasti obchodních korporací. Stát má zájem regulovat výkon funkce člena představenstva, aby zajistil alespoň minimální standard řízení obchodních společností, které jsou součástí společnosti v širším významu a zároveň je dán zájem o regulaci ze strany akcionářů společnosti, aby byla zaručena řádná správa a fungování konkrétní obchodní společnosti. Výkon funkce člena představenstva má povahu závazku a zákon stanoví minimální zákonné požadavky takového závazkového vztahu, který mezi členem představenstva a akciovou společností vzniká s tím, že ponechává prostor, aby smluvní strany upravily vztah v určitých oblastech odchylně. Vztah mezi členem představenstva a akciovou společností je povahy obdobné příkazu, který je upraven občanským zákoníkem.

Odborná teorie se shodne v tom, že základními povinnostmi člena představenstva akciové společnosti je povinnost péče řádného hospodáře a povinnost loajality s tím, že od těchto povinností se odvíjejí další dílčí povinnosti, kterými jsou členové představenstva vůči společnosti vázáni. Obě základní povinnosti představují právní pojmy, kterých význam a konkrétní obsah není zřejmý přímo z textu zákona, ale je nutné, aby je právní teorie specifikovala. Doktrína se věnovala vymezení pojmu povinnosti péče řádného hospodáře, ale jenom minimálně vymezení povinnosti loajality. Jedním z cílů této práce bylo zkoumání, jakou má povinnost loajality povahu, na základě jaké skutečnosti se odvíjí její vznik a co je její náplní. Pokud na základě získaných poznatků je možné prokázat samostatnou existenci povinnosti loajality a definovat její povahu, tak je možné dále zkoumat postavení této povinnosti ve vztahu k ostatním povinnostem člena představenstva, kterými je člen představenstva vůči akciové společnosti vázán.

Není postačující, aby zákonodárce stanovil, že určitá osoba je zavázána povinností loajality, když není zřejmý obsah této povinnosti. To je právě úlohou i této práce, aby poskytla právní poznatky, které přesahují možnosti zákonodárce.

Nová právní úprava představována občanským zákoníkem, zák. č. 89/2012 Sb. a zákonem o obchodních korporacích, zák. č. 90/2012 Sb., přinesla změny i v oblasti právnických osob, obchodních společností a tedy i v postavení osob vykonávajících funkci člena představenstva. Z tohoto důvodu je úvodní kapitola práce věnována shrnutí a analýze obecných otázek souvisejících s postavením akciové společnosti jakožto právní osoby a obecnému postavení osob vykonávajících funkci člena představenstva v akciové společnosti dle aktuálně platné právní úpravy. V úvodních částech práce je uvedena specifikace vztahu, který je mezi členem představenstva a akciovou společností. Specifikace tohoto závazkového vztahu je důležitá s ohledem na určení náplně tohoto vztahu. Zkoumání povahy vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností vede k závěru, že tento vztah je závazkovým vztahem a je obdobný povaze příkazu, který je upraven občanským zákoníkem. Pokud se podařilo prokázat, že vztah mezi členem představenstva a akciovou společností má povahu tzv. quasi příkazu, tak zkoumáním obecného příkazního vztahu lze dojít i k poznání, co je náplní závazkového vztahu vznikajícího mezi členem představenstva a akciovou společností.

Komparací bylo zkoumáno, jak se měnila úprava příkazního vztahu v relevantních právních předpisech v různých časových obdobích. Zkoumáním se došlo ke zjištění, že příkazní vztah je založený na dvou základních pilířích, a to na povinnosti jednat pečlivě a povinnosti jednat poctivě. V souvislosti se zkoumáním příkazního vztahu je definován i fiduciární vztah. Fiduciární vztah není českému právnímu prostředí zcela neznámým pojmem, ale zároveň odborná literatura neposkytuje definici tohoto vztahu, nebo jeho bližší specifikaci. Po bližším zkoumání povahy fiduciárního vztahu lze dojít k závěru, že sice není možné přesně určit, kdy fiduciární vztah vzniká, ale je možné popsat jeho povahu. Jedná se o

vztah, kdy oprávněná osoba svěřuje zajištění určité záležitosti osobě povinné, za předem stanovených podmínek s tím, a to je podstatnou kvalitou fiduciárního vztahu, že se jedná o vztah založený na důvěře. Tuto důvěru lze právně vyjádřit jako povinnost loajality, tedy povinnost povinné osoby jednat v zájmu oprávněné osoby. Důvěra je založená na přesvědčení oprávněné osoby, že povinná osoba bude během výkonu pověřené činnosti postupovat v její prospěch. Pokud se výkladem podařilo prokázat, že příkazní vztah má povahu fiduciárního vztahu, tak i vztah mezi členem představenstva a akciovou společností lze označit za vztah fiduciární. Stanovení, že určitý vztah má fiduciární povahu, je rozhodné pro určení povinností z daného vztahu vyplývajících. Některé povinnosti jsou typické a jedinečné pro fiduciární vztahy, ale zároveň platí, že ne každá povinnost, kterou je fiduciář vázán, má povahu fiduciární. Pro fiduciární vztah je typická povinnost loajality. Z uvedeného vyplývá, že pokud je člen představenstva vůči společnosti vázán povinností loajality, tak se jedná o povinnost, která má svůj původ právě ve skutečnosti, že vztah mezi členem představenstva a akciovou společností má fiduciární charakter. Povinnost loajality vyjadřuje důvěru, na základě které je založen vztah mezi členem představenstva a akciovou společností. Důvěra, že člen představenstva bude při výkonu funkce jednat v zájmu obchodní společnosti. Z této obecné, základní povinnosti lze dále dovozovat konkrétní dílčí povinnosti, které ale mají rovněž svůj původ v povinnosti loajality. Jedná se zejména o povinnost vyhnout se situacím, kde může vzniknout střet zájmu mezi zájmem člena představenstva a zájmem společnosti, což zahrnuje i zákaz využití majetku, informace, obchodní příležitost v osobní prospěch člena představenstva v rozporu se zájmem obchodní společnosti. Mezi další povinnosti, které mají fiduciární povahu, patří i povinnost mlčenlivosti nebo zákaz konkurence.

Česká doktrína tradičně považuje za základní povinnost, kterou je člen představenstva vůči společnosti vázán, povinnost péče řádného hospodáře, pod kterou zákonodárce nově výslovně zahrnuje i povinnost loajality. Z tohoto důvodu je v souvislosti s povinností loajality zkoumána v práci i povaha a specifika

povinnosti péče řádného hospodáře. Po obecné charakteristice povinnosti bylo přistoupeno ke zkoumání tohoto právního institutu v různých časových obdobích a v různých právních předpisech. Původ povinnosti péče řádného hospodáře lze najít již v římském právu v podobě povinnosti jednat s péčí jako tzv. *bonus pater familias*. Římské právo takto stanovilo abstraktní míru očekávaného jednání potřebnou pro určení případné odpovědnosti v případě porušení této povinnosti. Z historických právních předpisů platných na našem území lze sledovat, že právní normy vždy obsahovaly institut obdobný dnešní povinnosti péče řádného hospodáře s tím, že se jednalo podobně jako v římském právu, o stanovení minimální míry požadovaného jednání. Povinnost péče řádného hospodáře ale není fiduciární povinností, nevychází z fiduciárního vztahu a zákonodárce k ní váže i osoby, které nejsou nejenom ve fiduciárním vztahu, a dokonce ani nemusejí být v žádném závazkovém vztahu. **Stanovení povinnosti péče řádného hospodáře má vyjádřit požadovanou minimální míru péče ke svěřené záležitosti. Když povinnost loajality je vázána vůči druhé oprávněné osobě, tak povinnost péče řádného hospodáře se váže k svěřenému objektu péče.** V uvedeném závěru spočívá jeden ze základních rozdílů mezi povinností péče řádného hospodáře a povinností loajality. Povinnost loajality vychází z povahy vztahu, který mezi členem představenstva a akciovou společností je, kdežto povinnost péče řádného hospodáře je povinností, která upravuje způsob výkonu činnosti, ke které oprávněná osoba pověřila osobu povinnou. Povinnost loajality vyžaduje druhou osobu, vůči které lze projevovat důvěru, kdežto povinnost péče řádného hospodáře vyžaduje jenom předmět, o který je nutné určitým způsobem pečovat. Povinnost péče řádného hospodáře, nebo povinnost řádné péče je povinností, jejíž obsah lze měnit a přizpůsobovat konkrétním podmínkám. Aktuálně zákonodárce stanoví povinnost péče řádného hospodáře, kterou může změnit na povinnost odborné péče, nebo na péči o záležitosti vlastní. Vždy bude mít takové stanovení požadované péče povahu určitého měřítká sloužícího k zajištění řádného výkonu svěřené záležitosti a k určení vzniku odpovědnosti v případě porušení. Z uvedeného je zřejmé, že se jedná o dvě samostatné povinnosti, které mají odlišný původ,

odlišnou povahu a plní i odlišnou funkci. Dokonce lze říct, že povinnost loajality slouží i k tomu, aby povinnosti, které nemají fiduciární povahu, byly řádně vykonány. Povinnost péče řádného hospodáře musí být totiž vykonaná tak, aby nebyla narušena povinnost loajality, tedy povinnost jednat v zájmu oprávněné osoby.

Zákonodárce výše uvedený přístup neaplikuje. Nicméně, nelze jenom z důvodu, že určitá skutečnost je uvedena v právní normě, považovat takovou skutečnost za pravdivou. Respektive, to je lze vyjádřit tak, že zákonodárce, když pod povinnost péče řádného hospodáře zařazuje i povinnost loajality, tak postupuje nepřesně.

Zákonodárce v zákoně o obchodních korporacích přináší v souvislosti s povinností péče řádného hospodáře nový prvek a to tzv. pravidlo podnikatelského úsudku. Tím, že se jedná o pravidlo, které bylo z jazykového hlediska přeneseno z jiné jurisdikce, tak práce analyzuje, zda tím, že došlo k téměř doslovnému přenosu tohoto zahraničního pravidla, zda došlo i k přenesení jeho povahy a funkce, kterou plní v zemi svého původu. Po zhodnocení a charakteristice zahraničního, tzv. business judgment rule platného ve Spojených státech amerických a následné komparaci s povahou a funkcemi, které plní pravidlo podnikatelského úsudku dle zákona o korporacích, je nutné přijmout závěr, že doslovným přenesením pravidla z jiné jurisdikce nedošlo k tomu, že byla přenesena i jeho materiální podoba a že v české právní úpravě plní uvedené pravidlo úplně jinou funkci, než v zemi svého původu. Dle americké koncepce plní pravidlo podnikatelského úsudku funkci, že zabraňuje soudnímu přezkumu obchodních rozhodnutí členů představenstva, kdežto v tuzemské koncepci zákonodárce v ní stanoví způsob, jakým je nutné prokázat, zda nedošlo k porušení péče řádného hospodáře, a tedy neposkytuje ochranu před soudním postihem členů představenstva za obchodní rozhodnutí, výsledkem kterých byla pro společnost ztráta.

Po zhodnocení základních povinností, a to povinnosti péče řádného hospodáře a povinnosti loajality je v práci věnována pozornost dílčím povinnostem člena představenstva. Závěr práce je věnován právní úpravě povinností členů představenstva v právu Velké Británie. Navzdory tomu, že anglické právo je založeno na systému tzv. common law, tak v tomto právním systému lze najít vhodnou inspiraci pro úpravu postavení a povinností členů představenstva vůči akciové společnosti. Poprvé jsou v Company Act 2006 uceleně kodifikovány povinnosti členů představenstva. Anglické obchodní právo a právo obchodních společností patřilo po dlouhé období k vzoru, od kterého se inspirovaly jiné státy. Rovněž i v dnešní době lze oblasti postavení člena představenstva najít v anglickém právu mnoho skutečností, které lze aplikovat i v tuzemském právním prostředí. Company Act 2006 v souvislosti se základními povinnostmi člena představenstva vychází z koncepce, že člen představenstva je vázán vůči společnosti fiduciárními povinnostmi s tím, že v zákoně je výslovně uvedeno, že povinnost řádné péče nemá fiduciární povahu. Právo Velké Británie důsledně rozlišuje, zda povinnost, kterou je člen představenstva vázán, má povahu fiduciární povinnosti, a to z důvodu, že s případným porušením některé z povinností spojuje různé důsledky s ohledem na skutečnost, zda se jedná o povinnost fiduciární povahy, nebo nikoliv. Základní povinností, kterou je člen představenstva vůči společnosti vázán, je povinnost loajality, která vychází z fiduciární povahy vztahu mezi členem představenstva a obchodní společností.

V úvodu bylo jako základní cíl práce uvedeno potvrzení, anebo vyvrácení hypotézy, že povinnost loajality je samostatnou povinností, která není součástí povinnosti péče řádného hospodáře. Na základě výše uvedených skutečností lze vyjádřit, že předloženými právními argumenty lze potvrdit správnost vyjádřené hypotézy, tedy, že povinnost loajality, kterou je člen představenstva vůči společnosti vázán, je samostatnou povinností, kterou nelze zahrnovat pod povinnost péče řádného hospodáře.

Bibliografie

Monografie, sborníky, právnícké učebnice

BEJČEK Josef. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. In: *XVI. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-666-2.

BERGER, Adolf. *Encyclopedic dictionary of Roman law*. Union, N.J.: Lawbook Exchange, 2002. Transactions of the American Philosophical Society: part 2, new ser., v. 43, pt. 2. ISBN 15-847-7142-9.

BĚLOVSKÝ, Petr, ed. a SKŘEJPEK, Michal, ed. *Bona fides: sborník z II. konference českých a slovenských romanistů, Praha 5.-6. listopadu 1999*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 2000. 51 s. ISBN 80-85889-33-1.

BIRD, John. The reform of directors' duties. In: *The reform of UK company law*. De Lacy ed. Cavendish Publishing, 2002, s. 149-178.

BIRDS, John a A. BOYLE. *Boyle and Birds' Company Law*. 7th ed. Bristol: Jordan Publishing Ltd, 2009, xcvi. ISBN 978-184-6611-872.

CANE, Peter, Joanne CONAGHAN a David M WALKER. *The new Oxford companion to law*. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-019-9290-543.

ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164- 1.

ČERNÁ, Stanislava a Stanislav PLÍVA. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 156 s. Scripta iuridica. ISBN 978-80-87146-76-7.

DAVIES, P. a GOWER L. *Gower and Davies' principles of modern company law*. 8th ed. London: Sweet, 2008, cii. ISBN 978-042-1949-003.

DE LACY, John. *The reform of United Kingdom company law*. London: Cavendish Pub., 2002, xlvi. ISBN 18-594-1693-4.

DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, s. 1747-3055. ISBN 80-7273-071-1.

DĚDIČ, Jan a LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (990 s., s. 997-1975). ISBN 978-80-7201-781-2.

FARRAR, John et al. *Farrar's Company Law*. 4th Revised edition. London: Butterworths Law, 1998. ISBN 978-0406048004.

FRENCH, Derek a MAYSON, Stephen. *Mayson, French and Ryan on company law*. 25th ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0199547050.

GEDDES, William. *The Liabilities of Directors of Limited Companies*. London: Sir I. Pitman & Sons, ltd, 1933.

GIRVIN, Stephen et al. *Charlesworth's Company Law*. 17th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005. ISBN 978-042-1887-909.

GORE-BROWNE, Francis. *Gore-Browne on Companies*. 44th Revised edition. Jordans Ltd, 1986. ISBN 978-0853080824.

HANNIGAN, Brenda. *Company law*. [1st ed.]. New York: Oxford University Press, 2003. ISBN 978-040 6913-562.

HANNIGAN, Brenda. *Company law*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 01-992- 8638-8.

HANNIGAN, Brenda a Dan PRENTICE. *The Companies Act 2006: A Commentary*. 2nd Revised edition. Butterworths Law, 2009. ISBN 978-1405744492.

HAVEL, Bohumil. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2010, 196 s. ISBN 978-808-7284-117.

HERMANN-OTAVSKÝ, Karel, ed. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických*. Praha: Československý Kompas, 1929. 2 sv. Komentované zákony Československé republiky; Sv. 20.

KERSHAW, David. *Company law in context: text and materials*. New York: Oxford University Press, 2009, xlvi, ISBN 01-992-1594-4.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin a SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Vyd. 2., dopl. a přeprac., v nakl. C. H. Beck vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1995. xxii, 386 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

KNAPP, Viktor et al. *Učebnica občianskeho a rodinného práva: I. Sväzok Všeobecná časť. Vecné práva*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1953.

KRČMÁŘ, Jan. *Základy přednášek o právu občanském. Právo obligační*. V Praze: Všehrd, 1926. 301 s. Publikace Všehrdu; č. 25.

KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007, 879 s. ISBN 978-80-7201-688-4.

LOOSE, Peter, Michael GRIFFITHS a David IMPEY. *The company director: powers, duties and liabilities*. 10th ed. Bristol: Jordans, c2008, lxvi, 723 p. ISBN 18-466-1089-3.

LUBY, Štefan. *Dejiny súkromného práva na Slovensku*. 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2002. 626 s. Via Iuris Aurea. ISBN 80-89047-48-3.

LUBY, Štefan. *Základy všeobecného súkromného práva*. 3. vyd., pôvodného diela. Šamorín: Heuréka, 2002. ISBN 80-891-2200-0.

REBRO, Karol a BLAHO, Peter. *Rímske právo*. 3., přeprac. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X.

ROUČEK, František et al. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: V. Linhart, 1935-1937. 6 sv. Komentáře velkých zákonů československých.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

ŠPAŇÁR, Július. *Latinsko-slovenský slovník*. 7. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2003, 658 s. ISBN 80-100-0347-6.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, xxii, 1447 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

ŠTENGLOVÁ, Ivana et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, xiv, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3 (váz.).

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Dědič JAN a Miloš TOMSA. *Základy obchodního práva: Vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-052-9.

VÍTEK, Jindřich. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, x, 374 s. ISBN 978-80-7357-862-6.

Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013-, 6 sv. ISBN 978-80-7478-369-2.

Zákon o obchodních korporacích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2 sv. (xxx, 1576, xxv, 1579-2814 s.). ISBN 978-80-7478-537-5.

COMPANY LAW REVIEW. *Final Report*, Vol. 1 (2001).

LAW COMMISSION. *Company Directors: Regulating Conflicts of Interest and Formulating a Statement of Duties*. (LC261).

Modern Company Law for a Competitive Economy: Developing the Framework.
URN 00/656 DTI, London.

Modern Company Law for a Competitive economy: The Strategic Framework. A
consultation document from the Company Law Review Steering Group, 1999.

Odborné články

ARSHT, Samuel. *The Business Judgment Rule Revisited.*, 8 HOFSTRA L. REV.
93, (1979).

CONAGLEN, Matthew. *The Nature and Function of Fiduciary Loyalty.* L.Q.R.
2005, 121 (Jul).

ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. In: *Právní rádce.* 2007,
č.3. s. 4-16.

DWM Waters, Banks, *Fiduciary Obligations and Unconscionable Transactions*
(1986) 65 Canadian Bar Review 37, 56 .

GRIFFITHS, B. *Dealing with directors' conflicts of interest under the Companies*
Act 2006. (2008) 23 BJIB & FL 292.

GRIFFIN, S. *Conduct amounting to a breach of the conflict of interest duty.* Co.
L.N. 2010, 268.

HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí
řádného hospodáře po rekodifikaci. In: *Obchodněprávní revue: odborný*

recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů. Praha: C. H. Beck, 2012. č.9. ISSN 1803-6554

HAVEL, Bohumil. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. In: *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 11, s. 413-416. ISSN: 1210-6410.

HEMRAJ, M. Duty of loyalty: Company Directors' positive obligation to disclose their own misconduct. *Company Lawyer*. 2006, roč. 27, č. 6.

LOWRY, J. The duty of loyalty of company directors: bridging the accountability gap through efficient disclosure. In: *Cambridge Law Journal*. C.L.J. 2009, 68(3).

LYMAN P.Q. Johnson, *Corporate Officers and the Business Judgment Rule*, 60. BUS. LAW. 439, 461 (2005).

LYMAN P.Q. Johnson. *The Modest Business Judgment Rule*, 55 Bus. Law. 625 (2000).

POHL, Tomáš. Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu. In: *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2006. č.6. ISSN 1210-6348.

RADA, Ivan. Tři zákazy uložené členům statutárních orgánů. In: *Právní rozhledy: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 6-15. č.1. ISSN 1210-6410.

RECHBERGER, Thomas. K odpovědnosti správce konkursní podstaty v zákoně o konkursu a vyrovnání se zvláštním přihlédnutím k pojmu náležitá a odborná péče v civilním právu. In: *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2008. č.3. ISBN 1210-6410.

SEALY, L. The statutory statement of directors' duties : the devil in the detail. *CompanyLaw Newslettter*. 2008.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Ještě několik poznámek k zákonnému zastoupení obchodní společnosti či družstva členem statutárního orgánu. In: *Obchodněprávní revue: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 4. ISSN 1803-6554.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. In: *Karlovarské právnícké dny*. Praha: Linde. ISBN 978-80-87576-56-4.

Judikatura

Aberdeen Rly Co v Blaikie Bros [1843-60] All ER Rep 249.

Aronson v. Lewis 473 A.2d 805 (Del.,1984).

Bhullar v Bhullar [[2003] EWCA Civ 424, [2003] 2 BCLC 241.

Boardman v Phipps [1966] 3 All ER 721, [1967] 2 AC 46.

Boulting v ACTAT [1963] 1 All ER 716.

Bray v Ford [1896] A.C. 44.

Bristol and West West Building v Mothew [1996] 4 All ER 698, [1998] Ch 1.

Canadian Aero Service Ltd v O'Malley (1971) 23 D.L.R. (3d) 632.

Cede & v. Technicolor, Inc. 634 A.2d 345 (Del.,1993).

Cinerama, Inc. v. Technicolor, Inc 663 A.2d 1156 (Del., 1995).

CMS Dolphin Ltd v Simonet [2001] EWHC Ch 415.

Extrasure Travel Insurances Ltd and another v Scattergood and another [2002] All ER (D) 307 (Jul).

Fassihi & Ors v Item Software (UK) Ltd. [2004] EWCA Civ 1244.

Foster Bryant Surveying Ltd v Bryant [2007] EWCA Civ 200.

Hilton v Barker Booth and Eastwood (a firm) [2005] UKHL 8; [2005] 1 W.L.R. 567.

Hodges v. New England Screw Co. 3 R.I. 9, 1853 WL 2092.

Hutton v West Cork Rly Co [1883] 23 Ch D 654.

Charterbridge Corporation Ltd. v Lloyds Bank Ltd. [1969] 2 All ER 1185.

In Plus Group Otd v Pyke [2002] 2 BCLC 201.

Industrial Development Consultants Ltd v Cooley [1972] 1 WLR 443.

JJ Harrison (Properties) Ltd v Harrison [2002] 1 BCLC 162, [2001] EWCA Civ 1467.

Keech v Sandford (1726) Sel Cas Ch 61.

Kinsela v Russell Kinsela Pty Ltd. (1986) 4 ACLC 215.

Meinhard v Salmon (1928) 164 NE 545.

Multinational Gas & Petrochemical Co v Multinational Gas & Petrochemical Services Ltd. [1983] Ch. 258.

Murad v Al-Saraj [2005] EWCA Civ959.

Mutual Life Insurance Co of New York and others v The Rank Organisation Ltd and others [1985] BCLC 11.

Nicholson v Permakraft (NZ) Ltd [1985] 1 NZLR 242.

Percival v Wright [1902] 2 Ch 421.

Percy v. Millaudon & Mart.(n.s.) 68, 1829 WL 1592 (La.)

Peskin v Anderson [2001] 1 BCLC 372.

Quarter Master UK Ltd v Pyke [2004] EWHC 1815 (Ch).

Re Forest of Dean Coal Mining Co. (1879) 10 Ch.

Re Lands Allotment Co [1894] 1 Ch 616.

Re Lo-Line Electric Motors Ltd [1988], [1988] Ch. 477.

Regal (Hastings) Ltd v Gulliver [1967] 2 A.C. 134, [1942] UKHL 1.

Regentcrest plc v Cohen [2001] 2 BCLC 80.

Target Holdings Ltd v Redferns [1995] 3 All E.R. 785.

Ultraframe (UK) Ltd v Fielding [2005] EWHC 1638 (Ch).

Walker v Wimborne (1976) 137 CLR 1.

West Mercia Safetywear Ltd v Dodd [1988] BCLC 250.

Wilkinson v West Coast Capital [2007] BCC 717.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 18. 3. 2005, sp. zn. 4 Afs 24/20.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 8 Tdo 940/2006.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.2.2007, sp. zn. 15 Cmo 252/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1744/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3775/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1955/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3376/2009.

Elektronické zdroje

Ministerstvo spravedlnosti uveřejňuje pracovní verzi návrhu změn občanského zákoníku. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 20.8.2014. [cit. 2015-01-18].

Dostupné z:

<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=337646>

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích

a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, zák. č. 90/2012 Sb. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [cit. 2015-01-18].

Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>

HAVRÁNEK, Bohuslav et al. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ (AKADEMIE VĚD ČR). *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2015-01-18]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=fiduci%C3%A1%C5%99&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>

LISSE, Luděk. Pokyn valné hromady členovi statutárního orgánu podle ZOK. In: *Epravo.cz* [online]. 29. 10. 2014. [cit. 2015-01-18].

Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pokyn-valne-hromady-clenovi-statutarniho-organu-podle-zok-95629.html>

Seznam zkratek

CA 2006 - The Companies Act 2006

CLR - Company Law Review

obč. zák. – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

o.o.z. – zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný občanský zákoník

obch. z. – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

o.z.- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

v.z.o. – zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný zákoník obchodní

z.o.k.- zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech
(zákon o obchodních korporacích)

Anotace

Disertační práce se věnuje zkoumání základních povinností člena představenstva v akciové společnosti se zaměřením na povinnost loajality. Mezi základní povinnosti člena představenstva patří kromě povinnosti loajality i povinnost péče řádného hospodáře. Právní teorie se věnovala vymezení povinnosti péče řádného hospodáře, ale zatím nebyla věnována pozornost specifikaci povinnosti loajality. Nová právní úprava obsažená v občanském zákoníku zák. č. 89/2012 Sb. podřadila povinnost loajality pod povinnost péče řádného hospodáře. Předmětem disertační práce je zkoumání povahy, původu a funkcí, které povinnost loajality plní ve vztahu, který je dán mezi členem představenstva a akciovou společností. Závěrem práce je potvrzení hypotézy, že povinnost loajality, kterou je člen představenstva vůči akciové společnosti vázán, má fiduciární povahu s tím, že se jedná o samostatnou povinnost, která není součástí povinnosti péče řádného hospodáře.

Klíčová slova

povinnost loajality, povinnost péče řádného hospodáře, člen představenstva, akciová společnost.

Abstract

The dissertation is focused on research of the general duties of members of the board of directors in a capital company, in particular the duty of loyalty. Besides the duty of loyalty, members of the board of directors have a duty to act with due managerial care. The doctrine paid attention to the specification of the duty to act with due managerial care but there has, as yet, been no attention paid to the duty of loyalty. The new legislation contained in the Civil Code Act n. 89/2012 Sb. (CC) subordinates the duty of loyalty under the duty to act with due managerial care. The subject of the dissertation is research of the nature, origin, and function, of the duty of loyalty. The conclusion of the dissertation is the confirmation of the hypothesis, that the duty of loyalty by which a member of the board of directors is bound, is a fiduciary duty and an independent duty, which is not a part of the duty to act with due managerial care.

Key words

duty of loyalty, duty of care, director, capital company

Anglický název práce

General duties of directors, in particular duty of loyalty

Shrnutí

Předmětem disertační práce je zkoumání základních povinností členů představenstva v akciové společnosti se zaměřením na vymezení povinnosti loajality. Právní doktrína již delší dobu připouští existenci povinnosti loajality člena představenstva, ale zatím ji nedefinovala, ani jí nevěnovala bližší pozornost. Zákonodárce v nové právní úpravě obsažené v občanském zákoníku zák. č. 89/2012 Sb. podřadil povinnost loajality pod povinnost péče řádného hospodáře. Lze uvést, že tuzemská odborná veřejnost připustila existenci povinnosti loajality, ale není zřejmé, jakou má tato povinnost povahu a co je její náplní. Pokud připustíme, že povinnost loajality je základní povinností člena představenstva, tak je nutné ji definovat, aby se s ní osoby, které jsou jí vázány, mohly dostatečně obeznámit, a to s ohledem na vznik osobní odpovědnosti v případě jejího porušení.

Disertační práce je zaměřena na zkoumání původu povinnosti loajality, tedy na základě jaké skutečnosti povinnost loajality vzniká, co je obsahem povinnosti loajality a jaké funkce plní. Se snahou o definování povinnosti loajality souvisí i zkoumání původu, povahy a náplně povinnosti péče řádného hospodáře. V předkládané práci je zaměřena pozornost na povinnost péče řádného hospodáře jakožto obecné povinnosti, která se netýká jenom statutárních orgánů obchodních korporací, ale i dalších osob, kterým zákonodárce tuto povinnost stanoví jakožto abstraktní míru požadované péče. Po zhodnocení povahy jednotlivých základních povinností, kterými je člen představenstva vůči společnosti vázán, je možné vyvodit závěr ohledně povahy povinnosti loajality ve vztahu k ostatním základním povinnostem.

Disertační práce je rozdělena na osm kapitol. První kapitola se věnuje vymezení základního pojmu právnické osoby s ohledem na změny, které přinesla nová právní úprava občanského zákoníku. Druhá kapitola je věnována povaze vztahu, který je dán mezi členem představenstva a akciovou společností. Vztah, který existuje mezi členem představenstva a akciovou společností je závazkovým vztahem, na který se

přiměřeně použijí ustanovení o příkazu. Z tohoto důvodu je v práci věnována pozornost základní charakteristice příkazního vztahu, aby z této charakteristiky bylo možné dovodit náplň vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností. Zkoumáním povahy příkazního vztahu došlo ke zjištění, že vztah mezi členem představenstva a akciovou společností má povahu fiduciárního vztahu, základem kterého je povinnost loajality. Povinnost loajality, kterou je člen představenstva vůči společnosti vázán, vyplývá ze samé podstaty daného vztahu. Třetí kapitola disertační práce je zaměřená na zkoumání povinnosti péče řádného hospodáře. Zkoumáním bylo možné dojít k závěru, že povinnost péče řádného hospodáře má povahu zákonem stanovené minimální míry péče, kterou jsou členové představenstva povinni vynaložit s tím, že se jedná o povinnost, která není povinností typickou pouze pro členy představenstva akciové společnosti, a nemá ani fiduciární povahu. Čtvrtá kapitola je věnována zkoumání povahy pravidla podnikatelského úsudku, a zda jeho doslovným přenesením ze zahraniční právní úpravy došlo i k přenesení jeho materiální povahy. Pátá kapitola se věnuje charakteristice dalších základních povinností, kterými je člen představenstva vázán. Šestá kapitola popisuje důsledky porušení povinností, které byly specifikovány v předchozích kapitolách. Sedmá kapitola obsahuje shrnutí základních závěrů ohledně povahy a funkce povinnosti loajality a vztahu, který je dán mezi členem představenstva a akciovou společností, s návrhem možné právní úpravy základních povinností *de lege ferenda*. Osmá kapitola je věnována právní úpravě základních povinností členů představenstva ve Velké Británii a to z důvodu, že navzdory tomu, že anglické právo je založeno na jiném právním systému než právo tuzemské, tak právní úprava základních povinností může sloužit jako vhodný zdroj inspirace pro právní úpravu tuzemskou. Závěr disertační práce obsahuje shrnutí výsledků, ke kterým došlo pomocí zkoumání základních povinností členů představenstva. Po zhodnocení povahy a funkce, kterou povinnost loajality plní ve vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností, bylo možné disertační práci uzavřít se závěrem, že povinnost loajality je samostatnou povinností, která má odlišnou

povahu od povinnosti péče řádného hospodáře a není součástí povinnosti péče řádného hospodáře.

Summary

The subject of the dissertation is a study of the general duties of members of the board of directors in a capital company, in particular the duty of loyalty. For a long time, the doctrine has been accepted that a board member is bound by the duty of loyalty but that duty has not yet been specified. The legislator in a new legislation contained in the Civil Code Act n. 89/2012 Sb. (CC) subordinated the duty of loyalty under the duty to act with due managerial care. It can be said that authorities accept the existence of the duty of loyalty, but it is not clear what the content of the duty of loyalty is. If it is possible to admit the duty of loyalty as a general duty, then it is necessary to specify this duty, so that members of the boards of directors can become familiar with it. In cases where these general duties of directors are breached, the director is responsible.

The dissertation is concentrated on research into the origin of the duty of loyalty, the content of the duty of loyalty, and its function. With the aim of specifying the duty of loyalty, this research relates the duty to the act of due care. The duty to act with due care is not an exclusive duty for the directors. The legislator set this duty as an abstract measure of awaited care in relationships that do not have a fiduciary nature. After researching the nature of the duties by which the director is bound to the company, it is possible to conclude of what nature the duty of loyalty is in connection with the other general duties of the directors.

The dissertation is divided into eight chapters. The first chapter contains the specification of the term 'a legal person' with regard to the changes that the new legislation has brought. The second chapter contains the specification of the nature of the relationship that exists between the director and the company. The relationship between the director and the company is a contractual relationship on which the legislation of the mandated contract will apply. Therefore, the dissertation also contains the general specification of the mandated contract. By researching the nature of the mandated contract, it was found that the relationship

between the director and the company is a fiduciary relationship and the duty of loyalty is the basis of this relationship. The duty of loyalty by which the director is bound follows from the nature of the fiduciary relationship. The third chapter of the dissertation is focused on research into the duty to act with due care. By researching this duty it was possible to conclude that the duty to act with due care is in nature a measure of minimum care set by the legislation and which the directors have a duty to provide. The duty to act with due care is not a fiduciary duty. The fourth chapter is focused on the business judgment rule and the fifth chapter contains the specification of the other general duties by which the directors are bound. The sixth chapter provides the specification of the consequences of a breach of the general duties of directors. The seventh chapter contains summaries of the conclusions about the nature and function of the duty of loyalty and the relationship that exists between the director and the company with the proposal of the potential legislation of the general duties of the directors *de lege ferenda*. The eighth chapter is focused on the legislation in the United Kingdom of the general duties which directors owe to a company. Besides the fact that common law is based on different principles to continental law, it can be used as a good inspiration for the domestic legislation of directors' duties.

The conclusion of the dissertation summarizes the conclusion gained from the research into the general duties of directors. The conclusion of the dissertation is the confirmation of the hypothesis that the duty of loyalty is an independent duty, which has a different nature to the duty of due care, of which it is not part.